

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

BEKLENEN MAL VE HAKLARIN HACZİ

Arif BAYAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. İbrahim ERCAN

Konya- 2013



T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı	Arif BAYAR		
Numarası	044233001005		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Özel Hukuk Anabilim Dalı		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
Tezin Adı	Beklenen Mal Ve Hakların Haczi		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası



T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin

Adı Soyadı	Arif BAYAR
Numarası	044233001005
Ana Bilim / Bilim Dalı	Özel Hukuk Anabilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	Prof. Dr. İbrahim ERCAN
Tezin Adı	Beklenen Mal ve Hakların Haczi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan BEKLENEN MAL VE HAKLARIN HACZİ başlıklı bu çalışma 25/03/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Prof. Dr. İbrahim ERCAN

İst. Doç. Dr. Mustafa ARKAN

Prof. Dr. Recep ARKAN
R. Arkan



T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Öğrencinin	Adı Soyadı	Arif Bayar	Numarası 044233001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Özel Hukuk Anabilim Dalı	
	Danışmanı	Prof. Dr. İbrahim Ercan	
Tezin Adı		Beklenen Mal Ve Hakların Haczi	

ÖZET

Tezimizin konusu “beklenen mal ve hakların haczi” dir. Beklenen mal ve haklar için; kişinin malvarlığının aktifini artırmaya elverişli, mevcut bir hukuki olaya dayanan, henüz hak sahibinin malvarlığının aktifine dâhil olmamakla beraber, ilerde dâhil olması muhtemel bulunan malvarlığı haklarıdır, şeklinde bir tanımlama yapılabilir. Tezimizde genel olarak hacze değinilmiş, beklenen mal ve hakların haczi incelenmiş, beklenen mal ve hakların özellik gösterdiği bir kısım haller ve bunların hacizlerinin özellikleri ile haciz usulleri ele alındıktan sonra beklenen mal ve haklar açısından hacizde tertip ile haczedilmezlik kuralının beklenen mal ve hakların haczine etkisi değerlendirilmiştir. Bu yapılırken doktrinsel görüşler ve uygulamadaki durum açıklanarak çıkarımlarda bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: haciz, mal, haklar.



T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Öğrencinin	Adı Soyadı	Arif BAYAR	Numarası 044233001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Özel Hukuk Anabilim Dalı	
	Danışmanı	Prof. Dr. İbrahim Ercan	
Tezin İngilizce Adı		The Expected Seizure Of Property And Rights	

SUMMARY

The subject of our thesis is “the expected seizure of property and rights”. A definition could be provided for expected property and rights, in which it is said that they are property rights which are conducive to increasing one’s property assets, are based on an existing legal event and that, while not yet included in the right owner’s property assets, are probable to be included in the future. The subject of seizure is touched upon in general, the expected seizure of property and rights is examined and after a number of cases in which expected property and rights show their features and their seizure methods have been addressed; organization in seizures in terms of property and rights as well as the effect that the non-seizable rule has on the seizure of expected property and rights have been evaluated in the thesis. During this process, doctrinal opinions and the situation in the application have been explained to deduce certain conclusions.

Key Words; seizure, property, rights.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
KISALTMALAR CETVELİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HACİZ KAVRAMI, HACZİN ÇEŞİTLERİ, HACİZ USULÜ İLE HACZİN KONUSU

A. HACİZ KAVRAMI VE HACZİN ÇEŞİTLERİ	3
I. Haciz Kavramı	3
II. Haczin Çeşitleri	4
1. Kesin Haciz	4
2. Geçici Haciz	4
3. Tamamlama Haczi ve İlave Haciz	5
4. İhtiyati Haciz	5
B. HACİZ USULÜ	7
I. Genel Olarak	7
II. İcra Takibinin Kesinleşmesi	8
1. İlamsız İcra Yoluyla Takipte Takibin Kesinleşmesi	8
a. Genel Haciz Yoluyla Takipte İcra Takibinin Kesinleşmesi	8
aa. Takip Talebi	8
bb. Ödeme Emri	8
cc. Ödeme Emrine İtiraz Edilmemesi ve Takibin Kesinleşmesi	9
dd. Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi ve Takibin Kesinleşmesi	9

b. Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Takibin Kesinleşmesi	10
aa. Takip Talebi	10
bb. Ödeme Emri	10
cc. Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi veya Şikâyet Yoluna Gidilmesinin Takibin Kesinleşmesine Etkisi	11
c. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yoluyla Tahliyesinde Takibin Kesinleşmesi	13
aa. Takip Talebi	13
bb. Ödeme Emri	14
cc. Ödeme Emrine İtiraz Edilmemesi	14
dd. Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi	14
III. İlamlı İcra ve İcranın Geri Bırakılması	15
IV. Haciz Talebi	16
1. İlamsız İcra Yoluyla Yapılan Takipte Haciz Talebi	16
2. Para ve Teminat Alacaklarına İlişkin İlamlı İcra Yoluyla Yapılan Takipte Haciz Talebi	18
V. Haczin Uygulanması	18
C. HACZİN KONUSU	20
I. Genel Olarak	20
II. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Haczin Konusu	21

İKİNCİ BÖLÜM

BEKLENEN MAL VE HAKLAR KAVRAMI, BORÇLUNUN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEKİ MAL VE HAKLARININ HACİZ USULÜ, BEKLENEN ALACAKLAR İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ, MAAŞ VE ÜCRET ALACAKLARI İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ

A. BEKLENEN MAL VE HAKLAR KAVRAMI, BORÇLUNUN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEKİ MAL VE HAKLARININ HACİZ USULÜ	22
I. Beklenen Mal ve Haklar Kavramı	22
1. Genel Olarak	22
2. Hukuki Temel	23
3. Doğmamış Ancak Doğma İhtimali Bulunan Bir Alacak	25
II. Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Hakların Haciz Usulü	27
B. BEKLENEN ALACAKLAR İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ.	38
I. Beklenen Alacaklar	38
II. Beklenen Alacakların Haciz Usulü	43
C. MAAŞ VE ÜCRET ALACAKLARI İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ....	52
I. Maaş ve Ücret Alacakları	52
II. Maaş ve Ücret Alacaklarının Haciz Usulü	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İCRA HUKUKUNDA ÖNGÖRÜLEN BAZI BEKLENEN MAL VE HAKLAR İLE BU HAKLARIN HACZİNİN ÖZELLİKLERİ VE HACİZ USULÜ, BEKLENEN MAL VE HAKLAR AÇISINDAN HACİZDE TERTİP, HACZEDİLMEZLİK KURALININ BEKLENEN MAL VE HAKLARIN HACZİNE ETKİSİ

A. İCRA HUKUKUNDA ÖNGÖRÜLEN BAZI BEKLENEN MAL VE HAKLAR İLE BU HAKLARIN HACZİNİN ÖZELLİKLERİ VE HACİZ USULÜ 59

I. Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacaklar 59

1. Genel Olarak 59

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacaklar 60

3. Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacakların Haczinin Özellikleri .. 60

4. Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacakların Haczinde Usul 61

II. İntifa Hakkı 64

1. Genel Olarak 64

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından İntifa Hakkı 66

3. İntifa Hakkı Haczinin Özellikleri 67

4. İntifa Hakkı Haczedilmesinde Usul 69

III. Yetişmemiş Mahsuller 71

1. Genel Olarak 71

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Yetişmemiş Mahsuller 72

3. Yetişmemiş Mahsullerin Haczinin Özellikleri 72

4. Yetişmemiş Mahsullerin Haczinde Usul 73

IV. Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacaklar	75
1. Genel Olarak	75
2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacaklar	76
3. Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacakların Haczinin Özellikleri	77
4. Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacakların Haczinde Usul	78
a. Mülkiyeti Muhafaza Sözleşmesiyle Satılan Malın Alıcının Alacaklıları Tarafından Haczî	78
b. Mülkiyeti Muhafaza Sözleşmesiyle Satılan Malın Satıcının Alacaklıları Tarafından Haczî	79
c. Mülkiyeti Muhafaza Sözleşmesiyle Satılan Malın Bizzat Satıcı Tarafından Haczî	82
V. Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Haklar	83
1. Genel Olarak	83
2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Haklar	86
3. Finansal Kira Sözleşmesinden Doğan Hakların Haczinin Özellikleri	87
a) Kiralayanın Alacaklılarının Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Hakları Haczî	87
b) Kiracının Alacaklılarının Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Hakları Haczî	88
4. Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Hakların Haczî Usulü	89
a) Finansal Kiralama Sözleşmesine Konu Malın Haczî Usulü	89
b) Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Kira Alacağının Haczî	

Usulü	92
c) Finansal Kiralama Sözleşmesinden Kaynaklanan Kiracının Beklenen Hakkının Haciz Usulü	92
B. BEKLENEN MAL VE HAKLAR AÇISINDAN HACİZDE TERTİP	93
I. Genel Olarak Hacizde Tertip	93
II. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Hacizde Tertip	96
C. HACZEDİLMEZLİK KURALININ BEKLENEN MAL VE HAKLARIN HACZİNE ETKİSİ	98
I. Genel Olarak Haczedilmezlik Kuralı	98
II. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Haczedilmezlik	99
SONUÇ	108
KAYNAKÇA	112

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b	: bent
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
FKFFŞK	: Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu
FKK	: Finansal Kiralama Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HİGM	: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İçt. Bir. Kar.	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İİD	: İcra İflâs Dairesi
İİK	: İcra ve İflâs Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
No	: Numara
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa

S.	: Sayı
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TK	: Tebligat Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
vd.	: ve devamı
Y	: Yıl
Yön.	: Yönetmelik

BEKLENEN MAL VE HAKLARIN HACZİ

GİRİŞ

Türk Hukukunda beklenen mal ve hakların haczi, doktrinde derinlemesine incelenmemiş, İcra ve İflâs Kanununda da doğrudan yer almamış bir konudur.

Doktrinde bu konu ele alınırken daha ziyade beklenen alacaklar üzerinde durulmuş, beklenen mallar ya da alacak hakkı dışındaki diğer haklar konusunda genellikle bir değerlendirme yapılmamıştır.

Beklenen mal ve hakların haczinin içtihatlarla konu olduğu görülmekle birlikte, bu konu hakkında kanuni bir düzenleme bulunmadığından olsa gerek uygulamada bir kısım aksaklıklar yaşandığı gözlemlenmektedir.

Çalışmamızda öncelikle, uygulama ile doktrindeki görüşlerden ve kanundaki düzenlemelerden yola çıkılarak beklenen mal ve hakların tanımı yapılmış, bu konudaki görüş ve düzenlemeler ortaya konulmuştur.

Bununla birlikte çalışmamızda beklenen mal ve hakların tek tek sıralanarak incelenmesi yerine uygulamada en çok rastlanılan ya da doktrinde üzerinde en çok durulan konular ele alınmış, diğer bazı beklenen mal ve haklar ise konular açıklanırken örnekler vermek suretiyle incelenmiştir.

Çalışmamızın, birinci bölümünde haciz kavramı, haczin çeşitleri, haciz usulü ve haczin konusu genel olarak ele alınmıştır.

İkinci bölümde, beklenen mal ve hakların tanımı yapılmış, beklenen mal ve haklar genellikle borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve hakları olduğundan, borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve haklarının haciz usulü ele alınmıştır. Borçlunun üçüncü kişilerdeki alacakları ile maaş ve ücretlerinin haczi için İcra ve İflâs Kanunu iki farklı usul öngördüğünden beklenen alacaklar, maaş ve ücret alacakları ile bunların haciz usullerine ikinci bölüm içerisinde yer verilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise, icra hukukunda öngörülen bazı beklenen mal ve hakların haczi, bunların haczinin özellikleri ile haciz usulleri, beklenen mal ve haklar açısından hacizde tertip ve haczedilmezlik kuralının beklenen mal ve hakların haczine etkisi üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızda konular ele alınırken beklenen mal ve haklar ile ilgili olmayan ancak konunun anlatılabilmesi için açıklanmaya muhtaç olan kavram ve kurumlar da genel olarak açıklanmıştır. Ancak bu açıklamalar esnasında konuyu dağıtmamak adına gereksiz ayrıntılardan kaçınılmıştır. Çalışmamızın içerisinde, ele alınan konularla ilgili ulaşılabilen, yayınlanmış veya UYAP üzerinden kullanıcının ulaşmasına imkân tanınan içtihatlarla da gerek özet olarak, gerekse önemine binaen aynen ya da kısmen yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HACİZ KAVRAMI, HACZİN ÇEŞİTLERİ, HACİZ USULÜ İLE HACZİN KONUSU

A. HACİZ KAVRAMI VE HACZİN ÇEŞİTLERİ

I. Haciz Kavramı

Haciz doktrinde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bununla birlikte haczin tanımında herhangi bir ihtilaf olmayıp farklı tanımlar yalnızca anlatım farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Doktrinde yapılan bir tanımlamaya göre haciz, “kesinleşmiş bir icra takibinin konusu olan belli bir para alacağının ödenmesini sağlamak için, bu yolda talepte bulunan alacaklı lehine, söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara icra dairesi tarafından hukuken el konulmasıdır”¹. Bir diğer tanımlamaya göre ise haciz; “icra takibine konu teşkil eden belirli bir para alacağının tahsilinin sağlanması için, alacaklının isteği üzerine alacağı karşılayacak kıymetteki borçluya ait mal ve haklara icra dairesince hukuken el konulmasıdır”². Bir başka tanımlamaya göre ise haciz; “icra müdürünün veya görevlendirdiği yardımcı ya da kâtibin alacaklının talebi üzerine borçlu malvarlığına dâhil taşınır ve taşınmaz ile alacak ve diğer haklardan takip konusu asıl ve faiz alacağı ile takip masraflarına yetecek kadarına hukuken el konmasıdır”^{3 4}. Burada, icra müdürünün beyanıyla borçlunun malları onun hukuki tasarruf alanından çıkarılmaktadır⁵.

¹ Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2012, s. 229.

² Ulukapı, Ömer, İcra ve İflâs Hukuku, Konya, 2012, s. 99.

³ Muşul, Timuçin, İcra ve İflâs Hukuku, Ankara, 2010, s. 475.

⁴ “Haciz, cebri icra organı tarafından yapılan devlete ilişkin bir hâkimiyet tasarrufu olup, icra takibinin konusu olan belli bir para alacağının ödenmesini sağlamak için, bu yolda istemde bulunan alacaklı lehine, söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara icra memuru tarafından hukuken el konulmasıdır.” Yargıtay, HGK, 31.03.2004, 12–202/196 (İyilikli, Ahmet Cahit, Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/6230/tez.pdf>, 15.10.2012, s. 2).

⁵ Postacıoğlu, İlhan E/Altay, Sümer, İcra Hukuku Esasları, İstanbul, 2010, 359.

II. Haczin Çeşitleri

1. Kesin Haciz

Kesin haciz, ödeme emrinin yani takibin kesinleşmesinden sonra istenebilen haciz türüdür⁶.

İcra ve İflâs Kanununa göre ise, ödeme emrinin kesinleşmesi için, borçlunun ödeme emrine itiraz etmemiş olması, borçlu itiraz etmekle birlikte alacaklının açacağı itirazın iptali davasını kazanması, icra mahkemesinin itirazın kesin olarak kaldırılmasına karar vermesi ya da icra mahkemesinin verdiği itirazın geçici olarak kaldırılması kararına karşı borçtan kurtulma davası açmaması veya açıp da borçtan kurtulma davasını kaybetmesi gerekmektedir⁷. Kesin haciz, doğrudan borcun ödenmesini sağlamaya yöneliktir⁸. Haciz safhasına geçilmesi için ödeme emrinin kesinleşmesi yeterli değildir. Bunun için alacaklının da haciz talebinde bulunması gereklidir (m.⁹ 78)¹⁰.

2. Geçici Haciz

Geçici haciz, icra mahkemesince itirazın geçici olarak kaldırılması halinde söz konusu olur¹¹. İtirazın geçici kaldırılması borçlunun ödeme emrine süresi içinde takip dayanağı senet altındaki imzanın kendisine ait olmadığını ayrıca ve açıkça ileri sürerek itiraz etmesi halinde alacaklının başvuracağı bir yoldur¹². İcra mahkemesi alacaklının bu yöndeki talebini basit yargılama usulüne göre inceleyip, m. 68/a'ya göre yapacağı inceleme neticesinde itirazın geçici olarak kaldırılmasına ya da itirazın

⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 231.

⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 232.

⁸ Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet, İcra ve İflâs Hukuku, Ankara, 2010, s. 241.

⁹ “m” kısaltması İİK hükümlerini gösterir. Farklı kanundan bahsedildiği takdirde ayrıca belirtilecektir.

¹⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 231-232; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 241, Ulukapı, s. 99.

¹¹ Korkusuz, M. Refik, İcra Hukuku ve Uygulaması, Ankara, 2004, s. 207; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 252.

¹² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 199.

geçici kaldırılma talebinin reddine karar verir¹³. İtirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verilmesi halinde alacaklı borçlunun mallarının geçici olarak haczedilmesini isteyebilir (m. 69) ¹⁴.

Geçici haciz, geçici nitelikte bir haciz olup, borçlu tarafından yedi gün içinde borçtan kurtulma davası açılmaması ya da açılan borçtan kurtulma davasının reddedilmesi sonucu (m. 69/2, 3) itirazın geçici kaldırılması kararının kesin kaldırma kararına dönüşmesi ile birlikte kesin hacze dönüşür¹⁵. Geçici haciz kesin hacze dönüşmedikçe alacaklı satış isteyemez¹⁶.

Haczin tatbik edilmesi açısından kesin haciz ile geçici haciz arasında bir fark yoktur¹⁷.

3. Tamamlama Haczi ve İlave Haciz

Tamamlama haczi paraların paylaşılması aşamasında söz konusu olup, elde edilen para alacaklılara yetmezse icra müdürü kendiliğinden tamamlama haczi yapar ve haczedilen malları derhal satışa çıkartır (m. 139)¹⁸. Tamamlama haczi yapılması için herhangi bir talebe gerek bulunmamaktadır¹⁹. İlave haciz ise m. 100/2'de düzenlenmiştir. İlave haciz, haczedilen malın satış bedeli, hacze iştirak eden bütün alacaklıların alacaklarına yetmeyecek ise, icra müdürünün alacaklıların en az birinin talebi üzerine, alacaklıların bütün alacaklarına yetecek kadar ilave hacizler yapması halinde söz konusu olur²⁰.

4. İhtiyati Haciz

“İhtiyati haciz, para alacaklarına ilişkin mevcut veya müstakbel takibin sonucunun güvence altına alınması için mahkeme kararı ile borçlunun malvarlığına

¹³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 197-203.

¹⁴ Ulukapı, s. 93-94.

¹⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 253.

¹⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 203.

¹⁷ Korkusuz, s. 207.

¹⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 347; Ulukapı, s. 136.

¹⁹ Korkusuz, s. 207.

²⁰ Korkusuz, s. 207; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 283-347.

el konulmasını sağlayan geçici bir hukuki korumadır”²¹.

İhtiyati haciz kararı alınacak alacağın vadesi gelmiş ise bu alacağın rehin ile temin edilmemiş olması; vadesi gelmemiş ise borçlunun bilinen ikametgâhı bulunmaması veya borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla mallarını gizlemesi, kaçırmaya teşebbüs etmesi, kaçırmaya ya da kaçmaya hazırlanması veya bu amaçla alacaklının haklarını ihlâl eder tarzda hileli işlemlerde bulunması gereklidir. Buradaki ikametgâh kavramı geniş olarak yorumlanmalıdır²². Vadesi gelmemiş alacaklarda mahkeme bu sebeplerden birine dayanarak ihtiyati haciz kararı verir ve borçlunun mallarına haciz konursa, alacak ihtiyati haczi koyduran borçlu açısından muaccel hale gelir ve borcun ödenmesi istenebilir²³.

İhtiyati haciz para alacakları açısından borçlunun çekişmesiz malları üzerine konulan geçici bir himaye olması nedeniyle ihtiyati tedbirden bir çok noktalarda ayrılmaktadır²⁴. İhtiyati haciz davadan önce, dava açarken ve dava açtıktan sonra istenebilir²⁵. Mahkeme yapacağı inceleme neticesinde alacağın ve ihtiyati haciz sebeplerinin varlığına kanaat getirirse m. 259'a göre teminatla ya da şartları varsa teminatsız olarak ihtiyati haciz konulmasına, aksi kanaatte ise ihtiyati haciz talebinin reddine karar verir. Alacaklı, m. 261/1'e göre, ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın yerine getirilmesini istemelidir. Aksi takdirde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar. İhtiyati haciz kararının yerine getirilmesi genel haciz yolundaki hükümlere göredir (m. 79-99)²⁶.

Alacaklının ihtiyati haciz konulduktan sonra yedi gün içinde harekete geçerek ihtiyati haczi tamamlattırarak kesin hacze dönüştürmesi gerekmektedir²⁷.

İhtiyati haczin kesinleşmesi, ihtiyati haciz kararına itiraz ve temyiz, ihtiyati

²¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 447.

²² Ulukapı, s. 197.

²³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 437

²⁴ Ulukapı, s. 197.

²⁵ Muşul, s. 1036-1038.

²⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 438-439.

²⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 443.

haczin kaldırılması ile ihtiyati hacizde iflâs yoluyla takip İİK'nın 264-267. maddeleri arasında düzenlenmiştir²⁸.

B. HACİZ USULÜ

I. Genel Olarak

Yukarıda genel olarak haciz kavramı açıklanmış ve haczin çeşitleri sıralanmıştır. Bu başlık altında ise, yine genel olarak icra takibinin kesinleşmesi, haciz talebi ve haczin uygulanması konuları üzerinde durulmuştur.

Takibin konusu, borçlunun belirli malvarlığını oluşturuyorsa haciz yolu ile takip, borçlunun bütün malvarlığını oluşturduğu hallerde iflâs yolu ile takip söz konusudur²⁹. Haciz yolu ile takipte, borçlunun karşısında bir ya da birkaç alacaklısı, iflâs yolu ile takipte ise tüm alacaklıları vardır³⁰. Takibin takip konusu belirli mallar üzerinde alacaklıların maddi hukuktan doğan bir rüçhan (rehin) hakkına dayanılarak yapıldığı hallerde, rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takipten söz edilir³¹.

Bu açıklamalar karşısında, takip yollarını, haciz yoluyla takip, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip ve iflâs yoluyla takip olmak üzere üçe ayırmak mümkündür³². Çalışma konumuz beklenen mal ve hakların haczine ilişkin olduğu için aşağıda yalnızca haciz yoluyla takip üzerinde durulmuştur.

Haciz yolu ile yapılan takip kendi içerisinde ikiye ayrılır. Bunlar ilamlı ve ilamsız takiptir³³.

²⁸ Burada, çalışmanın bütünlüğünü bozmamak ve konuyu dağıtmamak adına yalnızca maddelere atıfta bulunmakla yetinilmiştir.

²⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 32; Ulukapı, s. 69.

³⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 32.

³¹ Ulukapı, s. 69.

³² Ulukapı, s. 69.

³³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 34-36.

II. İcra Takibinin Kesinleşmesi

1. İlamsız İcra Yoluyla Takipte Takibin Kesinleşmesi

İlamsız icra, genel haciz yolu, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ve kiralanan taşınmazların ilamsız icra yoluyla tahliyesi olmak üzere üçe ayrılır³⁴. İlamsız icra yoluyla takipte, icra takibinin kesinleşmesi haciz talebinde bulunmak için önem taşımaktadır³⁵. İlamsız icrada icra takibinin kesinleşmesi şu şekilde gerçekleşir.

a. Genel Haciz Yoluyla Takipte İcra Takibinin Kesinleşmesi

Genel haciz yoluyla takipte icra takibinin kesinleşmesine kadar geçen evreleri şu şekilde sıralayabiliriz:

aa. Takip Talebi

İcra takibinin başlayabilmesi için alacaklı, vekili ya da kanuni temsilcisinin yetkili icra dairesine (m. 50) yazılı, sözlü veya elektronik ortamda başvurması gereklidir³⁶. Takip talebine ve muhtevasına m. 58’de, takip masraflarına ilişkin hükümlere ise m. 59’da yer verilmiştir.

bb. Ödeme Emri

Ödeme emri m. 60 ve 61’de düzenlenmiştir. İcra müdürü takip talebinin İcra ve İflâs Kanunu’nda öngörülen şartları içerdiğine karar verirse ödeme emri düzenleyecektir. Talebin kabul edilmemesi halinde ise verilen karar tutanağa yazılacaktır (m. 60).

Ödeme emri ile icra dairesince borçluya, borcu ödemesi, itirazı varsa bunu bildirmesi, aksi halde cebri icraya devam edilerek mallarının haczedileceği ihtar

³⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 113; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 51; Ulukapı, s. 71.

³⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 232; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 241.

³⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 129-130.

edilir³⁷. İcra dairesinin ödeme emri göndermesi için geçerli bir takip talebinde bulunulmuş olması yeterlidir³⁸.

cc. Ödeme Emrine İtiraz Edilmemesi ve Takibin Kesinleşmesi

Ödeme emrine itiraz etmek isteyen borçlu, m. 62'ye göre, itirazını, ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde dilekçe ile veya sözlü olarak icra dairesine bildirmeye mecburdur. Borçlu bu süre içinde ödeme emrine itiraz etmez ya da borçlu olduğunu açıkça icra dairesine bildirirse takip kesinleşir³⁹. Borçlu bunun yanı sıra borcu icra dairesine de ödeyebilir ki, bu durumda artık takip son bulur⁴⁰.

dd. Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi ve Takibin Kesinleşmesi

Borçlu, ödeme emrine süresi içinde icra dairesinin yetkisine, takip konusu alacağı ya da takibin dayanağı olan senet altındaki imzaya itiraz edebilir⁴¹. Süresi içinde yapılan geçerli bir itiraz m. 66 uyarınca icra takibini durdurur⁴². İcra takibine devam edilebilmesi için alacaklı ya itirazın iptali davası açmalı ya da itirazın kaldırılması için icra mahkemesine başvurmalıdır⁴³. İtirazın iptali davası itirazın tebliğinden itibaren bir yıl içerisinde açılmalı, itirazın kaldırılması ise yine tebliğ tarihinden itibaren altı ay içerisinde istenmelidir⁴⁴. Alacaklının açacağı itirazın iptali davasını kazanması, icra mahkemesinin itirazın kesin olarak kaldırılmasına karar vermesi ya da icra mahkemesinin verdiği itirazın geçici olarak kaldırılması kararına karşı borçlunun borçtan kurtulma davası açmaması veya açıp da borçtan kurtulma davasını kaybetmesi halinde ödeme emri kesinleşecektir⁴⁵.

³⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 137; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 160-161.

³⁸ Korkusuz, s. 74; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 137; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 159; Ulukapı, s. 77.

³⁹ Kiraz, Taylan Özgür, Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması (İİK. m. 68), Ankara, 1997, s. 89; Korkusuz, s. 75; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 162.

⁴⁰ Ulukapı, s. 82.

⁴¹ Muşul, s. 323.

⁴² Kiraz, s. 89; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 157.

⁴³ Kiraz, s. 92; Korkusuz, s. 81; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 173.

⁴⁴ Kiraz, s. 65.

⁴⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 232.

b. Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Takibin Kesinleşmesi

Kambiyo senetlerine mahsus takip safhaları esasen genel haciz yoluyla takibin safhalarıyla paralellik taşımaktadır⁴⁶. Bununla birlikte genel haciz yoluyla takip ile kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip arasında takip talebi ve ödeme emri ile kesinleşmesi safhalarında önemli farklılıklar mevcuttur. Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibin kesinleşmesi m. 167 ve devamında düzenlenmiştir. Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolunda da takip talebi, ödeme emri ve kesinleşmesi, haciz, paraya çevirme ve paraların paylaşılması safhaları vardır⁴⁷. Ancak burada çalışmamız gereği yalnızca takibin kesinleşmesine kadar ki safha genel olarak ve genel haciz yoluyla yapılan takibin kesinleşmesinden farklı olan yönleriyle ele alınacaktır.

aa. Takip Talebi

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takip talebi genel haciz yoluyla yapılan takip talebiyle aynı olmakla beraber burada, m. 167/2 gereği alacaklı, kambiyo senedini yani poliçe, bono ya da çekin aslını ve borçlu adedi kadar tasdikli suretini takip talebine eklemek zorundadır⁴⁸. Aksi halde icra müdürü takip talebini reddetmelidir⁴⁹. Alacaklının takip borçlusundan alacağını alabilmesi için ödememe protestosu çekilmesinin gerekli olduğu hallerde bu protesto da takip talebine eklenmelidir⁵⁰.

bb. Ödeme Emri

Takip talebini alan icra müdürü, takip talebinin kanuni unsurları taşıyıp taşımadığını incelemenin yanı sıra, senedin kambiyo senedi niteliğinde olup olmadığını, alacaklının bu yola başvurma hakkının bulunup bulunmadığını ve

⁴⁶ Ulukapı, s. 142.

⁴⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 357.

⁴⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 359; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 361; Ulukapı, s. 142.

⁴⁹ Muşul, s. 960.

⁵⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 360; Muşul, s. 962.

senedin vadesinin gelip gelmediğini incelemelidir⁵¹.

Ödeme emri m. 168'deki kayıtları taşımaktadır.

cc. Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi veya Şikâyet Yoluna Gidilmesinin Takibin Kesinleşmesine Etkisi

Ödeme emrini alan borçlunun ödeme emrine itiraz etmesi mümkün olduğu gibi ödeme emrine karşı şikâyet yoluna başvurusu da mümkündür⁵².

Borçlunun ödeme emrine karşı itirazlarını imzaya ve borca itiraz olarak iki başlık altında toplamak mümkündür⁵³.

İmzaya itiraz, borçlunun takip konusu kambyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmesidir. Borçlu bu itirazını beş günlük itiraz süresi içerisinde açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmez ise kambyo senedindeki imza kendisine ait sayılır⁵⁴.

Borca itiraz, imzaya itiraz dışındaki diğer tüm itirazlardır. Borca itiraz da ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde bir dilekçe ile icra mahkemesine yapılır⁵⁵.

Borca ve imzaya itiraz halinde icra mahkemesi tarafından geçici durdurma kararı verilmediği sürece borçlunun malları haczedilebilir ve borçlunun bu itirazı satıştan başka takip işlemlerini kendiliğinden durdurmaz⁵⁶.

Borca itiraz sonucunda icra mahkemesince m. 169/a'ya uygun olarak yapılacak inceleme neticesinde itirazın reddine karar verilecek olursa takip durur, bu kararının kesinleşmesi ile birlikte icra takibi iptal olur; icra mahkemesi itirazın reddine karar verirse bu kararın temyiz edilmesi, borçlu tarafından alacağın tamamı için teminat

⁵¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 361; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 362.

⁵² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 366.

⁵³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 363; Ulukapı, s. 144.

⁵⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 363; Ulukapı, s. 144-145.

⁵⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 363.

⁵⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 363-365; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 368.

gösterilmedikçe, hiçbir takip işlemini durdurmaz⁵⁷.

İmzaya itiraz, icra mahkemesince İİK'nın 68/a maddesinin dördüncü fıkrasına göre incelenir⁵⁸. İcra mahkemesi inkâr edilen imzanın borçluya ait olmadığı sonucuna ulaşırsa itirazın kabulüne karar verir (m. 170/3)⁵⁹. İtirazın kabulüyle birlikte takip daha önce geçici olarak durdurulmuşsa durmaya devam eder, böyle bir durdurma kararı verilmemişse bu karar ile birlikte takip durur⁶⁰. İcra mahkemesinin kararları kural olarak maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden alacaklı borçluya karşı eda davası açıp, bu davayı kazanması halinde ilama dayanarak alacağın tahsili için haciz yoluyla takibe girişebilir⁶¹. İcra mahkemesi yapacağı inceleme sonucunda imzanın borçluya ait olduğuna karar verecek olursa itiraz reddedileceğinden daha önce takibin geçici olarak durdurulmasına karar verilmişse durdurma kararı kalkar ve takibe devam edilir⁶². Yukarıda da belirtildiği üzere icra mahkemesinin kararları kural olarak maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinden borçlu genel mahkemelerde menfi tespit davası açabileceği gibi eğer takip konusu para ödenmiş ise istirdat davası da açabilir⁶³.

Borçlunun ödeme emrine karşı şikâyeti m. 170/a'da düzenlenmiştir. Borçlunun beş gün içinde yapacağı alacaklının kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna başvuru hakkı olmadığı ya da senedin kambiyo senedi vasfında olmadığına ilişkin şikâyeti normal şikâyetlerdeki usule göre incelenerek karara bağlanır⁶⁴. Beş gün içinde yapılan şikâyet, icra mahkemesince aksi yönde bir karar verilmedikçe, takibi durdurmaz⁶⁵. İcra mahkemesi, usulünce yapılan şikâyet ya da itiraz üzerine alacaklının kambiyo senetlerine mahsus takip yoluna başvuru hakkı olmadığı ya da senedin kambiyo senedi vasfında olmadığına resen karar vererek takibi iptal

⁵⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 366-367.

⁵⁸ Ulukapı, s. 145.

⁵⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 364; Muşul, s. 1015; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 369; Ulukapı, s. 145.

⁶⁰ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 369.

⁶¹ Muşul, s. 1016.

⁶² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 369.

⁶³ Muşul, s. 1016.

⁶⁴ Ulukapı, s. 144.

⁶⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 367; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 375.

edebilir⁶⁶.

Borçlunun ödeme emrine süresinde ve gereği gibi karşı koymaması halinde takip kesinleşir fakat borçlunun halen on günlük ödeme süresi olduğundan -beş gün kaldığından- bu süre geçmedikçe takibe devam edilemez⁶⁷.

c. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yoluyla Tahliyesinde Takibin Kesinleşmesi

İcra ve İflâs Kanununa göre ilamsız takibe bir paranın ödenmesi veya teminat verilmesi ile m. 269 ve devamındaki özel düzenleme gereği, taşınmazların ilamsız takip yolu ile tahliyesi amacıyla başvurulabilir⁶⁸. İlamsız tahliye esasen mahkemede tahliye davası açılmaksızın başvurulabilen istisnai bir yol olup, kira bedelinin ödenmemesi ve kira süresinin bitmesi hallerine münhasırdır⁶⁹. Kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle yapılacak ilamsız tahliyede takip sonucunda alacağa kavuşma ve tahliye, kira süresinin bitmesi nedeniyle ilamsız takipte sadece tahliye imkânı söz konusudur⁷⁰. Kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle ilamsız tahliyede ayrıca kira bedelinin ödenmesi söz konusu olduğu için ve bu çalışma konumuzu ilgilendirdiğinden, bu konu ana hatlarıyla incelenecektir.

aa. Takip Talebi

Kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle ilamsız tahliyede takip talebi genel haciz yoluyla takipteki gibidir⁷¹. Kiralayan, takip talebinde öncelikle ödenmemiş olan kiranın ödenmesini, ikinci olarak da kiracının tahliyesini ister⁷².

⁶⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 367-368; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 375; Ulukapı, s. 144.

⁶⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 377.

⁶⁸ Muşul, s. 1084.

⁶⁹ Korkusuz, s. 129; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 370; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 380; Ulukapı, s. 148.

⁷⁰ Korkusuz, s. 129; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 380.

⁷¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 371; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 382.

⁷² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 371.

bb. Ödeme Emri

Ödeme emrinde takip talebindeki kayıtlar yer alır. Bunların yanı sıra, TBK'nın 315 veya 362. maddelerinde yazılı kira sözleşmesinin feshedileceğine ilişkin ihtar da ödeme emrinde yer verilmelidir. Ayrıca, itiraz süresi -kural olarak yedi gün- ile borçluya kira sözleşmesini ve varsa kira sözleşmesindeki imzayı açık ve kesin olarak reddetmediği takdirde sözleşmeyi kabul etmiş sayılacağı bildirilir. Bunun dışında, borçluya yedi günlük itiraz süresi içinde borca itiraz etmez ve TBK. m. 315 veya 362'deki -en az on gün, konut ve çatılı işyerlerine ait kiralar için en az otuz gün, ürün kiraları söz konusu ise en az altmış gün- ödeme süreleri içinde borç ödenmeyecek olursa takip alacaklısının kesinleşen kira alacağı için haciz isteyip, ihtar süresinin bitimini takip eden altı ay içerisinde icra mahkemesinden kiralanan taşınmazın tahliyesini isteyebileceği ihtar edilir⁷³.

cc. Ödeme Emrine İtiraz Edilmemesi

Ödeme emrine itiraz edilmemesi halinde takibin kira alacağına ilişkin kısmı kesinleşirse de alacaklının haciz isteyebilmesi için on, otuz ya da altmış günlük ödeme süresinin de kira ödenmeden geçmiş olması gerekir⁷⁴. Bunun yanı sıra ödeme emrine itiraz etmeyen ve verilen süreler içinde de borcunu ödemeyen kiracının tahliyesi, ihtar süresinin bitiminden itibaren altı ay içinde icra mahkemesinden istenebilir (m. 269/a)⁷⁵.

dd. Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi

Kiracının itirazı kira sözleşmesine ya da kira sözleşmesi dışında bir sebebe dayanabilir⁷⁶. Ödeme emrine itiraz icra dairesine yapılır⁷⁷. İtiraz üzerine takibe devam edilebilmesi için alacaklının itirazın kendisine tebliğinden itibaren altı ay içinde itirazın kaldırılmasını ve kiracının tahliyesini istemesi gerekir⁷⁸. İcra

⁷³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 372.

⁷⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 373.

⁷⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 373; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 387.

⁷⁶ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 384.

⁷⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 373.

⁷⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 374; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 386.

mahkemesi yapılan bu itirazları m. 269/b ve 269/c'ye uygun bir şekilde inceler.

İcra mahkemesi yapacağı inceleme neticesinde borçlunun itirazını kaldırıp tahliyesine karar verirse, alacaklı, bu kararın kesinleşmesini beklemeksizin icra dairesinden borçlunun mallarının haczini ve tahliyesini -tahliye için mahkeme kararının borçluya tefhim veya tebliğinden itibaren m. 269/c, 3 gereği on günlük sürenin beklenmesi gerekir- talep edebilir⁷⁹.

III. İlamlı İcra ve İcranın Geri Bırakılması

İlamlı icra, para ve teminat alacaklarına ilişkin ilamlı icra ile para ve teminat alacakları dışında kalan alacaklar bakımından ilamlı icra olmak üzere iki başlık altında toplanabilir⁸⁰.

“Hüküm (karar) yazılıp imzalandıktan sonra, taraflara verilir (tebliğ edilir); taraflara verilen hüküm (karar) suretine ilam denir”⁸¹. Bir ilamın, ilamlı icraya konu olabilmesi için eda hükmü içermesi gerekir⁸². İlamlı icraya ilam veya ilam niteliğindeki belgelerle başvurulabilir⁸³.

Beklenen mal ve hakları doğrudan ilgilendiren ilamlı icra türü para ve teminat alacaklarına ilişkin ilamlı icradır. Bu ilamlı icra türü ana hatlarıyla inceleme konusu yapılacaktır.

İlamlı icranın safhaları takip talebi, icra emri gönderilmesi, haciz, paraya çevirme ve paraların paylaşılması olarak sıralanabilir⁸⁴. Alacaklı elindeki ilamı icra dairesine vermek suretiyle takip talebinde bulunur⁸⁵. Takip talebini alan icra müdürü borçluya m. 32'ye uygun bir icra emri gönderir. İlamlı icrada icra müdürünce gönderilen icra emrine karşı ilamsız icradaki gibi takibi kendiliğinden durduran bir

⁷⁹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 386.

⁸⁰ Ulukapı, s. 171.

⁸¹ Kuru, Baki/Arslan, Yılmaz/Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2008, s. 481.

⁸² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 396.

⁸³ Ulukapı, s. 171.

⁸⁴ Ulukapı, s. 173.

⁸⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 404.

itiraz yolu yoktur⁸⁶. Borçlu icra emrine karşı icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde kanunda sayılan itfa (borcun sona ermesi), imhal (borçluya süre verilmesi) ve zamanaşımı (ilamın zamanaşımına uğraması) nedenlerine dayanarak icra mahkemesine başvurmalıdır⁸⁷. Borçlu, icra emrinin tebliğinden sonra borcun itfa edildiği, ertelendiği veya zamanaşımına uğradığı iddiasında ise yedi günlük süre ile bağlı olmaksızın icra takibi son buluncaya kadar icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasını isteyebilir⁸⁸.

Yukarıda açıklanan prosedür dışında kanun yollarına başvurulmuşsa belli şartların varlığı halinde tehiri icra kararı alınabilir. Bunun için, borçluya icra emri gönderildikten sonra borçlunun icra dairesinden süre almış olması gereklidir. Süre verilebilmesi için, hükmü temyiz ettiğini mahkemeden alacağı belge ile kanıtlaması şarttır. Ayrıca borçlunun teminat göstermiş olması ya da hükmedilen paranın depo edilmiş olması veya borcu karşılayacak kadar malının haczedilmiş olması gereklidir. Bunların yanı sıra Yargıtay veya Bölge Adliye Mahkemesi'nden süresi içinde icranın durdurulması talep edilmelidir. Yargıtay veya Bölge Adliye Mahkemesi'nin borçlunun talebi yönünde karar vermiş olması halinde icra duracaktır⁸⁹.

Son olarak yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulması halinde de gösterilecek teminat karşılığında tehiri icra kararı alınabilir⁹⁰.

IV. Haciz Talebi

1. İlamsız İcra Yoluyla Yapılan Takipte Haciz Talebi

Genel haciz yoluyla yapılan takipte kesin haciz isteyebilmek için takibin kesinleşmiş olması şarttır⁹¹. Takibin kesinleşmesinden sonra icra dairesi kendiliğinden haciz uygulayamaz, haciz uygulayabilmek için m. 78 gereği

⁸⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 399.

⁸⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 409.

⁸⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 405.

⁸⁹ Ulukapı, s. 174-175.

⁹⁰ Ulukapı, s. 176.

⁹¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 232; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 241.

alacaklının veya vekilinin haciz talep etmesi gerekir⁹². Alacaklı ödeme emrinin borçluya tebliğ edilmesinden itibaren bir yıllık süre içinde haciz talebinde bulunmalıdır. Aksi halde haciz isteme hakkı bu sürenin geçmesiyle birlikte düşer (m. 78/2)⁹³. Ödeme emrine itirazlar, alacaklı ya da borçlunun genel mahkemede açtığı davalar varsa bunların gerçekleşmesinden hüküm kesinleşinceye kadar geçen zaman, bir yıllık sürenin hesabında nazara alınmaz⁹⁴. Bunun yanı sıra alacaklı ve borçlunun taksit sözleşmesi yapmaları halinde bu sözleşmenin ihlaline kadar geçen zaman da bir yıllık sürenin hesabında dikkate alınmaz⁹⁵. Bir yıllık süreye uyulmaması sonucunda takip dosyası işlemiden kaldırılırsa haciz isteyebilmek için alacaklının yenileme talebinde bulunması gereklidir⁹⁶. Alacaklının zamanaşımı süresi içinde dosyayı herhangi bir süre sınırı olmaksızın yenilemesi mümkündür⁹⁷.

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takipte, borca ve imzaya itiraz edilmesi halinde, icra mahkemesi tarafından geçici durdurma kararı verilmemişse ya da borçlu ödeme emrine süresinde ve gereği gibi karşı koymamışsa takip kesinleşir. Bu arada borçlunun on günlük ödeme süresi de geçmişse borçlunun malları haczedilebilir⁹⁸. Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takibin, ödeme emrinin kesinleşmesinden sonraki safhası genel haciz yoluyla takiple aynıdır⁹⁹.

Kira bedelinin ödenmemesi nedeniyle ilamsız takipte, ödeme emrine itiraz edilmemesi halinde takibin kira alacağına ilişkin kısmı kesinleşirse de alacaklının haciz isteyebilmesi için on, otuz ya da altmış günlük ödeme süresinin de kira ödemeden geçmiş olması gerekir¹⁰⁰. Ödeme emrine itiraz edilmesi halinde borçlunun itirazı kaldırılırsa, alacaklı bu kararın kesinleşmesi beklenmeden icra dairesinden borçlunun mallarının haczini talep edebilir¹⁰¹.

⁹² Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 241.

⁹³ Muşul, s. 476.

⁹⁴ Ulukapı, s. 99.

⁹⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 241.

⁹⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 233.

⁹⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 241-242.

⁹⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 368-377.

⁹⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 368.

¹⁰⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 373.

¹⁰¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 386.

İtirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verilmesi halinde alacaklı borçlunun mallarının geçici olarak haczedilmesini isteyebilir (m. 69)¹⁰².

2. Para ve Teminat Alacaklarına İlişkin İlamlı İcra Yoluyla Yapılan Takipte Haciz Talebi

İlamlı icrada icra müdürünce gönderilen icra emrine karşı ilamsız icradaki gibi takibi kendiliğinden durduran bir itiraz yolu yoktur¹⁰³. Borçlu, icra emrinin tebliğ edilmesinden itibaren yedi gün içinde borcu icra dairesine ödeyecek olursa takip sona erer. Bununla birlikte borcu ödemez ve icranın geri bırakılmasına ilişkin bir karar da getirmese mal beyanında bulunmalıdır. Alacaklı bundan sonra takibe haciz ya da iflâs yollarından birini seçerek devam edebilir. Burada dikkat edilecek olursa alacaklı haciz ya da iflâs istediğini icra emrinin tebliği ve ödeme süresinin geçmesinden sonra belirtmektedir¹⁰⁴. Alacaklı haciz isteyecek olursa, icra dairesi genel haciz yolundaki hükümlere göre borçlunun mallarını haczeder, satar ve ele geçen para ile takip konusu alacağı öder¹⁰⁵.

V. Haczin Uygulanması

İcra dairesi m. 79/1'e göre talepten itibaren üç gün içinde haczi yapmalıdır. Bununla birlikte üç günlük süre hacze başlamak için olup, bu süre içinde haczin bitirilmesi gerekmediği gibi üç günlük süre geçtikten sonra yapılan hacizler de geçerlidir¹⁰⁶.

Haczi icra müdürü ya da yardımcıları yapabilir (m. 80/1)¹⁰⁷. Hacizde yetki takibin yapıldığı yer icra dairesindedir¹⁰⁸. Takibin yapıldığı yer icra dairesi dışında borçlunun malları haczedilecekse, haczedilmesi gerekli malların bulunduğu yer icra

¹⁰² Ulukapı, s. 93-94.

¹⁰³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 399-400.

¹⁰⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 411-412.

¹⁰⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 401.

¹⁰⁶ Ansay, Sabri Şakir, İcra ve İflâs Usulleri, Ankara, 1948 s. 57; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 234.

¹⁰⁷ Ulukapı, s. 100.

¹⁰⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 242.

dairesi istinabe edilir¹⁰⁹.

Haciz borçlunun huzurunda yapılmak zorunda olmayıp, icra müdürü hacze gittiğinde borçluyu aratır, borçlu bulunursa haciz huzurunda, bulunamazsa gıyabında yapılır (m. 80/2) ¹¹⁰.

İİK'nın 51 ve devamı maddelerinde öngörülen tatil ve talik hallerinde öngörülen hususlar haczin uygulanması aşamasında da dikkate alınacaktır¹¹¹.

Haczi yapan memur haczedeceği malları kendisi inceler, malın haczedip haczedilmeyeceğine karar verip, mal haczedilebilecek ise malın kıymetini takdir ederek -kıymet takdiri için gerekli olan durumlarda bilirkişiye başvurulabilir-, alacaklının alacağına ve icra giderlerine yetecek miktarda mala haciz koyar¹¹². Bu nedenle haczin taşınır ve taşınmaz malların bulunduğu yere gidilerek yapılması gerekir¹¹³.

Borçlu, haciz yapan görevlinin istemesi halinde kilitli yerleri ve dolapları açmaya ve mallarını göstermeye, mecbur olduğu gibi -bu yerler gerektiğinde zorla açtırılır-, haczi yapan görevli borçlunun üzerinde para, kıymetli evrak, altın, gümüş ve diğer kıymetli şeyleri sakladığını anlar ve borçlu da bunları vermekten kaçınacak olursa borçlunun şahsına karşı kuvvet kullanılabilir¹¹⁴.

Haczi uygulayan icra müdürü taşınır ve taşınmaz malların bulunduğu haciz mahallinde m. 102'ye uygun bir şekilde haciz tutanağı düzenler¹¹⁵. Haciz tutanağı haczi yapan müdür, hazır bulunan alacaklı, borçlu, varsa vekil ya da temsilcileri, varsa yediemin ve bilirkişi tarafından imzalanır (İİK Yön. m. 41/2)¹¹⁶. Haciz tutanağı haczin uygulanması bakımından tek ispat vasıtası olup bunun aksi yazılı delile karşı yazılı delille ispat zorunluluğu gereği ancak yazılı bir delil ile ispat edilebilir (Bkz.

¹⁰⁹ Ansay, s. 57; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 242; Ulukapı, s. 100.

¹¹⁰ Ansay, s. 58; Korkusuz, s. 206; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 234.

¹¹¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 243.

¹¹² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 235.

¹¹³ Muşul, s. 484.

¹¹⁴ Ansay, s. 58; Korkusuz, s. 206; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 234.

¹¹⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 244.

¹¹⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 235.

HMK 199 vd.)¹¹⁷.

Haciz sırasında hazır bulunmayan taraflara, haciz tutanağının tebliği zorunlu olmamakla birlikte, bu kişilerin namlarına Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebligatı kabul etmeye yetkili bir kimse de bulunmuyorsa üç gün içinde haciz tutanağını incelemeleri ve diyecekleri varsa bildirmesi için davet kâğıdı gönderilir (m. 103; Ayrıca bkz. TK. m. 9)¹¹⁸.

Haciz sırasında borçluya ait haczedilecek mal bulunmazsa bunu gösteren haciz tutanağı kesin aciz belgesi, borçlunun yeteri kadar haczedilecek malı bulunmazsa bunu gösteren haciz tutanağı ise geçici aciz belgesi niteliğindedir¹¹⁹.

Haciz konulmasıyla haczedilen mal ya da hak borçlunun malvarlığından çıkmaz, sadece hacizli mal üzerinde borçlunun tasarruf hakkı sınırlanır¹²⁰.

C. HACZİN KONUSU

I. Genel Olarak

Borçlunun taşınır ve taşınmaz malları ile üçüncü kişilerdeki alacakları ve diğer malvarlığı hakları haczin konusunu oluşturur¹²¹. Bu tanımlamadan mal, alacak ve mal varlığı hakkı kavramı ön plana çıkmaktadır.

Mal terimi sözlükte; “Bir kimsenin veya bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır¹²². Hukuk bakımından ise mal, haklara konu olabilecek bütün şeylerdir¹²³.

Malvarlığı, kişilerin para ile ölçülebilen hak ve borçlarının tümüdür¹²⁴. Malvarlığı hakkı ise, malvarlığının aktif (kişinin parayla ifade edilen bütün hakları)

¹¹⁷ Ulukapı, s. 102.

¹¹⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 235; Ulukapı, s. 102-103.

¹¹⁹ Ansay, s. 70; Ulukapı, s. 103.

¹²⁰ Muşul, s. 484.

¹²¹ Korkusuz, s. 206; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 239.

¹²² Eren, Hasan/Gözaydın, Nevzat/Parlatır, İsmail/Tekin, Talat/Zülfikar, Hamza, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türkçe Sözlük, Ankara, 1988, s. 982.

¹²³ G. Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009, s. 25.

¹²⁴ Zevklier, Aydın, Medeni Hukuk, Ankara, 1992, s. 101.

ve pasif kısmına (kişinin borçları) giren, yani kişinin para ile ölçülebilen bütün hakları olarak tanımlanabilir¹²⁵. Kişinin borçlarının haczin konusu olmayacağı izahtan varestedir. Buna göre, bu tanımlamalardan ve çıkarımdan yola çıkarak haczin konusunun, borçlunun malvarlığının aktif kısmına giren malvarlığı hakları olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim doktrinde borçlunun şahsi malvarlığına dâhil değerlerin haczedileceği açıkça belirtilerek bu husus vurgulanmıştır¹²⁶. Kişinin net malvarlığı mal varlığının aktif kısmı olup, bu haklar para ile ölçülebilir; mülkiyet hakları, maddi alacak hakları, fikri haklar, maddi değeri olan yenilik doğuran haklar gibi haklar bu kategoride yer almaktadır¹²⁷. Görüleceği üzere haczin konusu, sadece mallar değil, malları da kapsayan ve daha geniş bir kavram olan kişinin malvarlığında bulunan aktif malvarlığı haklarıdır.

II. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Haczin Konusu

Haczin konusunu çalışmamıza uygun bir şekilde mevcut mal ve haklar ile beklenen mal ve haklar olmak üzere iki başlık altında toplamak mümkündür.

Mevcut mal ve haklar, kişinin haciz esnasında malvarlığında bulunan mal ve haklarını ifade etmek için kullanılmıştır. Esasen bu mal ve haklar haciz esnasında borçlunun malvarlığına dâhil olan, yani malvarlığı içerisinde mevcut olan mal ve haklardır. İİK'nın 85. maddesi, borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta bulunan taşınır mallarıyla taşınmazlarından, alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dâhil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarının haczolunacağını öngörmektedir.

Beklenen mal ve haklar ise çalışmamızın temelini oluşturmakta olup ayrı bir bölümde ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir¹²⁸.

¹²⁵ Öztan, Bilge, Medeni Hukuk'un Temel Kavramları, Ankara, 2011, s. 65.

¹²⁶ Muşul, s. 498.

¹²⁷ Öztan, s. 65.

¹²⁸ Bkz. İkinci Bölüm, A, I.

İKİNCİ BÖLÜM

BEKLENEN MAL VE HAKLAR KAVRAMI, BORÇLUNUN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEKİ MAL VE HAKLARININ HACİZ USULÜ, BEKLENEN ALACAKLAR İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ, MAAŞ VE ÜCRET ALACAKLARI İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ

A. BEKLENEN MAL VE HAKLAR KAVRAMI, BORÇLUNUN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERDEKİ MAL VE HAKLARININ HACİZ USULÜ

I. Beklenen Mal ve Haklar Kavramı

1. Genel Olarak

Özel hukukun temel kavramı olan hak, hukuk düzeni tarafından korunan, yararlanması hak sahibinin iradesine bırakılan menfaatler olarak tanımlanabilir¹²⁹.

Haklar, kamu hakları ve özel haklar olmak üzere ikiye ayrılır. Özel haklar, konularına göre, bağımlılıklarına göre, niteliklerine göre, kullanılmasının etkisine göre, devredilmelerine göre sınıflandırılabilir. Konularına göre haklar ise, malvarlığı hakları ve malvarlığına girmeyen haklar olarak iki çeşittir¹³⁰. Haczin konusunun kişinin malvarlığına dâhil olan aktif malvarlığı hakları olduğuna yukarıda değinmiştik¹³¹.

Beklenen mal ve haklar konusunda doktrinde doğrudan bir tanım yapılmış değildir. Bununla birlikte beklenen alacaklar için bir tanımlama yapılmıştır. Buna göre; taraflar arasındaki mevcut olan bir hukuki münasebete (temele) dayanan, henüz doğmamış olan, bununla beraber, ilerde doğması muhtemel bulunan alacaklara beklenen alacaklar denir¹³².

¹²⁹ Öztan, s. 62.

¹³⁰ Öztan, s. 62-65.

¹³¹ Bkz. Birinci Bölüm, C, I.

¹³² Deynekli, Adnan/Kısa, Sedat, Haczde ve İflasta Sıra Cetveli, Ankara, 2005, s. 62; Er, Gökçe, Borçlunun Üçüncü Kişideki Mal ve Alacaklarının Hacı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2009, (<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5446/6100.pdf>), 15.10.2012, s.99; İyilikli, s. 209; Kuru, Baki, Bankalardaki Mevduatın ve Diğer Alacakların Hacı, Ankara,

Beklenen bir alacaktan bahsedilebilmesi için, bir hukuki münasebetin (temelin) mevcut olması, bu hukuki münasebetten doğması beklenen alacağın cinsinin ve borçlusunun belli olması yeterli olup, alacağın miktarının belli olması gerekmemektedir¹³³. Böyle bir alacağın doğmama ihtimalinin de bulunması önemli değildir¹³⁴.

Alacak hakkı dışındaki beklenen mal ve haklar için de yukarıdaki tanımlamadan hareketle bir tanım yapılabilir. Bunun için yukarıdaki tanımlamanın unsurlarının ve bu unsurların açılımının irdelenmesi gerekecektir.

Beklenen alacaklar için yapılan tanımın, bir hukuki temelin bulunması ve doğmamış ancak doğma ihtimali bulunan bir alacağın bulunması unsurlarını içerdiği görülmektedir.

2. Hukuki Temel

Beklenen bir alacaktan söz edebilmek için önceden alacağın niteliğinin tayin edilmesini kolaylaştıran bir hukuki ilişkinin -temelin- mevcut olması gerekir. Takip borçlusu ile üçüncü şahıs arasında sadece ümit ve ihtimale dayalı alacaklar teknik anlamda beklenen alacak olarak nitelendirilemez¹³⁵. Bu hukuki temelden doğacak alacağın cinsinin ve borçlusunun anlaşılması yeterlidir¹³⁶. Buna göre alacağın bir hukuki dayanağının bulunması gerekir. Yargıtay, aralarında süregelen iş ilişkisi bulunması halinde takip borçlusunun üçüncü kişiden alacaklı olmasını kuvvetle muhtemel görüp, davalı yanca yapılan beklenen alacak haczini geçerli sayan yerel

2002, s. 127; Kuru, Baki, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, İstanbul, 2006, s. 428; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 264.

¹³³ İyilikli, s. 210; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, Baki, İcra ve İflas Kanunu'nun 89. Maddesinde Yapılan Değişiklikler, Bankacılar Dergisi, S. 47, Y. 2003, (s.59-82) <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/47.pdf>, 19.11.2012, s. 76; Kuru, s. 428; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 264; Üstündağ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul, 1995, s. 239.

¹³⁴ İyilikli, s. 210; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, İİK m. 89, s. 76; Kuru, s. 428; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 264.

¹³⁵ Deynekli/Kısa, s. 62; Er, s. 99-100; İyilikli, s. 210-213; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, İİK m. 89, s. 76; Kuru, s. 428; Yavaş, Murat, Borçlunun Üçüncü Şahıslardaki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi (İİK m. 89), İstanbul, 2005, s. 169.

¹³⁶ Kuru, s. 428; Yavaş, s. 169.

mahkeme kararını onamıştır¹³⁷. Burada Yargıtay, yerinde olarak, taraflar arasındaki iş ilişkisini hukuki temel olarak kabul etmiş, bu ilişkinin ise alacak doğuracağını kuvvetle muhtemel görmüştür. Yargıtay hukuki ilişkinin süregelen bir ilişki olması gerektiğini de kararlarında vurgulamaktadır¹³⁸.

Kanaatimizce beklenen mal ve haklar açısından, yukarıda değinilen hukuki münasebetin hukuki olay olarak algılanması mümkündür.

Hukuk düzeninin kendisine bazı sonuçlar bağladığı olaylara hukuki olay denmektedir¹³⁹. Hakların kazanılıp kaybedilmesi açısından hukuki olaylar önemlidir¹⁴⁰. Hakkı doğuran kaynak daima bir hukuki olay olup, insanın iradi eylemleriyle bir hakkın doğması mümkün olduğu gibi doğal olaylarla da bir hak doğabilir¹⁴¹. Konumuz açısından bu kapsamda bir değerlendirme yapılacak olursa, iş ilişkisi bir hukuki olay olduğu gibi, yetişmemiş mahsullerin haczinde mahsullerin haczedilebilir duruma gelmesi de bir hukuki olaydır. Tüm bu nedenlerle beklenen mal ve haklar açısından yapılacak genel bir tanımlama için alacaklar için kullanılan hukuki temelin hukuki olay olarak kullanılması kanaatimizce uygun olacaktır.

¹³⁷ Yargıtay, 19. HD, 17.06.2009 T., 2009/5258 E. 2009/5867 K. (UYAP).

¹³⁸ "... Kural olarak 3. kişi nezdinde mevcut bir alacağın haczi mümkün olup, ileride doğacak muhtemel bir hakkın haczi mümkün değildir. Bu nedenle İİK'nun 89.maddesi gereğince 3.şahsa, borçlunun nezdinde doğmuş ve doğacak hak ve alacaklarının haczini şeklinde haciz ihbarnamesinin çıkarılması halinde 3.şahsın sorumluluğu haciz müzekkeresinin kendisine ulaştığı tarihteki mevcut durumla(fiili durumla) sınırlı olacağından ileride doğacak, doğması muhtemel bir hakkın bu aşamada 3.şahısca ret olarak bilinmesi mümkün olmadığından bu şekilde çıkarılan haciz ihbarnamesi yukarıda açıklanan nedenle muhtemel alacaklar açısından sonuç doğurmaz. Ancak, müstakbel (beklenen veya doğacak) alacaklar için haciz ihbarnamesi gönderilebilmesi 3.kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki münasebetin varlığı ve bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arzeden bir alacağın bulunduğu hallerde 3.kişiye İİK'nun 89.maddesine göre haciz ihbarnamesi gönderilebilir. Somut olayda, alacaklı 04.01.2012 tarihli talebinde borçlunun Finansbank, Vakıfbank ve Teb. Bankası'ndaki "... adlarına yatırılacak paraya, adlarına gelecek havalelere, takas hesaplarına, teminatlarına ve EFT'lere, doğacak hesaplarına..." haciz konmasını istemiş hangi nedenle doğması muhtemel alacağı olduğu yönünde mevcut bir hukuki ilişkiden söz etmemiştir. Her ne kadar 3.şahıs 89/1 ihbarına bu yönde itiraz etmiş ise de borçlunun icra mahkemesinden haciz ihbarnamesinin iptalini istemekte hukuki yararı ve menfaati vardır..." Yargıtay, 12. HD, 17.09.2012 T., 2012/8793 E., 2012/26605 K. (UYAP).

¹³⁹ Zevklier, s. 101.

¹⁴⁰ Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Konya, 2012, s. 81.

¹⁴¹ Zevklier, s. 101.

3. Doğmamış Ancak Doğma İhtimali Bulunan Bir Alacak

Beklenen alacaklar için yukarıda verilen tanıma göre, alacağın henüz doğmamış olması gerekmektedir birlikte doğma ihtimalinin bulunması gerekir^{142 143}.

Takip borçlusu ile üçüncü şahıs arasında sadece ümit ve ihtimale dayalı alacaklar teknik anlamda beklenen alacak olarak nitelendirilemez¹⁴⁴. Örneğin bankada hiçbir hesabı bulunmayan kişi adına bankaya gelme ihtimali bulunan havaleler beklenen bir alacak olarak nitelendirilemez¹⁴⁵. Kiralanmamış bir evin kira bedelleri, henüz yapılmamış olan bir işin komisyon bedeli haczedilemeyecektir¹⁴⁶. Bunun gibi borçlunun bir malı elde edebileceği yönünde bir tahmin mevcut olsa bile, bu malın borçluya intikal etmeden önce haczi mümkün değildir. Halen hayatta olan birinden borçluya bir mal kalma ihtimali bulunsu bile böyle bir malın haczedilemeyeceği aşikârdır^{147 148}. Bu kapsamda olmak üzere hukuki münasebetin

¹⁴² Bkz. İkinci Bölüm, A, I.

¹⁴³ “...kural olarak iki kişi arasında mevcut olan bir hukuki ilişkiye (temele) dayanan, henüz doğmamış olmakla birlikte ileride doğması muhtemel bulunan alacaklara müstakbel alacak denir. Müstakbel (beklenen) ya da doğacak alacaklar için haciz ihbarı ya da haciz yazısı gönderilebilmesi, üçüncü kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki münasebetin varlığı ve bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arzeden bir alacağın bulunduğu hallerde, üçüncü kişiye haciz yazısı gönderilebilir. Müstakbel (beklenen) bir alaktan bahsedilebilmesi için, bir hukuki ilişkinin (temelin) mevcut olması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlunun (olayda borçlunun çalıştığı kurumun) belli olması yeterlidir. Alacağın miktarının belli olup olmaması veya böyle bir alacağın doğmama ihtimalinin bulunması önemli değildir...” Yargıtay 12. HD, 02.07.2012 T., 2012/5726 E., 2012/23253 K. (UYAP).

¹⁴⁴ Deynekli/Kısa, s. 62; Er, s. 100; İyilikli, s. 210-213; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, İİK m. 89, s. 76; Kuru, s. 428; Üstündağ, s. 239; Yavaş, s. 169.

¹⁴⁵ Er, s. 100; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, İİK. m. 89, s. 76; Kuru, s. 428.

¹⁴⁶ Üstündağ, s. 239.

¹⁴⁷ Postacıoğlu/Altay, s. 370.

¹⁴⁸ TMK m. 678 mirasın açılmasından önce yapılan sözleşmeleri düzenlemektedir. Buna göre; “Mirasbırakanın katılması veya izni olmaksızın bir mirasçının henüz açılmamış bir miras hakkında diğer mirasçılar veya üçüncü bir kişi ile yapacağı sözleşmeler geçerli değildir. Böyle bir sözleşme gereğince yerine getirilmiş olan edimlerin geri verilmesi istenebilir”. Bu sözleşmenin geçerli olması için, beklenen miras hakkının devrine ilişkin sözleşmeye miras bırakan bizzat katılması ya da taraflar arasında yapılacak sözleşmeye katılmamakla birlikte önceden verilecek muvafakat beyanında (izin) bulunması gerekmektedir. Miras bırakan işleme katıldığı takdirde işlemin tarafı haline gelecek, işlem bir taraftan mirastan feragat sözleşmesi niteliği taşıırken, diğer taraftan mirasçı ataması şeklinde ölüme bağlı bir tasarruf olacaktır. Miras bırakanın önceden verdiği izin gereğince yapılan bir devir sözleşmesi ise salt taraflar arasında hüküm ve sonuç doğuran sağlar arası bir hukuki işlem niteliğindedir ve miras bırakana hiçbir biçimde yükümlülük altına sokmaz. (Yıldırım, Mustafa Fadıl, Beklenen Miras Hakkının Devri Sözleşmesi Konusunda İki Gelişme, AÜHFD, S. 1, C. 53, Y. 2004, (s.117-130), s. 122-123). Kanaatimizce, burada

(tanımda kullanacağımız üzere hukuki olayın) alacak hakkı doğuracak nitelikte olması gerektiği sonucuna da varılmaktadır.

Beklenen alacakların hacziyle beklenen alacakların temlikini konunun daha iyi aydınlatılabilmesi için bir değerlendirmeye tabi tutmak yararlı olacaktır.

Beklenen alacakların temlikinin mümkün olduğu kabul edilmektedir¹⁴⁹. Böyle bir alacağın temlik edilebilmesi için alacağın tayin edilmiş ya da tayin edilebilir olması gerektiği, bunun için de hukuki bir temele oturmasının zorunlu olduğu belirtilmektedir¹⁵⁰. Beklenen alacaklar teriminin ikiye ayrılarak kullanıldığı, ilk gruba temlik anında bir hukuki temele dayanmayan alacakların, ikinci gruba ise temlik anında mevcut bir hukuki temele dayanan alacakların girdiği; doktrinin büyük çoğunluğunun ilk gruba giren alacakların da geçerli bir şekilde temlik sözleşmesine konu edilebileceğini kabul ettiği ifade edilmektedir¹⁵¹. Yani, ilerde satılacak ya da kiraya verilecek bir şeyin satış ya da kira parası temlik edilebilecektir¹⁵². Bu tarz alacaklar, ümit ve ihtimale dayalı olduğundan ve haczedilemeyeceğinden, haciz söz konusu olduğunda beklenen alacak olarak kabul edilmemelidir. Çünkü böylesi bir hakkın üçüncü kişi tarafından net olarak bilinmesi mümkün olmadığı gibi ihtimal dâhilinde de olsa, bir hukuki temelin bulunması şarttır¹⁵³. Bu kapsamda olmak üzere, beklenen alacakların temlikinde doktrinde çoğunluğunun kabul ettiği görüşün beklenen alacakların haczi konusunda kabul edilmesi mümkün değildir. Zira haciz anında iş ilişkisi, kira ilişkisi gibi mevcut bir hukuki temele dayanmayan böyle bir ümit ve ihtimalin tespitin ve bu nedenle icra dairesince haczinin mümkün olmadığı gibi, böyle bir alacağın borçlusunun da çoğu zaman somut olarak belirlenebilmesi

geçerli bir şekilde beklenen miras hakkı devredilmiş olsa bile, ister miras bırakan bu sözleşmeye izin vermiş isterse bizzat katılmış olsun, miras hakkını devralan kişinin alacaklıları bu hakkı, muris vefat edip sözleşme hükümlerini doğurmazdan evvel haczedemeyeceklerdir. Burada miras hakkı bir ihtimalden ibaret olup, bu ihtimale binaen murise haciz ihbarnamesi gönderilemez.

¹⁴⁹ Dayınlarlı, Kemal, Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki, Ankara, 2010, s. 162-163; Engin, Baki İlkey, Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Ankara, 2002, s. 27-28; Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2008, s. 1186-1187; Reisoğlu, Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2006, s., 408.

¹⁵⁰ Dayınlarlı, s. 163.

¹⁵¹ Engin, s. 27-28.

¹⁵² Eren, s. 1187.

¹⁵³ İyilikli, s. 212-213.

mümkün değildir¹⁵⁴.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda beklenen mal ve haklar için; kişinin malvarlığının aktifini artırmaya elverişli, mevcut bir hukuki olaya dayanan, henüz hak sahibinin malvarlığının aktifine dâhil olmamakla beraber, ilerde dâhil olması muhtemel bulunan malvarlığı haklarıdır, şeklinde bir tanımlama yapabiliriz. Örneğin, m. 84'te yetişmemiş her nevi toprak ve ağaç mahsullerinin yetiştirmeleri zamanından en çok iki ay evvel haczolunabileceği öngörülmüştür. Yetişmemiş mahsuller esasen sahibinin malvarlığına bu halleriyle de dâhildirler. Bununla birlikte bu mahsullerin haczedilebilir duruma gelmeden zarara uğraması, yok olması da mümkün olduğundan borçlunun beklenen malı olarak da değerlendirilebilirler. Yetişmemiş mahsulün ilerde olgunlaşarak sahibinin malvarlığını artırması kuvvetle muhtemeldir. Burada yetişmemiş mahsullerin yetiştirmelerinden evvel iki ay önceden haczedilebilmeleri nedeniyle özellikle alacaklılar bakımından borçlunun beklenen bir malından bahsetmek mümkündür.

Bir başka örnek verecek olursak, finansal kiralama sözleşmesi ile sözleşme konusu malın mülkiyetinin sözleşmenin sonunda bir bedel karşılığında kiracıya -takip borçlusuna- geçeceği taraflarca kabul edilmiş ise, sözleşmenin sonunda etkili olmak üzere bu satın alma hakkının haczi mümkündür¹⁵⁵. Bu halde kiracının -takip borçlusunun- bu mal üzerinde beklenen bir hakkı olduğunu söylenebilir¹⁵⁶.

II. Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Haklarının Haciz Usulü

Bu başlık altında borçlunun üçüncü şahıslarda bulunan ve kıymetli evraka bağlı olmayan alacaklarının, menkul mallarının ve diğer talep haklarının nasıl haczedilebileceğini düzenleyen m. 89¹⁵⁷ inceleme konusu yapılmıştır. Zira beklenen mal ve haklar çoğunlukla takip borçlusunun üçüncü kişilerdeki mal ve haklarıdır. Bu nedenle konunun daha iyi aydınlatılabilmesi için bu başlık altında genel olarak

¹⁵⁴ Ayrıca bkz. İkinci Bölüm, B, I.

¹⁵⁵ Dönmez, Murat, Finansal Kiralama Konusu Malların Haczi, TBBD, S. 79, Y. 2008, (s. 309-333), http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2008-79-472.pdf, 01.02.2012, s. 329; İyilikli, s. 238.

¹⁵⁶ İyilikli, s. 238.

¹⁵⁷ Yavaş, s. 9.

borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve haklarının haczinin usulü incelenmiştir. İİK maaş ve ücret alacağı bakımından ayrı bir usul öngördüğünden bu konu ayrı bir başlık altında ele alınmıştır¹⁵⁸. Bunun yanı sıra çalışmamız içinde üçüncü bölümde beklenen mal ve hakların özellik gösteren haciz usulleri de farklılıkları nispetinde ayrı başlıklar altında incelenmiştir¹⁵⁹. Konu işlenirken borçlunun üçüncü kişideki mal ve hakları genelde kendisini alacak olarak gösterdiğinden alacak tabiri kullanılmıştır.

Borçlunun üçüncü kişilerdeki alacakları, alacaklının bunu iddia etmesi ve haciz istemesi üzerine icra dairesince haczedilirse de alacağın üçüncü kişide gerçekten mevcut olup olmadığının tespiti gerekir¹⁶⁰. Bunun yanı sıra, üçüncü kişi ile borçlunun anlaşp alacaklının koydurmuş olduğu haczi etkisiz bırakma ihtimaline karşı da, üçüncü kişilerin hukukî durumuna bir zarar verilmeden bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir. İşte m. 89 hükmü üçüncü kişilerdeki mal ve alacaklarının haczinde alacaklı, borçlu ve üçüncü kişi arasındaki menfaat dengesini sağlamak amacıyla getirilmiştir¹⁶¹.

Borçlunun üçüncü kişilerdeki kıymetli evraka bağlı alacakları m. 89'a göre değil, taşınır malların haczindeki usullere göre haczedilir. İİK'nın 89. maddesi kıymetli evraka bağlı olmayan alacaklar için uygulanacaktır. Burada borçlunun üçüncü kişiye ödünç olarak verdiği para, kiraladığı yerin kirası, sattığı malın satış bedeli gibi alacaklar söz konusudur¹⁶². Borçlunun üçüncü kişiden olan alacağı m. 106/2'ye göre taşınır hükmündedir. İİK'nın 89. maddesi alacaklı lehine özel bir düzenlemedir. Alacaklının lehine olan bu düzenlemeden faydalanmak yerine genel hükümlere göre haciz talep etmesi de mümkündür^{163 164}.

¹⁵⁸ Bkz. İkinci Bölüm, C.

¹⁵⁹ Bkz. Üçüncü Bölüm, A.

¹⁶⁰ Korkusuz, s. 220; Kuru, İİK. m. 89, s. 59.

¹⁶¹ Kuru, İİK. m. 89, s. 59.

¹⁶² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 254-255; Muşul, s. 545.

¹⁶³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 267.

¹⁶⁴ “Borçlu hakkında takibin kesinleşmesinden sonra alacaklının İİK.nun 78 ve müteakip maddeleri gereğince borçlunun hak, alacak ve malları üzerine doğrudan haciz konulmasını isteme hakkı vardır. Öte yandan, İİK.nun 89. maddesi gereğince borçlunun 3. şahıs nezdindeki hak ve alacağının haczi içinde anılan koşullarında üçüncü şahsa 89/1. ve 2. haciz ihbarı tebliğ sureti ile üçüncü şahıs nezdindeki borçluya ait hak ve alacağın haczi de mümkündür” Yargıtay, 12. HD.,

İİK'nın 89/1. maddesinde alacak veya sair bir talep hakkından bahsedilmesi nedeniyle borçlunun üçüncü kişilerdeki alacakları kavramına, borçlunun üçüncü kişilerdeki hakları da dâhildir¹⁶⁵. Bunun yanı sıra borçlunun üçüncü kişilerdeki taşınır mallarının haczinde de m. 89'da yer alan prosedür uygulanacaktır¹⁶⁶.

İcra müdürü, alacaklının talebi üzerine borçlunun yukarıda bahsedilen nitelikleri haiz alacağını haczedip, bunu haciz tutanağına geçirir ve m. 103 gereği bunu borçluya bildirir¹⁶⁷.

Borçlunun alacağını haczedip icra müdürünün üçüncü kişiye m. 89 uyarınca göndereceği haciz ihbarnameleri esasen haczedilmiş alacağı korumak için öngörülmüş muhafaza tedbirleridir¹⁶⁸. Haciz icra memurunun haciz iradesini açıklamasıyla gerçekleşir¹⁶⁹. Haciz ihbarnamesiyle alacağın haczedildiğinin üçüncü kişiye bildirilmesiyle üçüncü şahsın alacağı takip borçlusuna ödemesi engellenmiş olur¹⁷⁰.

Haciz ihbarnamelerinin içeriği m. 89'da emredici olarak düzenlenmiş olduğundan, burada öngörülen kayıtları taşıyamamaları halinde geçersiz olurlar ve bu durum kamu düzeniyle ilgili olduğundan icra mahkemesinde süresiz şikâyet yoluyla ileri sürülebilir^{171 172}.

20.04.2004 T., 5486/9785 (Oskay, Mustafa/Koçak, Coşkun/Deynekli, Adnan/Doğan, Ayhan, İİK Şerhi, C. 2, Ankara, 2007, s. 2669-2670).

¹⁶⁵ Kuru, İİK. m. 89, s. 60.

¹⁶⁶ Muşul, 545.

¹⁶⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 255.

¹⁶⁸ Korkusuz, s. 220; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 255; Muşul, s. 546; UYAR, Talih, Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Kıymetli Evraka Bağlanmamış Olan Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi, DEÜHFD, S. 2, Y. 1981, (s. 205-227) <http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/ilk/yil2sayi2/yil2sayi2/uyar9.pdf>, 02.11.2012, s. 207.

¹⁶⁹ İyilikli, s.7; Uyar, s. 207; Üstündağ, s. 240.

¹⁷⁰ Yavaş, s. 16.

¹⁷¹ Muşul, s. 548.

¹⁷² "...Somut olayda İİK. nun 89/1.maddesi uyarınca düzenlenen 1.haciz ihbarnamesinin şikâyetçi üçüncü kişiye tebliğ edildiği, yasal sürede itiraz etmemesi üzerine düzenlenen 27.03.2007 tarihli 2.haciz ihbarının adı geçene 03.04.2007 tarihinde tebliğ edildiği görülmüştür. Şikâyetçiye tebliğ edilen 2.haciz ihbarının incelenmesinde "üçüncü şahsın ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ikinci fıkrada belirtilen sebeplerle itirazda bulunması, itirazda bulunmadığı takdirde zimmetinde sayılacağı..." ihtarını taşımadığı ve bu hali ile 4949 sayılı Yasa ile değişik İİK. nun 89/3.maddesine uygun olmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda anılan haciz ihbarı yasal şartları taşımadığından ve İİK. nun 89/3.maddesinin emredici hükmüne uygun

Borçlunun üçüncü kişideki alacağını haczedene icra dairesi, üçüncü kişiye birinci haciz ihbarnamesini gönderir. Birinci haciz ihbarnamesinde, üçüncü kişiye borçlunun kendisinden olan alacağına haciz konulduğunu, bundan sonra borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceği, eğer borçluya her hangi bir borcunun olmadığı iddiası varsa bunu yedi gün içinde icra dairesine bildirmesi, bildirmezse borcun zimmetinde sayılacağı bildirilir¹⁷³.

İİK'nın 89/1 maddesine göre; *“Hamiline ait olmıyan veya cirosu kabil bir senetle müstenit bulunmıyan alacak veya sair bir talep hakkı veya borçlunun üçüncü şahıs elindeki taşınır bir malı haczedilirse icra memuru; borçlu olan hakiki veya hükmi şahsa bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödiyebileceğini ve takip borçlusuna yapılan ödemenin muteber olmadığını veya malı elinde bulunduran üçüncü şahsa bundan böyle taşınır malı ancak icra dairesine teslim edebileceğini, malı takip borçlusuna vermemesini, aksi takdirde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağını bildirir (Haciz ihbarnamesi). Bu haciz ihbarnamesinde, ayrıca 2,3 ve 4 üncü fıkra hükümleri de üçüncü şahsa bildirilir”*.

İİK. Yön. m. 42'nin 2, 3, 4. 5. fıkralarına göre ise birinci haciz ihbarnamesi, *“...dosya numarasını; üçüncü kişinin adını, soyadını ve adresini; alacaklının, borçlunun, varsa vekillerinin adını, soyadını ve adreslerini; alacak tutarı ile faiz ve giderler; haczin neye ilişkin olduğu; haczin hangi miktar için yapıldığı hakkındaki*

düzenlenmediğinden geçersizdir. Yasanın emredici kuralına aykırı bu husus kamu düzeniyle ilgili olduğundan İİK'ın 16/2. maddesi uyarınca süresiz şikâyet tabidir. O halde Mahkemece şikâyetin kabulü yerine istemin süre aşımı nedeniyle reddi isabetsizdir...”. Yargıtay, 12. HD., 23.09.2008, 2008/15646 E., 2008/16134 K. (UYAP); “...Mahkemece, şikâyetçi belediye başkanlığına gönderilen 2.haciz ihbarnamesindeki ifadelerin, İİK.nun 89/3 maddesindeki ifadelerle aynı olmamasına rağmen, aynı anlamı taşıdığı ve şikâyetçi tarafa haklarının bildirildiği gerekçesi ile şikâyetin reddine karar verilmiştir. İzmir 13. İcra Müdürlüğünün 2009/4662 sayılı dosyasında, şikâyetçi Belediye Başkanlığına gönderilen 4.5.2009 tarihli 2.haciz ihbarnamesinde “üçüncü şahsın ihbarnamenin kendisine tebliğinden itibaren 7 gün içinde 2.fıkra da belirtilen sebeplerle itirazda bulunması, bulunmadığı takdirde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi...” ihtarını taşımadığı bu hali ile, 2.haciz ihbarnamesinin İİK.nun 89/3.maddesinin emredici hükmüne uygun düzenlenmediği anlaşılmaktadır. Bu husus kamu düzeniyle ilgili olduğundan İİK.nun 16/2 maddesi uyarınca süresiz şikâyet tabi olmakla, mahkemece şikâyetin kabulü yerine yazılı nedenlerle reddi isabetsizdir...” Yargıtay, 12. HD, 19.12.2001 T., 2011/12403 E., 2011/29434 K. (UYAP).

¹⁷³ Korkusuz, s. 221; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 255; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 268.

bilgileri içerir.

Ayrıca, üçüncü kişinin alacak tahsil edilinceye kadar borcunu yalnız icra dairesine ödemesi gerektiği; borçluya yapılan ödemenin geçerli olmayacağı veya hacizli malı ancak icra dairesine teslim edebileceği; malı borçluya vermemesi, aksi halde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağı ihtarını içerir.

Bu ihbarname, üçüncü kişinin borcu olmadığı veya malın elinde bulunmadığı veya haciz ihbarnamesinin tebliğinden önce borç ödenmiş; mal istihlak edilmiş, kusuru olmaksızın telef olmuş, malın borçluya ait olmadığı veya malın kendisine rehnedilmiş olduğu veya alacağın borçluya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir iddiası varsa, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra dairesine yazılı veya sözlü olarak itirazda bulunabileceği ihtarını da içerir.

Bu ihbarname ile İcra ve İflas Kanununun 89 uncu maddesinin iki, üç, dört ve beşinci fıkraları hükümleri de üçüncü kişiye bildirilir”.

Birinci haciz ihbarnamesinde, haczin neye ilişkin olduğunun gösterilmesinin gerekip gerekmediğinin üzerinde durulması gerekmektedir. Bir görüşe göre, kanunda yer almamakla birlikte İİK Yön.’de öngörülen, haczin neye ilişkin olduğunun bildirilmesi koşulunu fazla sert yorumlamamak gerekir. Zira özellikle bankaların meslek sırrı nedeniyle müşterilerinin kendilerinde bulunan para ve kıymetli eşyalarını açıklamaktan kaçınmaları durumunda alacaklının borçlusunun bankadaki parasının miktarını bildirmesi mümkün olmayacaktır¹⁷⁴. Diğer bir görüş ise, kanunun öngördüğü bu kayıtların yanı sıra takip konusu alacağın miktarının ve üçüncü şahıs nezdinde varlığı iddia olunan alacağın miktarının gösterilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu görüşe göre, ihbarnameye itiraz edilmemesinin bazı sonuçlarının söylenenin gereğinin yerine getirilmesine bağlı olduğu gibi, bu iki miktarın bildirilmesinin borçlunun alacağın ne kadarlık miktarı için hala tasarruf yetkisinin

¹⁷⁴ Uyar, s. 208-209.

olduğunun tespitine imkân sağlamaktadır¹⁷⁵. Bir diğer görüş ise, yönetmelikteki hükmün geniş yorumlanarak, borçluya karşı kesinleştirilen borç miktarı üzerinden ihbarnameye geçerlilik tanınması gerektiğini savunmaktadır. Buna göre, kötü niyetli üçüncü kişilere takibi akamete uğratma imkânı verilmemelidir. Uygulamada bu sorunun, haciz ihbarnamesine “borçlunun nezdinde doğmuş ve doğacak hak ve alacaklarından borca yeter miktarının haczi” ifadeleri eklenmek suretiyle geçiştirildiğini ifade edilmektedir¹⁷⁶.

Haciz ihbarnameleri icra müdürlüğünün yetki çevresi dışına da gönderilebilir. Ayrıca başka yer icra müdürlüğünün istinabe edilmesine gerek yoktur¹⁷⁷.

İİK'nın 89/7. maddesinin 6352 Sayılı Kanun'un 18. maddesiyle değiştirilmesinden evvelki düzenlemesine göre, haciz ihbarnamesi tüzel kişi ya da müesseseye tebliğ ediliyorsa, bu ihbarnameye karşı cevap verme yükümlülüğü haciz ihbarnamesi merkez ya da şubeden hangisine tebliğ edilmiş ise o merkez ya da şubeye aitti. Bu hükme göre haciz ihbarnamesini alan şube ya da merkez yalnızca kendi içerisinde araştırma yapıp bilgi vermek zorundaydı. Örneğin bir bankanın genel müdürlüğüne gönderilecek haciz ihbarnamesiyle bankanın şubelerinde araştırma yapılmasının istenmesi mümkün değildi^{178 179}. Buna rağmen bankanın

¹⁷⁵ Üstündağ, s. 240-241.

¹⁷⁶ İyilikli, s. 13.

¹⁷⁷ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 268; Süphandağ, Yavuz, İcra El Kitabı, Ankara, 2012, s. 269.

¹⁷⁸ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 269.

¹⁷⁹ “Muhtelif yerlerdeki icra dairelerince Türkiye Bankalar Birliğine İcra ve İflas Kanununun 89. maddesi uyarınca haciz ihbarnamesi gönderildiği, ya da tüm bankalara haciz ihbarnamelerinin duyurulmasının talep edildiği, bu durumun ise, 3182 sayılı Bankalar Kanunu hükümlerine göre kurulan ve mesleki kuruluş olup görev ve yetkileri Bankalar Kanunu ile Birlik Statüsünde belirlendiği üzere de, üçüncü kişilere bankacılık hizmeti vermesi söz konusu olmayan Türkiye Bankalar Birliği nezdinde bir takım şikayetlere yol açtığı anlaşılmaktadır. Türkiye Bankalar Birliği üçüncü kişilere bankacılık hizmeti vermemekte ve mevduat kabul etmemektedir. Dolayısıyla üçüncü kişilerin Birlik nezdinde bu manada herhangi bir hak ve alacağından bahsedilemeyeceği şüphesizdir. Bu itibarla; İcra ve İflas Kanununun 89. maddesi uyarınca çıkarılacak haciz ihbarnamelerinin, borçluların bankaların hangi şubelerinde hak ve alacaklarının bulunduğu düşünülüyor ise, bu banka şubesine gönderilmesinin uygun olacağı, H.İ.G.M. 02.06.1997 10-63-9531” (Süphandağ, s. 270-271); “...İİK.nun 89/7.fıkrası hükmüne göre; "haciz ihbarnamesi bir hükmi şahsın veya müessesenin merkez veya şubelerinden hangisine tebliğ edilmiş ise beyanda bulunma mükellefiyeti yalnız ihbarnameyi tebellüğ eden merkez veya şubeye aittir."

merkezine şubeleri de kapsayan bir haciz ihbarnamesi gönderilecek olursa, gönderilen merkezin ihbarnameye süresi içinde cevap vermesi gerekir, şubelerden gelecek cevabı bekler ve yedi günlük süreyi geçirecek olursa borç zimmetinde sayılırdı¹⁸⁰. İİK'da 6352 Sayılı Kanun'un 18. maddesiyle yapılan değişiklikten sonra ise haciz ihbarnamesinin mevduatın bulunduğu banka şubesine ya da tüm şubelerini kapsayacak şekilde bankanın merkezine gönderilmesi gerekmektedir. Böyle bir ihbarnameyi alan bankanın ilgili şubesinin veya merkezinin ise borçlunun bankada böyle bir alacağının bulunup bulunmadığını araştırması gerekir. Banka alacak mevcutsa kayıtlarına gerekli işareti koyarak durumu hesap sahibi olan borçluya ve icra dairesine bildirilmelidir. Alacak yoksa ya da haciz ihbarnamesinde bildirildiği kadar değilse banka yedi gün içinde icra dairesine itirazda bulunmalıdır. İtirazda bulunmadığı takdirde mevcut olmayan ya da eksik olan bir parayı ödemek zorunda kalabilir. Bankanın haciz ihbarnamesine cevap vermekten kaçınma hakkı yoktur¹⁸¹.

Üçüncü kişi kendisine verilen yedi günlük süre içinde takip borçlusuna borçlu olduğunu yazılı veya sözlü olarak icra dairesine bildirdiği takdirde, bu borcu icra dairesine ödemek zorundadır¹⁸². Bu durumda artık üçüncü kişiye ikinci haciz ihbarnamesi gönderilmez¹⁸³.

Üçüncü kişi birinci haciz ihbarnamesi üzerine takip borçlusunun alacağı olduğunu kabul eder, bununla birlikte bu alacak üzerinde başka dosyalardan da haciz konulduğunu bildirecek olursa, diğer hacizlerin kaldırıldığı bildirilmediği sürece, haczedilen paranın dağıtımı ilk haczi koyan icra dairesince düzenlenecek sıra cetveline göre yapılacağından, bu parayı ilk haczi yapan icra dairesine

Anılan bu Kanun hükmüne göre İİK.nun 89.maddesi uyarınca çıkarılan haciz ihbarnameleri üçüncü kişi olarak tüzel kişiliği bulunmayan banka şubelerine tebliğ edilebileceği gibi haciz ihbarnamelerini tebliğ eden banka şubelerinin itiraz hakkı da bulunmaktadır. O halde, somut olayda Ziraat Bankası Yüksekova Şubesine çıkarılan haciz ihbarnamelerinin Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak tebliğ edilip edilmediği usulince araştırılarak tesbit edildikten sonra sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir iken banka şubelerinin, banka genel müdürlüğünden ayrı tüzel kişiliğinin bulunmadığından bahisle yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir...” Yargıtay, 12. HD, 27.01.2009 T., 2008/21369 E., 2009/1490 K. (UYAP).

¹⁸⁰ Uyar, s. 221-222.

¹⁸¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 261-262.

¹⁸² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 258.

¹⁸³ Muşul, s. 549; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 270.

göndermelidir¹⁸⁴.

Üçüncü kişinin birinci haciz ihbarnamesine süresi içinde itiraz etmemesi ve borcu olduğunu da açıkça bildirmemesi halinde borç zimmetinde sayılır. Yani üçüncü kişi haciz ihbarnamesiyle kendisinden istenen meblağı borçlu olduğunu kabul etmiş sayılır. Bundan sonra icra dairesi m. 89/3 gereği üçüncü kişiye ikinci haciz ihbarnamesi göndererek, birinci haciz ihbarnamesine yedi gün içinde itiraz etmediği için borcun zimmetinde sayıldığı, ikinci haciz ihbarnamesinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde borcu olmadığı yönünde itirazda bulunabileceği, aksi halde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi gerektiği bildirir^{185 186}.

Üçüncü kişi ikinci haciz ihbarnamesine de süresi içerisinde itiraz etmeyecek olursa üçüncü haciz ihbarnamesi (bildirim)¹⁸⁷ gönderilerek üçüncü kişiden takip borçlusuna olan borcunu onbeş gün içinde icra dairesine ödemesi veya aynı süre içerisinde menfi tespit davası açması istenir, aksi halde borcu ödemeye zorlanacağı

¹⁸⁴ Muşul, s. 549.

¹⁸⁵ Korkusuz, s. 221; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 256; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 270.

¹⁸⁶ "...İİK'nun 89.maddesine göre 3. kişilere haciz ihbarnamelerinin gönderilebilmesi için kural olarak 3. kişinin nezdinde borçlunun "mevcut" bir alacağının bulunması gereklidir. Ancak, müstakbel (beklenen veya doğacak) alacaklar için haciz ihbarnamesi gönderilebilmesi 3. kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki münasebetin varlığı ve bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arz eden bir alacağın bulunduğu hallerde 3. kişiye İİK'nun 89.maddesine göre 3. haciz ihbarnamesi gönderilebilir (kira alacağı vs.gibi). Yerleşik Yargıtay uygulaması da bu yöndedir.

Somut olayda üçüncü kişiye gönderilen 16.06.2010 tarihli 2. haciz ihbarında üçüncü kişi tarafından süresinde (21.06.2010 tarihinde) sunulan dilekçe ile itiraz edilmiştir.

İkinci haciz ihbarına karşı verilen cevap, haciz ihbarına itiraz niteliğindedir. Bu nedenle artık üçüncü şahsa, İİK'nun 89.maddesine göre 3. haciz ihbarnamesi çıkartılamayacağı gibi, borcun üçüncü şahsın zimmetinde sayılarak müteakip işlemlerin yapılması da mümkün değildir. İkinci haciz ihbarına yasal sürede itiraz edilmesine rağmen 3.haciz ihbarı gönderilmesi işlemine yönelik şikayet ise, bir hakkın yerine getirilmemesi ile ilgili olmakla İİK'nun 16/2.maddesi uyarınca süresizdir..." Yargıtay, 12. HD., 13.06.2012 T., 2012/12143 E., 2012/20418 K. (UYAP).

¹⁸⁷ İcra ve İflas Kanununun 89/3 maddesi "üçüncü haciz ihbarnamesi" terimini kullanmamış ve bunun yerine bildirim terimini tercih etmiştir. Burada önemli olan husus üçüncü kişiye gönderilecek yazının İİK m. 89/3, 3. cümlede yer alan hususları içermesi ise de, bu terimin kullanılması kanun tekniğine uygunluk taşınamaması ve uygulayıcılara kolaylık sağlamaması nedeniyle doğru değildir. Bildirim ve ihbarnamenin eş anlamlı olması nedeniyle son ihbarnameye haciz ihbarnamesi denilmesinde bir sakınca yoktur (Kulbay Kıvanç, Duygu, Muhafaza Tedbiri Olarak Haciz İhbarnameleri, AÜHFD, S. 4, C. 54, Y. 2005, (s. 489-519). s. 499-500).

bildirilir¹⁸⁸.

Üçüncü kişi ihbarnamenin tebliğinden sonra menfi tespit davası açmazsa zimmetinde sayılan borcu ödemek zorundadır¹⁸⁹. Borcu herhangi bir nedenle ödemek istemeyen üçüncü kişi üçüncü haciz ihbarnamesini aldıktan sonra takip alacaklısına karşı icra takibinin yapıldığı veya yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde on beş gün içerisinde takip borçlusunun kendisinden böyle bir alacağının bulunmadığını tespit amacıyla menfi tespit davası¹⁹⁰ da açabilir. Üçüncü kişi m. 89/3 gereği menfi tespit davası açtığına dair belgeyi üçüncü haciz ihbarnamesini aldığı günden sonra yirmi gün içerisinde icra dairesine vermek zorundadır. Bu halde icra dairesi açılan dava kesinleşinceye kadar cebri icra işlemlerini durduracaktır¹⁹¹. Bu onbeş ve yirmi günlük¹⁹² süreler hak düşürücü sürelerdir^{193 194}.

Açılacak menfi tespit davasında m. 89/3 gereği ispat yükü üçüncü kişinin üzerindedir. İİK'nın 83. maddesi uyarınca üçüncü kişi açacağı menfi tespit davasını kaybedecek olursa mahkemece dava konusu alacağın yüzde yirmisinden (6352 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce yüzde kırk) aşağı olmamak üzere bir tazminata

¹⁸⁸ Korkusuz, s. 222; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 256; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 274.

¹⁸⁹ Kulbay Kıvanç, s. 502; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 256.

¹⁹⁰ Açılacak menfi tespit davasında görevli mahkeme genel mahkemedir (Kulbay Kıvanç, s. 507).

¹⁹¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 256-257; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 274.

¹⁹² Yirmi günlük sürenin uygulanmasında Yargıtay ve doktrin arasında görüş ayrılığı vardır. Süresinde dava açmış olmasına rağmen yirmi günlük süre içinde belgeyi icra dairesine vermeyen üçüncü kişi hakkında icra takip işlemlerinin devam etmesi hak arama hürriyetinin sınırlandırılması niteliğindedir ve bu yöndeki Yargıtay uygulamasına katılmak mümkün değildir (Kulbay Kıvanç, s. 504-505).

¹⁹³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 256.

¹⁹⁴ “...Mahkemece; davanın İİK'nın 89/3 maddesi uyarınca haciz ihbarnamesine karşı açılmış menfi tespit davası olduğu, birinci ve ikinci haciz ihbarnamesine itiraz etmeyen 3.kişinin üçüncü haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihi olan 01.12.2009 tarihinden itibaren 15 günlük hak düşürücü sürede dava açmadığı, İİK'nın 89.maddesi uyarınca menfi tespit davasının takip alacaklısına karşı açılacağı, takip borçlusu olan davalı müflis ...'ne davanın yöneltilemeyeceği gerekçesiyle davalı takip alacaklısı ...aleyhine açılan davanın 15 günlük Yasal sürede açılmadığından reddine, diğer davalının taraf sıfatı bulunmadığından pasif husumet yokluğu nedeniyle davanın reddine yasal koşulları oluşmadığından davalının tazminat isteminin reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili ve davalı ...vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, ... yerinde görülmeven bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...” Yargıtay, 19. HD., 07.03.2012 T., 2011/11263 E., 2012/3605 K. (UYAP).

resen mahkûm edilecektir¹⁹⁵. Üçüncü kişi hem tazminatı hem de zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemek zorunda kalacaktır¹⁹⁶. Açılan menfi tespit davasının üçüncü kişi lehine sonuçlanması halinde üçüncü kişi borcun zimmetinde sayılmasından kurtulur ise de birinci ve ikinci haciz ihbarnamesine itiraz etmeyerek menfi tespit davası açılmasına sebebiyet verdiği için lehine bir tazminata hükmedilmesi mümkün değildir¹⁹⁷.

Takip borçlusunun alacaklı olduğu ileri sürülen üçüncü kişi kusuru olmadan bir engel nedeniyle birinci ve ikinci haciz ihbarnamelerine süresi içinde itiraz edememişse m. 65 gereği gecikmiş itirazda bulunabilir¹⁹⁸. Gecikmiş itiraz, engelin kalktığı andan itibaren üç gün içinde haciz ihbarnamesini gönderen yer icra dairesine yapılır¹⁹⁹.

Üçüncü kişi birinci ve ikinci haciz ihbarnamesine karşı icra dairesine süresi içinde, takip borçlusuna karşı borcu olmadığı ya da haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden önce varolan borcu ödediğini ileri sürerek, yazılı ya da sözlü olarak itirazda bulunabilir. Bu durumda borcun üçüncü kişinin zimmetinde sayılmasına ve üçüncü kişiden talep edilmesine imkân yoktur²⁰⁰. Bu itiraz ihbarı gönderen icra dairesine doğrudan yapılabileceği gibi ihbarı gönderen icra mahkemesine gönderilmek üzere başka yer icra mahkemesine de yapılabilir. İlk haciz ihbarnamesine itiraz edildikten sonra itiraz edene ikinci haciz ihbarnamesinin gönderilmesine imkân yoktur. Gönderilmesi halinde ise bu ihbarnamenin hukuki bir sonuç doğurması beklenemez^{201 202}.

¹⁹⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 257; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 274.

¹⁹⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 257.

¹⁹⁷ Korkusuz, s. 222; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 257.

¹⁹⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 257; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 273.

¹⁹⁹ Kulbay Kıvanç, s. 516-517.

²⁰⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 257.

²⁰¹ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 269.

²⁰² "... İ.İ.K.'nın 89.maddesi gereğince şikayetçi banka adına çıkarılan birinci haciz ihbarına süresinde itiraz edilmesi nedeniyle adı geçene ikinci haciz ihbarnamesi çıkarılamaz. Bu nedenle birbirine bağlı iki ayrı işlemde oluşan uygulamada, ikinci haciz ihbarnamesi yok hükmündedir. Dolayısı ile yasanın bu hükmüne aykırı olarak çıkarılan 89/2 ihbarına şikayet İİK'nun 16/2.maddesine göre, bir hakkın yerine getirilmesi ile ilgili olduğundan süresiz şikayete tabidir. Dairemizin kararlılık kazanan son uygulamaları bu doğrultudadır (27.12.2001 tarih ve 2001/21475-22145 sayılı; 19.3.2002 tarih ve 2002/4122-5590 sayılı; 2.4.2002 tarih ve

İİK'nın 89/4. maddesine göre üçüncü kişi haciz ihbarnamesine karşı gerçeğe aykırı olarak itiraz etmişse alacaklı üçüncü kişiye karşı icra mahkemesinde m. 338/1'e göre ceza davası açıp, üçüncü kişinin cezalandırılmasını ve üçüncü kişinin tazminata mahkûm edilmesini isteyebilir²⁰³. Alacaklı üçüncü kişinin cezalandırılmasını ve tazminata mahkûm edilmesini birlikte talep edebileceği gibi, yalnızca cezalandırılmasını ya da tazminata mahkûm edilmesini isteyebilir²⁰⁴. Ceza ve tazminat davasının birlikte açılmış olması ihtimalinde ceza davası bir nedenle düşmüş olsa bile, mahkeme tazminat davasını sonuçlandırmak zorundadır²⁰⁵. Tazminat davası m. 89/4'e göre icra mahkemesi hâkimince genel hükümlere göre karara bağlanacaktır²⁰⁶. Ceza ve tazminat davasında üçüncü kişinin sorumluluğu, haciz ihbarnamesinin ulaştığı tarihle sınırlı olup, üçüncü kişiyi ceza ve tazminatla sorumlu tutabilmek için, itiraz tarihi itibarıyla üçüncü kişi nezdinde likit, ihtilafsız ve muaccel bir alacağın bulunması gereklidir^{207 208}.

Borçlu olmadığı halde borcun zimmetinde sayılmış olması nedeniyle borcu ödemiş olan üçüncü kişi, takip borçlusu ve kötünietli alacaklıya karşı TBK m. 77 ve devamı maddelerine göre sebepsiz iktisap nedeniyle geri alma davası açabilir (m. 89/5 c.2)²⁰⁹. Üçüncü kişi sebepsiz iktisap davasını borçluya herhalde açabilir. Alacaklıya karşı açtığı davada ise onun kötünietli olduğunu ispatlamak

2002/6020-6884 sayılı kararları) Yargıtay, 12. HD, 13.03.2012 T., 2011/22453 E., 2012/7526 K. (UYAP); "...şikayetçinin 89/1 ihbarına yasal sürede ... itiraz etmiş olması karşısında çıkarılan 89/2 ihbarnamesinin yok hükmünde olmasına, bu durum karşısında tebligatın usulsüzlüğü hususundaki şikayetin, İİK'nın 16/2. maddesi uyarınca süreye tabi olmamasına...kararda yazılı gerekçelere göre...yerel merci kararının onanmasına..." Yargıtay, 12. HD, 05.04.2002 T., E.5499/K.7143 (Eriş, Gönen, En Son Değişikliklerle Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, Ankara, 2005, s. 530).

²⁰³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 258.

²⁰⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 271.

²⁰⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 258.

²⁰⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 258; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 272.

²⁰⁷ İyilikli, s. 97.

²⁰⁸ "...Üçüncü kişi sanığın, asıl borçlunun diplomasını kiraladığı anlaşılmış ise de, tanık ... ve asıl borçlu ...'ın beyanları dikkate alındığında, birinci haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği 24/07/2010 tarihi itibarıyla asıl borçluya ödemesi gereken kesinleşmiş ve muaccel borcunun olduğu yönünde dosya içerisinde delil bulunmaması nedeniyle birinci haciz ihbarnamesine verilen cevabın gerçeğe aykırı olduğu iddiasının ispatlanamadığının kabulü gerektiğinden, sanığın beraati yerine mahkumiyetine ve tazminata hükmedilmesi... isabetsiz olup..." Yargıtay, 16. HD, 11.06.2012 T., 2012/1222 E., 2012/5207 K. (UYAP).

²⁰⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 256.

zorundadır.²¹⁰.

İcra dairesi üçüncü kişiye m. 89/1'deki kayıtları içeren birinci haciz ihbarnamesi gönderecek yerde alacak haczi yapıldığını gösteren haciz yazısı gönderecek olursa, bu durumda da üçüncü kişi ödemeyi takip borçlusuna değil icra dairesine yapmak zorundadır. Bununla birlikte borçlunun üçüncü kişide her hangi bir alacağı yok ya da belirtildiği kadar yoksa gönderilen haciz yazısı m. 89/1' deki şartları taşımadığından m. 89'daki sonuçların doğmasına, borcun üçüncü kişinin zimmetinde sayılmasına imkân yoktur²¹¹.

B. BEKLENEN ALACAKLAR İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ

I. Beklenen Alacaklar

Beklenen alacaklar, iki kişi arasında mevcut olan bir hukuki münasebete (temele) dayanan, henüz doğmamış olmakla beraber, ilerde doğması muhtemel bulunan alacaklardır, şeklinde tanımlanabilir²¹². Beklenen alacakları beklenen haklardan ayrı düşünmek mümkün değildir. Beklenen haklar beklenen alacakları da kapsayan daha geniş bir kavramdır. Bununla birlikte genel olarak beklenen alacaklar bu başlık altında ele alındıktan sonra, alacak hakkı doğuran belli başlı bazı hukuki olaylar da özellik ve önemlerine binaen ayrı başlıklar altında incelenmiştir²¹³.

Beklenen alacakların, alacağın vasfının tayin edilmesini kolaylaştıran bir hukuki temeli varsa haczi mümkündür²¹⁴. Yargıtay da beklenen alacakların haczinin mümkün olduğunu kabul etmektedir²¹⁵. Bununla birlikte somut olayın özellikleri

²¹⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 256; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 274.

²¹¹ Muşul, s. 546.

²¹² Deynekli/Kısa, s. 62; Er, s.99; İyilikli, s. 209; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, s. 428; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 264.

²¹³ Bkz. Üçüncü Bölüm, A.

²¹⁴ İyilikli, s. 210; Üstündağ, s. 239.

²¹⁵ Yargıtay, davacı vekili dava dışı borçlu...nın üçüncü kişi ...den olan alacaklarının paylaşımı için düzenlenen sıra cetvelinin hatalı olduğunu, davalı...nın takip dosyasından gönderilen birinci haciz ihbarnamesinin tebliği tarihinde daha az bir alacak varken, sonraki tarihlerde oluşan alacağın da adı geçen davalıya aidiyetine karar verildiğini, oysa müstakbel alacaklar için haciz konulamayacağını ileri sürerek sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmesi üzerine yerel mahkemenin müstakbel alacaklara haciz konulmasının yasal olduğu yönündeki kararını onamıştır. Yargıtay, 19. HD., 27.04.2006 T., 2006/1330 E., 2006/4516 K. (UYAP).

kararlardan tam olarak anlaşılmamakla birlikte ilerde doğacak muhtemel bir hakkın haczinin mümkün olmadığı yönünde de kararlar verildiği görülmektedir²¹⁶.

Beklenen bir alacaktan bahsedilebilmesi için, bir hukuki münasebetin (temelin) mevcut olması, bu hukuki münasebetten doğması beklenen alacağın cinsinin ve borçlusunun belli olması yeterli olup, alacağın miktarının belli olması gerekmediği gibi böyle bir alacağın doğmama ihtimalinin de bulunması önemli değildir²¹⁷. Burada bahsedilen hukuki temel, takip borçlusu ve üçüncü şahıs arasında uzun zamandan beridir tekrar eden ve her seferinde özel bir hukuki işlem ve bağımsız alacaklar doğuran durumlarda da, bu durumun sona erdiğini gösteren bir açıklık yoksa varsayılır²¹⁸. Yargıtay da süregelen bir hukuki ilişkinin varlığı ve bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek, devamlılık arz eden bir alacağın bulunması halinde bu alacağın haczedilebileceğini kabul etmiştir^{219 220}.

²¹⁶ “Kural olarak ileride doğacak muhtemel bir hakkın haczi mümkün değildir. Bu nedenle İİK'nun 89. maddesi gereğince 3. şahsa, borçlunun nezdinde doğmuş ve doğacak hak ve alacaklarının haczini şeklinde haciz ihbarnamesinin çıkarılması halinde 3. şahsın sorumluluğu haciz müzekkeresinin kendisine ulaştığı tarihteki mevcut durumla (fiili durumla) sınırlı olacağından ileride doğacak, doğması muhtemel bu hakkın bu aşamada 3. şahısça net olarak bilinmesi mümkün olmadığından bu şekilde çıkarılan haciz ihbarnamesi yukarıda açıklanan nedenle muhtemel alacaklar açısından sonuç doğurmaz. İcra mahkemesine başvuran borçlunun şikayetinin bu kurallar ışığında değerlendirilerek oluşacak sonuca göre bir karar vermek gerekirken istemin reddi isabetsizdir...” 12. HD. 22.10.2004 T., 2004/17928 E., 2004/22583 K. (İyilikli, s. 213; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, s. 2660-2661).

²¹⁷ Er, s. 99; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, İİK. m. 89, s. 76; Kuru, s. 428; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 264.

²¹⁸ İyilikli, s. 210; Üstündağ, s. 239; Yavaş, s. 169.

²¹⁹ Yargıtay, 23. HD., 21.11.2011 T., 2011/1044 E., 2011/1910 K. (UYAP).

²²⁰ “...Somut olayda alacaklının 26.10.2010 tarihli talebi doğrultusunda, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na yazılan haciz yazısı ile borçlunun doğmuş ve doğacak her türlü hak, alacak, istihkak, hak ediş, ücret, ödenek ve serbest kalan nakit veya teminat mektuplarının alacağa yeter miktarları üzerine haciz konulduğunun bildirildiği, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın 28.01.2011 tarihli cevabı yazısında, adı geçen borçlunun idarenin yüklenicisi olduğu, haciz müzekkeresinin intikal ettiği tarih itibarı ile adı geçen yüklenicinin idare nezdinde tahakkuk eden istihkak alacağı bulunmadığı, ancak sözkonusu firmanın idare nezdinde yüklenicisi olduğu işinden dolayı ileride doğacak muhtemel istihkak alacaklarından ödenmek üzere, borcun, haciz yazısının intikal tarihi dikkate alınarak takipli borçlar sıralama tablosuna alındığı, diğer taraftan borçlu firmanın anılan işle ilgili idare uhdesindeki teminatlarının, yüklenicinin idareye karşı taahhütleri öncelikli olmak üzere SSK., vergi ve benzeri kamu yükümlülüklerinin yerine getirilmesine karşılık idarede tutulmakta olduğu, bunun dışındaki talepler için kullanılamayacağından, teminata yönelik talebin değerlendirmeye alınmadığı bildirilmiştir.

Kural olarak iki kişi arasında mevcut olan bir hukuki ilişkiye (temele) dayanan, henüz doğmamış olmakla birlikte ilerde doğması muhtemel bulunan alacaklara müstakbel alacak denir. Müstakbel (beklenen) yada doğacak alacaklar için haciz yazısı gönderilebilmesi, üçüncü kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki münasebetin varlığı ve bu ilişki

Takip borçlusunun bankaya tahsil cirosu ile vermiş olduğu kambiyo senedine ilişkin alacağı beklenen bir alacaktır. Bu beklenen alacağa takip borçlusunun alacaklısı haciz koydurabilir²²¹.

Borçluyla üçüncü kişi arasında mevcut olan bir hukuki ilişkiye dayanmayan, ümit ve ihtimale dayanan alacakların beklenen alacak olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Örneğin bankada hesabı olmayan kişi adına bundan sonra bankaya gelmesi ihtimali bulunan havaleler, ilerde akdedilmesi öngörülen satış sözleşmesinden doğacak alacaklar takip borçlusu açısından beklenen bir alacak olarak nitelendirilemeyecektir²²². Böylesi bir hakkın üçüncü kişi tarafından net olarak bilinmesi mümkün olmadığı gibi ihtimal dâhilinde de olsa, bir hukuki temelin bulunması şarttır²²³. Bununla birlikte takip borçlusunun bankada mevcut olan hesabına bundan sonra yatırılacak paralara haciz konulmasında bir engel yoktur²²⁴. Ancak Yargıtay'ın bu konuda birbirinden farklı kararlarına rastlamak mümkündür. Yargıtay bir kararında alacaklının hesabına sonradan gelecek paralara haciz konulmasını kabul etmezken²²⁵, bir başka kararında ise takip borçlusunun bankada

nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arzeden bir alacağın bulunduğu hallerde, üçüncü kişiye haciz yazısı gönderilebilir. Müstakbel (beklenen) bir alacaktan bahsedilebilmesi için, bir hukuki ilişkinin (temelin) mevcut olması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlunun belli olması yeterlidir. Alacağın miktarının belli olup olmaması veya böyle bir alacağın doğmama ihtimalinin bulunması önemli değildir. İşçiler ve memurların işveren nezdinde işleyecek ücret alacakları, müstakbel alacaklara örnek olarak gösterilebilir (Baki Kuru İcra ve İflas Hukuku El Kitabı-sh 428 vd.). Kanun, ücret hacizlerinde, bu anlamdaki müstakbel alacakların haczedilebileceğini açıkça kabul etmektedir (İİK. 83,355,356.).

Bu durumda borçlunun yüklenici olarak iş yaptığı kurumdaki müstakbel (beklenen) istihkakına (alacaklarına) haciz konması yönündeki işlem yerindedir. O halde mahkemece 3. şahıs tarafından teminat üzerine konulması talep edilen haczin değerlendirme dışında tutulduğunun bildirilmiş olduğu da göz önünde bulundurularak şikayetin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile haciz yazısındaki doğacak alacaklara ilişkin kısmın iptaline karar verilmesi isabetsizdir...”

²²¹ Yargıtay, 12. HD., 16.05.2012 T., 2011/30702 E., 2012/17260 K. (UYAP).

²²² Kuru, Baki/Görgün, Şanal, İcra ve İflas Hukuku Bilgisi, Ankara, 2009, 132.

²²³ Er, s. 100; İyilikli, s. 212-213; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, İİK. m. 89, s. 76; Kuru, s. 428-429; Yavaş, s. 169.

²²⁴ İyilikli, s. 213.

²²⁵ Kuru, Alacakların Haczi, s. 129; Kuru, İİK. m. 89, s. 77; Kuru/Görgün, s. 132.

²²⁶ “...Davacı vekili, müvekkilinin alacağı nedeniyle dava dışı ... Ltd. Şti. hakkında başlattığı takibin kesinleşmesi üzerine icra müdürlüğünce, davalı bankanın ... Şube Müdürlüğüne İİK'nun 89. maddesine göre birinci haciz ihbarnamesi gönderilerek borçlunun mevcut ve doğacak hak ve alacakları ile hesaplarının alacağa yeter miktarda haczinin istenildiğini, banka şubesinde, borçlunun şube nezdindeki 6 adet hesabının bakiyesinin (0) olduğunun bildirildiğini ancak hesaplar üzerine haciz ve bloke konulmayarak sonraki tarihlerde hesaba yatırılan paranın

mevcut olan ve sürekli işleyen bir hesabına, bundan sonra düzenli olarak yatırılacak paralara haciz konulabileceğine ve takip borçlusu ile banka arasındaki bu hukuki ilişkiden bir alacak doğarsa, bankanın alacağı takip borçlusuna değil, icra dairesine ödemesi gerektiğine hükmetmiştir²²⁶. Kanaatimizce de borçlunun bankada sürekli

borçluya ödenerek müvekkilinin zarara uğratıldığını ileri sürerek, ... TL 'nin temerrüt faiziyle birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir...

Davalı vekili, İİK' nun 89. maddesindeki düzenleme gereğince, ileride doğup doğmayacağı bilinmeyen muhtemel hak ve alacakların haczedilemeyeceğini, haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihi itibarıyla borçlunun hak ve alacağının bulunmadığını, müvekkili ile borçlu arasında hesap ilişkisi dışında, alacağın doğumunu olası kılan bir ilişki bulunmadığını, hesabının bulunmasının müstakbel alacağın varlığı ve haczi için yeterli olmadığını savunarak, davanın reddini talep etmiştir.

Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, İİK' nun 89. maddesi gereğince ileride doğacak muhtemel bir hakkın haczinin mümkün olmadığı, haciz ihbarnamesi üzerine 3. kişi konumundaki bankanın, borçluya ait hesapların tebliğ tarihindeki durumundan sorumlu olduğu, bankaca, haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihinde borçlunun bankadaki 6 adet hesabındaki bakiyenin (0) olduğunun icra dairesine bildirildiği, davalının, borçlunun ileride doğması muhtemel alacaklarını bilmesi mümkün olmadığından haciz ihbarnamesinin muhtemel alacaklar açısından sonuç doğurmayacağı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...

Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir ...". Yargıtay 11. HD, 22.11.2010 T., 2009/5825 E., 2010/11805 K. (UYAP).

²²⁶ “...Dava, İİK'nun 89 ncu maddesine dayalı 1. haciz ihbarnamesinin 3 ncü kişi konumundaki davalı bankaya tebliği anında davacı takip borçlusunun banka nezdindeki hesabında para bulunmadığı, daha sonra bu hesaba gelen havaleler ile oluşan meblağın hacze konu edilemeyeceği, yeni bir haciz ihbarnamesi gerektiği halde davalının 1 nci ihbarname kapsamında olduğundan bahisle bu meblağı müvekkiline ödemediği iddiasına dayalı alacak istemine ilişkindir. Mahkemece yazılı gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmiş ise davacının hesabının niteliği üzerinde durulmamıştır.

Oysa, İİK'nun 89 ncu maddelerine göre 1 nci ve 2 nci haciz ihbarnamelerinin gereğinin yapılabilmesi için 3 ncü kişi banka nezdinde borçlunun mevcut bir alacağının bulunması gereklidir. Ancak müstakbel (beklenen yada doğacak) alacaklar için haciz ihbarnamesi gönderilebilmesi 3 ncü kişi banka ile davacı borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki ilişkinin varlığı ve bu ilişki nedeniyle davacı borçluya ödenecek ve devamlılık arzeden bir alacağın bulunduğu hallerde 3 ncü kişi bankaya İİK'nun 89 ncu maddesine göre haciz ihbarnamesi gönderilmesi mümkün ve geçerlidir. Müstakbel (beklenen) bir alacaktan söz edebilmek için bir hukuki ilişkinin bulunması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlusunun (3 ncü kişi bankanın) belli olması yeterlidir. Alacağın miktarının belli olması veya böyle bir alacağın doğmama olasılığının bulunması önemli değildir. Haciz sırasında alacağın doğmuş olması gerekmez, alacağın doğumunun ihtimal dahilinde bulunması yeterlidir. Buna karşılık, takip borçlusu davacı ile üçüncü kişi (banka) arasında (birinci haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği anda) mevcut olan bir hukuki ilişkiye (temele) dayanmayan, sırf ümit ve olasılığa dayalı alacakları, buradaki anlamda müstakbel alacak olarak nitelendirmek mümkün değildir. Örneğin, bankada hiç bir hesabı olmayan bir kişi (takip borçlusu) adına bundan sonra bankaya gelmesi olasılığı olan muhtemel havaleler, takip borçlusu bakımından müstakbel bir alacak sayılamaz ve alacaklı böyle sırf ümit ve ihtimale dayanan havale alacağı için bankaya haciz ihbarnamesi göndertemez, daha doğrusu icra dairesi, alacaklının bu şekildeki bir talebini reddetmelidir ve bankaya haciz ihbarnamesi göndermemelidir. Müstakbel alacakların haczedilebileceğini, Kanun, ücret hacizlerinde açıkça kabul etmektedir. (İİK. mad. 83, 355-356) İşçiler ve memurlarının işveren nezdindeki işleyecek ücret alacakları, kiraya verenin kiradan olan

işleyen bir hesabı varsa bu hesaba düzenli olarak yatırılacak paraların haczedilmesi mümkün olmalıdır.

Gelecekte akdedilecek bir satış sözleşmesinden doğacak alacaklar, bu sözleşmenin yapılacağı yönünde fiili ilişkiler var olsa bile, haczedilemez²²⁷.

Beklenen alacaklar kavramı içerisine geciktirici şarta bağlı alacaklar da girmektedir²²⁸. Dar ve teknik anlamda şart, geleceğe ilişkin, gerçekleşmesi objektif olarak şüpheli bir olayı ifade eder²²⁹. Vadenin gelmesi kesindir. Şart olarak belirlenmiş olayın ise gerçekleşmesi şüphelidir²³⁰. Geciktirici şartta taraflar hukuki işlemin kurulması yönünde anlaşmışlar, aralarında bir borç ilişkisi doğmuş, ancak hukuki işlemin hükümlerini doğurmasını geleceğe ilişkin ve gerçekleşmesi objektif olarak şüpheli olan bir olaya bağlamışlardır²³¹. Burada dikkat edilecek olursa geciktirici şarta bağlı işlemlerde de bir hukuki işlem vardır. Ancak hukuki işlemin hükümlerini doğurması şarta bağlıdır. Bu nedenle geciktirici şarta bağlı alacakların da bu anlamda tipik bir beklenen alacak olduğunu söylemek mümkündür²³².

Satış vaadi alıcısı üçüncü kişinin tescil davası açmasından önceki dönemde, borçlu satıcının üçüncü kişiden olan satış bedeli alacağı da beklenen bir alacaktır²³³.

Beklenen alacaklar için bir sınırlama yapmak mümkün değildir. Nitekim

işleyen kira alacağı, yüklenicinin istihak alacağı gibi alacaklar müstakbel alacak niteliğindedir. Takip borçlusunun bankada mevcut olan sürekli işleyen bir hesabına, bundan sonra düzenli yatırılacak paralara haciz konulabilir takip borçlusu ile banka arasındaki hukuki ilişkiden bir alacak doğarsa, banka, bu alacağı takip borçlusuna değil, icra dairesine ödemelidir. Bunun için yeni bir haciz ihbarnamesi tebliği gerekmez. (Y.19.HD'nin 23.09.1999 tarih ve 4545/5107 ve 12 HD'nin 08.03.2002 tarih ve 3683/4795 sayılı ilamları bu yönde olduğu gibi, Doktrinde de bir görüş ileri sürülmektedir. Bkz. Prof. Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku, El Kitabı, İstanbul 2004, sh.428, 429, 430)... ". Yargıtay 11. HD., 02.11.2009 T., 2008/5047 E., 2009/11190 K. (UYAP).

²²⁷ İyilikli, s. 213; Üstündağ, s. 239.

²²⁸ Er, s. 103; İyilikli, s. 215; Kuru, Alacakların Haczi, s. 129; Yavaş, s. 172.

²²⁹ Ayan, s. 107.

²³⁰ Ayan, s. 107; Eren, s. 1119; Reisoğlu, s. 394.

²³¹ Ayan, s. 111.

²³² Yargıtay, borçlunun dış ticaret rejimi hakkındaki kararnameye göre ithalat teminatı olarak Merkez Bankasına yatırdığı teminata, alacaklının haciz koydurarak Merkez Bankası'na 89. maddeye göre haciz ihbarnamesi gönderdiği somut olayda, haczin, teminatın Merkez Bankası'nca irat kaydedilmemesi ve bu nedenle borçluya geri verilmesi hali için borçlunun müstakbel bir alacağına ilişkin olduğuna karar vermiştir. Yargıtay, İİD., 13.02.1960 T., 904/1509. (Kuru/Görgün, s. 133-134, Üstündağ, s. 240).

²³³ İyilikli, s. 215-216; Kuru, Alacakların Haczi, s. 130.

doktrinde de beklenen alacaklar ele alınırken örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda doktrinde beklenen mal ve haklara, işçi ve memurların işveren nezdindeki maaş ve ücret alacağı, kiralayanın kiracıdan olan işleyecek kira alacağını örnek olarak gösterilmektedir²³⁴.

II. Beklenen Alacakların Haciz Usulü

Borçlunun üçüncü kişideki beklenen alacağı haczedildiği takdirde, icra dairesince üçüncü kişiye m. 89'a göre haciz ihbarnamesi gönderilmesi gerekir²³⁵. Beklenen alacakların haczinde haciz ihbarnamelerinin büyük önemi bulunmaktadır. Nitekim Yargıtay bir kararında “... üçüncü kişideki alacağın İcra ve İflâs Kanunu’nun 89 ncu maddesinde gösterilen usul dışında ve yalnızca gönderilen tezkere ile haczi halinde, haczin ancak o anda mevcut para üzerinde va’zedilmiş sayılmasında bir isabetsizlik bulunma”²³⁶ dığına karar vererek, beklenen alacakların haczinde m. 89’daki usulün uygulanması gerektiğini kabul etmiştir^{236 237}.

²³⁴ Kuru, Alacakların Haczi, s. 127.

²³⁵ Deynekli/Kısa, s. 63; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127 vd.; Kuru, 428 vd.; Üstündağ, s. 238 vd.

²³⁶ Yargıtay, 19. HD, 19.06.2008 T., 2008/5988 E., 2008/6849 K. (UYAP).

²³⁷ “...Yukarıda açıklandığı üzere, borçlunun üçüncü kişilerdeki mal, alacak ve diğer haklarının haczi için kanun koyucu 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu’nun 89. maddesi hükmünü kabul etmiş; bu düzenleme ile üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi tebliğ edilmek suretiyle söz konusu mal, alacak ve hakların haczine imkân tanınmış, üçüncü kişiye de tebliğ edilen haciz ihbarnamelerine itiraz yolu açık tutulmuştur.

Haciz ihbarnameleri ile borçlunun borçlusu konumundaki üçüncü kişinin elinde o anda bulunan mal, alacak ve diğer hakların haczedilmesi mümkün olduğu gibi, borcun tamamen ödenmesine kadar geçecek sürede (aylık kira bedeli, yüklenici lehine tahakkuk eden hak edişler vb. gibi) üçüncü kişi nezdinde oluşacak, müstakbel alacakların da haczi mümkün kılınmıştır.

Nakit paranın haczinde, kural olarak taşınır hükümlerinin uygulanacağı hususunda ihtilaf yoktur. Borçluya ait nakit parayla karşılaşan icra memurunun, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu’nun 88 inci maddesi hükmü çerçevesinde bu parayı haczedebileceği kesindir.

Mülkiyet hakkına konu oluşturabilecek bir taşınırdan söz edilebilmesi ise ancak Medeni Kanun’un eşya hukuku kitabı hükümleri çerçevesinde mümkündür. Buna göre, üçüncü kişinin elindeki bir paranın 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu’nun 89. maddesine göre değil de, taşınır hacizlerine ilişkin 88. maddesine göre haczedilmesinde, tıpkı taşınırlarda olduğu gibi, paranın somut olarak üçüncü kişi elinde mevcut olması gerekir. Bir örnekle açıklamak gerekirse borçlunun ileride bir otomobil alması ihtimaline binaen trafik siciline soyut bir şerh verilemeyeceği gibi, henüz mevcut olmayan bir paranın da taşınır hükümlerine göre haczine yasal olanak bulunmamaktadır.

Böyle bir haciz, icra memurunun parayı doğrudan muhafaza etmesi şeklinde yapılabileceği gibi, takip borçlusuna borçlu durumundaki üçüncü kişilere haciz yazısı yazılması suretiyle de yapılabilir. Bu haciz yazısı 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu’nun 88. maddesi kapsamında olup, 89. maddedeki haciz ihbarnamesi niteliğini taşımadığından, itiraz prosedürünün işletilmesi de mümkün değildir...” Yargıtay, HGK. 06.07.2011 T., 2011/19-397 E., 2011/480 K. (UYAP).

Yargıtay başka bir kararında ise, m. 89 uyarınca konulan hacizlerde, haczin kural olarak haciz ihbarnamesinde belirtilen hususlara münhasır olarak konulacağını, beklenen alacağın haczi mümkünse de, somut olayda davalı yanca gönderilen birinci haciz ihbarnamesinde, dava dışı borçlunun “doğmuş ve doğacak alacakları”nın da haczedildiğine dair bir ibare kullanılmadığına göre, haczin o anda üçüncü kişide bulunan para üzerine konulmuş sayılmasının gerektiğini, sonradan gelerek hesaba yatan para üzerine yeni bir haciz konulmadıkça, önceki haczin bu parayı da kapsadığının kabul edilemeyeceğini belirtmiştir²³⁸. Buna göre, beklenen bir alacağın haczedilebilmesi için m. 89 uyarınca gönderilen haciz ihbarnamesinde “doğmuş ve doğacak alacakların” haczedildiği açıkça belirtilmelidir, aksi halde haciz, haciz ihbarnamesinin tebliği esnasında bankada mevcut olan paraya konulmuş olur ve borçlu sonradan hesaba gelecek paraları çekebilir²³⁹.

Bir görüşe göre, beklenen bir alacağın haczi bu alacağın doğumuyla muteberiyet kazanır. Bununla birlikte alacağın haczi ile doğumu arasındaki zamanda, alacak hakkında yapılacak tasarruflar haczi koyduran alacaklıyı zarara uğratamayacak, aynı alacaklar üzerine sonradan başka hacizlerin konulması ilk haczi etkilemeyecektir²⁴⁰. Açıklandığı üzere, haciz icra memurunun haciz iradesini açıklamasıyla gerçekleşir, haciz ihbarnameleri muhafaza tedbirleridir²⁴¹. İcra memurunun haciz iradesini açıklamasıyla gerçekleşen haciz beklenen bir alacağa yönelik de olsa geçerli bir hacizdir. Kanaatimizce, beklenen bir alacağın haczedilebilirliğini kabul ettikten sonra onun geçerliliğini ya da geçersizliğini bu alacağın doğumuna bağlamak doğru bir yaklaşım tarzı olmayacaktır. Beklenen alacak henüz muaccel olmadığı dönemde yapılan haciz de geçerli bir hacizdir. Bu haciz ve sonrasında gönderilen haciz ihbarnameleri, takip alacaklısının alacağını güvence altına almaktadır. Geçerli olarak yapılan bu hacze rağmen paranın ödenmesi alacağın doğumuna bağlıdır. Haczin alacak doğmazdan evvel geçerli olduğu kabul edilecek olursa, ancak bu durumda, alacak hakkında haciz tarihi ile muacceliyet

²³⁸ Yargıtay, 19. HD. 12.04.2007 T., 2007/1283 E., 2007/3713 K. (İyilikli s. 212; UYAP).

²³⁹ Kuru, Alacakların Haczi, s. 129.

²⁴⁰ Üstündağ, s. 239.

²⁴¹ Bkz. İkinci Bölüm, A, II.

tarihi arasında yapılacak tasarrufların haczi koyduran alacaklıyı zarara uğratamayacağı, aynı alacak üzerine sonradan başka hacizlerin konulmasının ilk haczi etkilemeyeceği savunulabilir.

Yargıtay, İİK.'nın 89. maddesine göre 1. ve 2. haciz ihbarnamelerinin gönderilebilmesi için üçüncü kişi nezdinde borçlunun mevcut bir alacağının bulunması gerektiği, ancak, beklenen alacaklar için haciz ihbarnamesi gönderilebilmesi üçüncü kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığının gerekli olduğu, hukuki münasebetin varlığı ve bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arzeden bir alacağın bulunduğu hallerde üçüncü kişiye İİK.'nın 89. maddesine göre istem üzerine haciz ihbarının gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁴².

Takip borçlusu ile üçüncü şahıs arasında sadece ümit ve ihtimale dayalı alacaklar teknik anlamda beklenen alacak olarak nitelendirilemez²⁴³. Örneğin bankada hiçbir hesabı bulunmayan kişi adına bankaya gelme ihtimali bulunan havaleler beklenen bir alacak olarak nitelendirilemez, icra dairesinin de ümit ve ihtimale dayanan havaleler için haciz ihbarnamesi gönderilmesi talebini reddetmesi gerekir²⁴⁴. Buna rağmen icra dairesi haciz ihbarnamesi gönderilmesi talebini reddetmeyip haciz ihbarnamesi göndermişse, bankanın yedi günlük süre içerisinde borçlunun bankadan herhangi bir alacağının bulunmadığını bildirmesi gerekir. Bankanın bundan sonra da borçlu adına bankaya para yatırıldığını veya gönderildiğini araştırma ve bankaya borçlu adına bir para geldiğini bildirme yükümlülüğü yoktur²⁴⁵.

İİK'nin 89. maddesi uyarınca üçüncü kişiye gönderilecek haciz ihbarnamesinde takip konusu borç miktarının kesin olarak gösterilmesi zorunludur²⁴⁶. Bununla birlikte haciz ihbarnamesinde, üçüncü kişinin, takip

²⁴² Yargıtay, 12. HD. 08.03.2002 T., 3683/4795 (Kuru, İİK. m. 89, s. 76; Kuru, s. 428).

²⁴³ Deynekli/Kısa, s. 62; Er, s. 100; İyilikli, s. 210-213; Kuru, s. 428; Üstündağ, s. 239; Yavaş, s. 169.

²⁴⁴ Er, s. 100; Kuru, Alacakların Haczi, s. 127; Kuru, s. 428-429.

²⁴⁵ Kuru/Görgün, s. 131.

²⁴⁶ Yargıtay, 12. HD. 29.01.1996 T., 18344/1033 (Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan s. 2730); İyilikli, s. 211.

borçlusuna olan borcunun miktarının belli olmaması önemli değildir²⁴⁷.

Takip borçlusunun, bankaya tahsile verilmiş kıymetli evrakının bulunduğunu tespit eden alacaklının, bunun haczini icra müdürlüğünden istediği hallerde, icra müdürlüğü bankaya birinci haciz ihbarnamesi gönderir. Banka, birinci haciz ihbarnamesinin tebliği üzerine icra müdürlüğüne yedi gün içinde vereceği cevapta, borçlu tarafından bankaya tahsil için verilen kıymetli evrakın bulunduğunu açıklayıp, bu kıymetli evraka ilişkin bedeli tahsil edince icra müdürlüğüne ödeyeceğini bildirmeli ve bedel tahsil edilince bu parayı icra müdürlüğüne göndermelidir. Ancak, alacaklının bankanın kıymetli evrakı icra müdürlüğüne teslim etmesini istemesi de mümkündür. Bu durumda icra müdürlüğü kıymetli evrakı bankadan ister ve kendisi kasada saklar, bu halde m. 90 uyarınca vade gelince bedelini tahsil etmek görevi icra müdürlüğüne aittir²⁴⁸.

Doktrinde bir görüş, kendisine birinci haciz ihbarnamesi tebliğ edilen bankanın, takip borçlusunun beklenen bir alacağının doğma ihtimali bulunduğu icra dairesine vereceği cevabın, “Banka ile takip borçlusu arasında şöyle bir hukuki ilişki vardır; bu hukuki ilişkiden şimdiye kadar takip borçlusu lehine doğmuş ve ödenebilir bir alacak yoktur. Ancak, ilerde takip borçlusu lehine bir alacak doğması muhtemeldir. Bu nedenle, takip borçlusu ile banka arasındaki hukuki ilişkinin dosyasına haciz şerhi konulmuştur. Bu hukuki ilişkiden ilerde takip borçlusu lehine bir alacak doğarsa, bu alacak icra dairesine bildirilecek ve ödenecektir” şeklinde olması gerektiğini ve bundan sonra takip borçlusu lehine bu hukuki ilişkiden bir alacak doğacak olursa bu alacağın icra dairesine ödenmesi gerektiğini ileri sürmektedir²⁴⁹. Birinci haciz ihbarnamesini tebellüğ eden bankanın, haciz ihbarnamesinde borçlunun doğmuş ve doğacak alacaklarının haczedildiği belirtilmişse haciz şerhini hesap kaydına işlemesi gerekmektedir²⁵⁰.

Bir diğer görüş ise, üçüncü kişinin kendisine gönderilen haciz ihbarnamesine

²⁴⁷ İyilikli, s. 211.

²⁴⁸ Er, s. 75.

²⁴⁹ Kuru, Alacakların Haczi, s. 130-131; Kuru, İİK. m. 89, s. 77; Kuru, s. 429-430.

²⁵⁰ Muşul, s. 548.

karşı cevap verme süresi yönünden sorumluluğunun süresini tam olarak tespit etmeyen bu yaklaşımın isabetli olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre cevap verme yükümlülüğü ile ilgili süre farklı ihtimallere göre belirlenmelidir. Birinci ihtimal üçüncü şahsın birinci haciz ihbarnamesine itiraz edip, fer'i takibi durdurmuş olması halidir. Bu halde üçüncü şahsa karşı takip alacaklısı m. 89/4'de yer alan davayı icra mahkemesinde açabilir. Davanın süresinde açılmasıyla birlikte üçüncü şahsın sorumluluğu dava sona erinceye kadar devam edecek, dava devam ederken takip borçlusu lehine bir alacak doğacak olursa bu alacağın icra dairesine ödenmesiyle birlikte dava konusuz kalacaktır. Üçüncü şahsın süresinde itirazına rağmen alacaklı m. 89/4'te öngörülen davayı süresi içerisinde açmayacak olursa artık ikinci haciz ihbarnamesi de gönderilemeyeceğinden üçüncü şahsın sorumluluğundan bahsetmek de mümkün olmayacaktır. Üçüncü şahıs birinci haciz ihbarnamesine itiraz etmemiş olmasına rağmen ikinci haciz ihbarnamesine itiraz etmişse, sorumluluğu ikinci haciz ihbarnamesinin tebliğinden itibaren yedi gün daha uzayacaktır. Alacak yedi günlük itiraz süresinden sonra doğmuş ve bu arada üçüncü şahıs da haciz ihbarnamesine itiraz etmişse az önce birinci haciz ihbarnamesiyle ilgili anlatılan ihtimaller burada da geçerli olacaktır. Eğer alacaklı ikinci haciz ihbarnamesine de itiraz etmeyerek kendisine üçüncü haciz ihbarnamesinin gönderilmesine sebebiyet vermişse, bu ihbarnamenin tebliğinden itibaren on beş gün içinde menfî tespit davası açması gerekeceğinden sorumluluğun süresi davanın sonunda kadar sürecek, bu esnada takip borçlusu lehine üçüncü kişi nezdinde bir alacak doğacak olursa üçüncü kişi bu alacak nedeniyle takip alacaklısına karşı sorumlu olacaktır²⁵¹.

Yukarıda açıklanan iki görüş de esasen belirli bazı yönleriyle pratik açılarından uygun çözümlerdir. İlk görüş kabul edilir ve muhtemel alacağın varlığı icra müdürlüğüne bildirilecek olursa, üçüncü şahıs ikinci görüşün aksine açılacak ceza ve tazminat davalarıyla uğraşmak zorunda kalmayacak, alacak doğar ve bu esnada beklenen alacağa konulmuş haciz de kalkmamış olursa bu alacak icra dairesine ödenecek ve sorumluluktan kurtulacaktır. İkinci görüş ise, üçüncü kişilerdeki alacakların haczi usulü içerisindeki ihtimallere göre oluşturulmuş bir

²⁵¹ Yavaş, s. 170-171.

görüştür.

İsviçre Hukukunda, beklenen alacakların haczinde bir senelik süre sınırı getirilmiş ve borçlunun hacizden itibaren doğacak bir senelik beklenen alacağına haciz uygulanabileceği öngörülmüştür²⁵².

Kanaatimizce de icra kanununda üçüncü şahsın sorumluluğunu belirleyecek böyle bir süre sınırı konulması uygun olacaktır.

Üçüncü kişi alacağın beklenen bir alacak olduğu bildirilmeksizin gönderilen bir haciz ihbarnamesine itiraz etmemişse, alacak mevcut bir alacakmış gibi zimmetinde sayılır. Eğer haczin beklenen bir alacağa ilişkin olduğu gönderilen haciz ihbarnamesinde belirtilmiş ve üçüncü kişi bu haciz ihbarnamesine itiraz etmemiş ise, üçüncü kişi, takip borçlusunu ile arasında ileride alacak doğurabilecek nitelikte bir hukuki temelin varlığını kabul etmiş sayılır²⁵³.

Üçüncü kişinin beklenen alacaklara yönelik gönderilen haciz ihbarnamelerine itiraz etmesi halinde, m. 338/1 uyarınca cezalandırılması için alacağın likit, ihtilafsız ve muaccel bir alacak olması gerektiğinden ve beklenen alacaklar da, henüz muaccel olmadığı dönemlerde bu nitelikte alacaklar olmadığından, bu maddeye göre cezalandırılması mümkün olmayacaktır^{254 255}.

Geciktirici şarta bağlı alacakların beklenen alacaklardan olduğuna yukarıda değinilmişti²⁵⁶. TBK m. 175'e göre (BK m. 154) geciktirici şarta bağlı alacaklarda

²⁵² Yavaş, s. 171.

²⁵³ Yavaş, s. 171.

²⁵⁴ İyilikli, s. 214.

²⁵⁵ “Üçüncü şahıs tarafından haciz ihbarnamesine itiraz edilmesinden(28.04.2004) önce 01.04.2004 tarihinde borçlu Ltd. Şti. tarafından adı geçen üçüncü şahıs hakkında Eskişehir Asliye Ticaret Mahkemesinde alacak davası açıldığı dikkate alındığında, ortada kesinleşmiş bir alacağın varlığından bahsedilemez. Kural olarak ileride doğacak bir hakkın haczi mümkün değildir. Üçüncü şahsa borçlunun nezdinde doğmuş hak ve alacakları ile ilgili olarak İİK’nun 89/1. maddesi gereğince haciz ihbarnamesi çıkarılması halinde, üçüncü şahsın sorumluluğu haciz ihbarnamesinin kendisine ulaştığı tarihteki fiili durumla sınırlı olacağından, açılan dava ile ihtilaflı halde bulunan, ileride doğması muhtemel bir hakkın bu aşamada bilinmesi mümkün olmadığından, dolayısıyla çıkarılan haciz ihbarnamesi muhtemel alacaklar açısından sonuç doğurmayacağından, üçüncü şahsın itirazının haksızlığından söz edilemez.” Yargıtay, 16.HD, 03.07.2007 T., 2471/2605 (İyilikli, s. 98).

²⁵⁶ Bkz. İkinci Bölüm, B, I.

şartın gerçekleşmesine iki taraftan biri dürüstlük kuralına aykırı bir hareketle mani olacak olursa şart gerçekleşmiş sayılır²⁵⁷. Buna göre takip borçlusu ya da üçüncü kişinin dürüstlük kuralına aykırı bir fiiliyle şart gerçekleşmemişse alacak şarta bağlı olmaktan çıkıp normal bir alacak haline dönüşecektir²⁵⁸. Burada şartın farazi olarak gerçekleşmesi söz konusudur²⁵⁹.

Şartın gerçekleşmesi için beklenecek süre açıkça kararlaştırılmamış ve işin mahiyetinden de şartın ne zaman gerçekleşeceği anlaşılamıyorsa, şartın gerçekleşmesi zamanı konusunda dürüstlük kuralı esas alınmalıdır²⁶⁰.

Şartın gerçekleşmesi için yukarıdaki şekilde belirlenen sürelerin geçmesiyle birlikte, bu süre geçtikten sonra öngörülen şart gerçekleşmişse bile, artık üçüncü şahsın icra daire ödeme yapma yükümlülüğü kalmayacaktır²⁶¹.

Beklenen alacakların haciz usulüyle doğrudan ilişkili olmamakla bu alacağa henüz doğmadan önce haciz koyduran alacaklılarla, doğduktan sonra haciz koyduran alacaklıların sıra cetveli düzenlenmesi sırasındaki durumu hakkında bir değerlendirme yapmakta fayda vardır.

Sıra cetveli, alacaklıların birden fazla olması ve haczedilen malların satılmasıyla elde edilen paraların bu alacaklıların tüm alacaklarını karşılamaya yetmemesi halinde söz konusu olur²⁶². Haczedilen malların satılması sonucu aynı derecede (m.100-101) hacze iştirak eden alacaklıların alacakları tamamen ödenemiyorsa icra dairesi bu sıra cetvelini yapacaktır (m. 140/1)²⁶³. Birden fazla alacaklının farklı icra dairelerinde haciz yoluyla yaptıkları takip üzerine aynı para alacağı üzerine birden fazla haciz konulmuş ise, sıra cetvelini ilk kesin haczi koyan icra dairesi yapacaktır²⁶⁴. Sıra cetveli düzenlendikten sonra imtiyazlı alacaklılar alacaklarını tam olarak, imtiyazsız alacaklılar ise artan paradan alacaklarının bir

²⁵⁷ Ayan, s. 113; Eren, s. 1132; Reisoğlu, s. 397.

²⁵⁸ Yavaş, s. 173.

²⁵⁹ Ayan, s. 113.

²⁶⁰ Ayan, s. 113.

²⁶¹ Yavaş, s. 173.

²⁶² Muşul, s. 758; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 344.

²⁶³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 348; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 344.

²⁶⁴ Muşul, 760.

kısmını alırlar²⁶⁵. Birden fazla adi alacaklı olması halinde ilk fiili hacze iştirak şartları da bulunmuyorsa, haczi diğer hacizlerden önceki tarihli olan alacaklı alacağının tamamını almadan, sonraki tarihli olan için pay ayrılmaz (Ancak bkz. m. 140/son)²⁶⁶. Sıra cetveli m. 206'ya göre yapılır²⁶⁷. Sıra cetveli düzenlenirken ilk kesin hacze iştirak edebilecek durumda olan hacizler tespit edilip hacze iştirak dereceleri belirlenir. İİK'nın 206. maddesindeki sıranın hüküm ifade edebilmesi için alacaklıların aynı derecede hacze iştirak etmiş olması gerekir. Hacze iştirakin mevcut olmadığı durumlarda m. 206'nın uygulanması söz konusu olmaz²⁶⁸. Aynı derecede hacze iştirak eden tüm alacaklılar sıra cetvelinde alacak miktarıyla gösterilmelidir²⁶⁹. Hacze iştirak derecesi belirlenirken haczin tatbik günü esas alınır²⁷⁰.

Uygulamada, icra dairelerince, borçlunun beklenen ve mevcut olan alacaklarına birden fazla haciz konulduğu takdirde, kendi yetki ve görev alanlarında bulunan paylaştırma işlemini takip borçlusunun borçlusu konumundaki üçüncü kişilere bıraktıkları ve bu kişilerinde uhdelerinde bulunan istihkakları hacizlerin konuluş sırasına göre icra dosyalarına tevzi ettikleri görülmekte ise de bu uygulamanın kanuni düzenlemeye uygun olduğunu söylemek mümkün değildir²⁷¹.

Yargıtay, hasılat kira sözleşmesinden doğan ve periyodik olarak borçluya ödenecek "hasılat kira payı" üzerine birden çok alacaklı tarafından değişik tarihlerde m. 89 hükmüne göre konulan hacizler nedeniyle m. 140/1 uyarınca hacze iştirak derecelerinin düzenlenmesinin zorunlu olduğuna karar vererek aynı kararda sıra cetvelinin de ne şekilde yapılacağını açıklamıştır. Bu kapsamda olmak üzere ilk önce m. 89 uyarınca ilk kesin haciz koyan icra dairesi saptanarak sıra cetvelini düzenlemeye yetkili olan icra dairesi belirlenmelidir. Ardından hacze iştirak derecelerinin belirlenebilmesi amacıyla m. 100 şartlarının varlığının haciz konulan dosyalardan elde edilecek bilgilere göre araştırılması gerekir. Toplanan bu bilgiler doğrultusunda ihtiyati hacizler varsa m. 268, kamu alacağı söz konusu ise 6183

²⁶⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 348.

²⁶⁶ Muşul, 762-763.

²⁶⁷ Ulukapı, s. 137.

²⁶⁸ Muşul, s. 760.

²⁶⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 348; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 345.

²⁷⁰ Muşul, s. 763.

²⁷¹ Deynekli/Kısa, s. 63.

Sayılı Kanunun 21. maddesi, diğer alacaklar içinse m. 100 hükümlerinde belirtilen ilke ve koşullar doğrultusunda hacze iştirak sorunu çözülmelidir. Aynı derece içerisinde farklı nitelikte alacaklar mevcut olduğu takdirde, derece içerisinde m. 206'ya göre sıralama yapılması, işçi alacaklarının imtiyazlı tutarının belirlenmesindeyse m. 206 ve 140/son'un birlikte nazara alınması gerekmektedir. Takip borçlusunun alacaklı olduğu üçüncü kişi ile yaptığı sözleşmenin uzun süreli olması, ödemelerin de devam ediyor olması nedeniyle, alacak hakkında vezneye girene kadar hacze iştirak imkânı bulunduğundan, iştirak sürelerinin bitim tarihlerine göre, her seferinde yeni iştiraklerin mevcut olup olmadığı araştırılarak böyle bir iştirak varsa mevcut sıra cetvelinin paraların paylaşılması hükmüne etki edip etmediğinin belirlenmesi gerekir²⁷².

Kanaatimizce de, beklenen alacak niteliğinde olan bir alacağa alacağın doğumundan önce konulan haciz bu andan itibaren geçerli bir haciz olduğundan, böyle bir alacak için sıra cetveli hazırlanması gerekirse, icra dairesinin, sıra cetvelinin düzenlenmesindeki kurallar çerçevesinde, alacağın doğumundan önceki dönemde konulan haczi de nazara alarak bunu yapması gerekir. Yargıtay'ın da bu görüşte olduğunu söylemek mümkündür²⁷³.

²⁷² Yargıtay 19. HD., 21.03.1995 T., 1870 E./2577K. (Deynekli/Kısa, s. 63; İçtihat metni için bkz Deynekli/Kısa, s. 275-276).

²⁷³ "... Şikayetçi vekili, İstanbul ... İcra Müdürlüğü'nün ...esas sayılı dosyasında düzenlenen sıra cetvelinin hatalı olduğunu, borçlunun İski nezdindeki hak edişlerinin ödenmesi için haciz ihbarnamesi gönderdiklerini, kendileri tarafından gönderilen haciz ihbarının tebliğ tarihinde kurum nezdinde hak edişi bulunduğu halde diğer dosyalardan gönderilen haciz ihbarlarının tebliğ tarihinde borçlunun tahakkuk etmiş hak edişi bulunmadığından kendilerinden önceki hacizlerin geçerli olmadığını ileri sürerek, ... tarihli sıra cetvelinin yeniden düzenlenmesini talep etmiştir.

Şikayet olunan vekili, haciz yazıları sıraya konularak sıra cetvelinin düzenlendiğini savunarak, şikayetin reddini talep etmiştir.

Mahkemece, iddia, savunma, benimsenen bilirkişi raporuna göre, İİK'nun 89. maddesine göre 3. kişiye müstakbel alacaklar için haciz ihbarnamesi gönderilebilmesi için; 3. kişi ile borçlu arasında süre gelen bir hukuki ilişkinin bulunması, bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arz eden bir alacağın bulunması gerektiği, borçlunun İSKİ'deki istihkak alacağının haczi için haciz ihbarnamesi gönderilmesinde yasaya aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazının reddine karar verilmiştir...

Şikayetçi vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan İcra Mahkemesi kararının ...ONANMASINA..." Yargıtay, 23. HD., 21.11.2011 T., 2011/1044 E., 2011/1910 K. (UYAP); "... Davacı vekili dava dışı borçlu şirketin, üçüncü kişi...deki alacaklarının dağıtımı için düzenlenen sıra cetvelinde üst sıraya alınan davalı ...Ltd. Şti.'nin haczinin 12.09.2007 tarihinde olmasına rağmen, alacağın daha sonraki tarihte doğduğunu, oysa müvekkilinin haczinin alacağın doğduğu 28.12.2007 günü konulduğunu, bu tarihte kendi

C. MAAŞ VE ÜCRET ALACAKLARI İLE BUNLARIN HACİZ USULÜ

I. Maaş ve Ücret Alacakları

Genel anlamda ücret, bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutarı ifade eder^{274 275}. Bir başka tarifte maaş ve ücret, devlete ait işyerlerinde ya da özel işyerlerinde çalışan memurlara ve işçilere çalışmaları karşılığı verilen meblağlardır, şeklinde tanımlanmıştır²⁷⁶. Geniş anlamda ücretin kapsamına, asıl ücretin yanında fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram,

hacizlerinden başka haciz bulunmadığını, ileride doğacak alacağa haciz konulamayacağını ileri sürerek sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

İcra Mahkemesince aralarında süregelen iş ilişkisi bulunması halinde takip borçlusunun üçüncü kişiden alacaklı olması kuvvetle muhtemel bulunduğundan, davalı yanca yapılan müstakbel alacak haczinin geçerli sayılacağı; uygulanan ihtiyati hacizler arasında ilk önce kesin hacze dönüşenin davalının haczi olduğu ve sıra cetvelinin düzenlenmesinde birinci haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihinin dikkate alınmasında hukuka aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle şikâyetin reddine karar verilmiş; hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan İcra Mahkemesi kararının ...ONANMASINA...” Yargıtay 19. HD., 17.06.2009 T., 2009/2558 E., 2009/5867 K. (UYAP); “...Davacı vekili davalı borçlunun dava dışı üçüncü kişi ...’ta olan alacağının dağıtımı için düzenlenen sıra cetvelinde üst sıraya alınan davalının her iki takip dosyasındaki haciz tarihlerinin hatalı yazıldığını, üçüncü kişinin bu haciz ihbarnamelerine itiraz ettiğini, o tarihte üçüncü kişi nezdinde mevcut bir alacağın da bulunmadığını ve doğması muhtemel alacaklar üzerine haciz konulamayacağını, ikinci ve üçüncü haciz ihbarnamelerinin gönderilmemesine rağmen dağıtımda davalının dikkate alınmasının hataya dayandığını, davalı yanca konulan haczin gerçek tarihinin 29.09.2006 olduğunu ileri sürerek sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Mahkemece davanın, dosyada mevcut bilirkişi ...raporunda belirtilen gerekçelerle kabulüne karar verilmiş; hüküm davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir...

Kural olarak İcra ve İflas Kanunu’nun 89 ncu maddesine göre haciz ihbarnamelerinin gönderilebilmesi için üçüncü kişi nezdinde bir alacağın mevcut olması gerekir. Ancak müstakbel (beklenen) alacaklar için haciz ihbarnamesi gönderilebilmesi, üçüncü kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Böyle bir hukuki ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arz eden bir alacağın bulunması hallerinde üçüncü kişiye haciz ihbarnamesi gönderilebilir (bkz., Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul 2004, s.428). Davalı yanın alacaklısı bulunduğu Bakırköy ... İcra Müdürlüğü’nün ... sayılı takip dosyalarından dava dışı üçüncü kişiye gönderilen birinci haciz ihbarnamelerine karşı üçüncü kişi tarafından, haciz ihbarnamesinin tanzim tarihi itibarıyla bir alacağın bulunmadığı ancak, mevcut sözleşme nedeniyle alacağın doğması halinde haciz uygulanacağı belirtilmiş; dosyanın incelenmesinde de anılan dosyaların sıraya sokulduğu görülmüştür. Bu durumda dava dışı borçlu ile üçüncü kişi arasındaki sözleşmenin yukarıda belirtilen vasıfları taşıyıp taşımadığının irdelenerek uygun sonuç dairesinde bir karar vermek gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması da doğru görülmemiştir...” Yargıtay 19. HD., 27.11.2008 T., 2008/10861 E., 2008/11612 K. (UYAP).

²⁷⁴ Günay, İlhan Cevdet, İş Davaları, Ankara, 2008, s. 737.

²⁷⁵ 4857 Sayılı İş Kanununun 32. maddesi genel anlamda ücreti “bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır” şeklinde tanımlamaktadır.

²⁷⁶ Yavaş, s. 183.

genel tatil ücreti, prim, provizyon ve ikramiye yanında yeme-içme, giyim, barındırma, ısıtma ve aydınlatma şeklinde çeşitli görüntüler gösteren aynı ödemeler gibi asıl ücrete yapılan ilaveler de dâhildir²⁷⁷.

Maaş ve ücretlere hak kazanılmış ise artık beklenen bir haktan bahsetmek mümkün değildir. Bununla birlikte henüz hak kazanılmamış maaş ve ücretler beklenen hak (alacak) kapsamındadır. Zira maaş ve ücret alacağı, iş ilişkisi, memuriyet ilişkisi gibi hukuki münasebete dayanan, tahakkuk etmemiş maaş ve ücretler söz konusu olduğunda, henüz doğmamış olmakla beraber, ilerde doğması muhtemel bulunan alacaklardır.

Kanun ücret hacizlerinde beklenen alacağın haczedilebilirliğini açıkça kabul etmektedir (m. 83, 355-356)^{278 279}.

²⁷⁷ Günay, 738.

²⁷⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 265; Kuru, Alacakların Haczi, 129; Kuru, s. 429.

²⁷⁹ "... Borçlunun (kendî elindeki taşınır mallar gibi) üçüncü kişilerdeki taşınır malları ve alacakları da İİK'nun 85/1. maddesine göre haczedilebilir. Borçlunun maaş ve ücretleri de üçüncü kişideki alacağı niteliğindedir. Buradaki maaş veya ücretten maksat, devlet işlerinde veya özel işyerlerinde çalışan memur veya işçilerin maaş ve ücretidir (m. 355/1).

Maaş ve ücretlerin haczi ve sonuçları İİK'nun 83,355 ve sonraki maddelerinde düzenlenmiştir. Borçlunun böyle bir ücretini haczedene icra dairesi, borçlunun yanında çalıştığı işverene durumu bir yazı ile bildirir. Anılan maddelerin içeriğine göre maaş ve ücretlerle ilgili hacizler, nitelikleri ve infazlarındaki özellik yönünden genel haciz uygulamalarına göre farklılık gösterirler. İnfaz işlemi doğrudan icra müdürlüğü tarafından değil, onun adına borçlunun çalıştığı yerde bulunan ve icra dairesinin bu yolda tebliğini alan kanuni muhatap tarafından yerine getirilir. Bu suretle maaş ve ücretten yasanın öngördüğü koşullara göre yapılan kesintiler doğrudan icra dairesine gönderilmekte ve dairece icra veznesine alınmaktadır.

Somut olayda alacaklının talebiyle ... tarihinde yazılan haciz talimatı ile Denizli Belediyesinde çalışmakta olan borçlunun maaşının 1/4'ünün haczine karar verilmiş, ... tarihinde hazırlanan ikinci talimatta ise; "borçlunun maaşına haciz konulduğu ve borçlunun maaşında başka hacizlerin bulunduğu, bu dosyalarından sıraya alındığının bildirildiği, borçlunun maaşı üzerindeki hacizlerin devam edip etmediği, devam etmekte ise dosyalarının kaçınıcı sırada olduğunun bildirilmesi ve ayrıca borçlunun emekliye ayrılması halinde emekli ikramiyesinin borç kadarının haczi..." talep edilmiştir. Talimat icra müdürlüğü kanalıyla dosyaya ... TL. kıdem tazminatı alacağının tahsili sağlanmış ve ... tarihinde de alacaklı yana bu para ödenmiştir.

Kural olarak iki kişi arasında mevcut olan bir hukuki ilişkiye (temele) dayanan, henüz doğmamış olmakla birlikte ilerde doğması muhtemel bulunan alacaklara müstakbel alacak denir. Müstakbel (beklenen) yada doğacak alacaklar için haciz ihbarı yada haciz yazısı gönderilebilmesi, üçüncü kişi ile borçlu arasında süregelen bir hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Hukuki münasebetin varlığı ve bu ilişki nedeniyle borçluya ödenecek ve devamlılık arzeden bir alacağın bulunduğu hallerde, üçüncü kişiye haciz yazısı gönderilebilir. Müstakbel (beklenen) bir alaktan bahsedilebilmesi için, bir hukuki ilişkinin (temelin) mevcut olması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlunun (olayda borçlunun çalıştığı kurumun) belli olması yeterlidir. Alacağın miktarının belli olup olmaması veya böyle bir alacağın doğmama ihtimalinin bulunması önemli değildir. İşçiler ve memurların işveren nezdinde işleyecek ücret alacakları, müstakbel

Genel haciz kararlarının tek bir işlemle infaz edilebilmesine karşın maaş ve ücret hacizlerinde icra işlemlerinin belirli süreler içinde tekrarlanması nedeniyle İcra ve İflâs Kanunu maaş ve ücret hacizleri için genel haciz işlemlerini düzenleyen hükümlerden farklı bir hüküm sevk etmiş bulunmaktadır²⁸⁰.

İİK'nın 83. maddesi maaş ve ücret haczinden bahsetmektedir. Buna göre, *"maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir"*. Buradaki maaşlar deyimiyle, borçlunun gerçek ve tüzel kişilerde veya resmi ya da resmi olmayan kuruluşlardan hizmet ilişkisi nedeniyle aldığı paralar ve sağladığı iratlar kastedilmektedir²⁸¹. Yine maddedeki ücret kavramına her çeşit ücret dâhil olduğu gibi bağımsız geliri olan sanat, ticaret ve meslek sahibi kimselerin gelirleri de buraya dâhildir²⁸². Maaş niteliğinde olan ve gelecekte doğacak olan ikramiyeler, iş sahibinin bu ikramiyenin ödenmesi konusunda hukuki bir yükümlülüğü bulunmasa dahi, haczedilebilir^{283 284}.

Yargıtay, beklenen alacakların ancak süregelen bir sözleşme ilişkisi

alacaklara örnek olarak gösterilebilir (Baki Kuru İcra ve İflas Hukuku El Kitabı-sh 428 vd.). Kanun, ücret hacizlerinde, bu anlamdaki müstakbel alacakların haczedilebileceğini açıkça kabul etmektedir (İİK. 83,355,356.).

Bu durumda borçlunun çalıştığı kurumdan ileride emekli olması halinde alacağı emekli ikramiyesine (kıdem tazminatına) haciz konması yönündeki işlem yerinde olup, mahkemenin bu haczin kaldırılmasına yönelik kararında isabet bulunmamaktadır..." Yargıtay, 12. HD., 24.01.2012 T., 2011/14955 E., 2012/1524 K. (UYAP).

²⁸⁰ Yavaş, Murat, Maaş ve Ücret Haczi, TBBD, S. 84, Y. 2009, (s. 93-120), http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2009-84-544.pdf, 01.02.2012, s. 112.

²⁸¹ İyilikli, s. 246.

²⁸² Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, s. 2484.

²⁸³ Postacioğlu/Altay, s. 371.

²⁸⁴ *"...Alacaklının talebi üzerine borçlunun işyerinde almakta olduğu maaşının 1/4'ünün, her her türlü ikramiyelerin ise tamamının üzerine haciz konulmuştur.*

Borçlunun mahkemeye başvurusu Devlet ve işveren ikramiyelerinin üzerine konulan haczin kaldırılmasına yöneliktir.

4857 Sayılı Kanunun 35.maddesine göre; işçinin almakta olduğu ücretlerin 1/4'ünden fazlası haczedilemez. İkramiye, toplu sözleşme farkı ve nema da ücretten sayılacağından anlarında aynı koşullarda haczini engelleyen bir yasa hükmü yoktur. 6772 Sayılı Kanunun 4.maddesinde ise, "fazla mesai, evlilik, çocuk zamları veya pirimleri, ayni yardımlar, hafta ve genel tatil ücretleri gibi esas ücrete munzam tediye edilen haczedilemeyeceği" belirtilmiştir..." Yargıtay, 12. HD, 18/10/2012 T., 2012/12535 E., 2012/30239 K. (UYAP).

kapsamında oluşacağı muhtemelse haczedilebileceğini belirtip, iş akdinin feshinden doğan işçi alacaklarının kural olarak, “beklenen” hak ve alacaklardan olmadığını ve bunların henüz doğmadan menkuller gibi tezkereyle haczedilmelerine imkân bulunmadığını kabul etmiştir²⁸⁵.

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'na (4632 Sayılı Kanun) tabi olan bir kişi emekli olduktan sonra emeklilik payının kısmen ya da tamamen kendisine ödenmesini isteme hakkına sahip olup, bu hakkın m. 89'a göre haczedilmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır²⁸⁶. Katılımcı adına emekli olmadan önce ödenen primlerle alınan fonların 4632 Sayılı Kanun'un 17. maddesine göre haczi mümkün değil ise de²⁸⁷ bu maddeye 5684 Sayılı Kanunun 41. maddesiyle 03.06.2007 tarihinde eklenen ikinci fıkra ile *“Bireysel emeklilik hesabındaki fon paylarından, katılımcının sistemde bulunduğu ay sayısı ile asgarî ücret tutarının çarpımına karşılık gelen birikim tutarı ve bu Kanunun 6 ncı maddesi kapsamında bireysel emeklilik sisteminden emekli olanlara yapılan yıllık gelir sigortası ödemelerinin aylık ödemeye isabet eden miktarının nafaka borçları hariç olmak üzere asgarî ücret tutarına kadar olan kısmı haczedilemez, rehnedilemez, iflâs masasına dâhil edilemez. Bu fıkradaki hükümlerin uygulanmasında rehin, haciz veya iflâs tarihinde geçerli brüt asgarî ücret tutarı esas alınır”* hükmü getirilmiştir.

İİK'da maaş ve ücretten bahsedilirken, bunun devamlı olması gerektiğine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmediğinden burada her nevî ücretten söz edildiği sonucuna varmak mümkün olup, ister bedenî ister fikrî çalışma sonucu olsun, istisna akdinden doğacak alacağı da İİK'nın 83. maddesi kapsamı içinde değerlendirmek gerekmektedir²⁸⁸.

Haczedilecek maaş ve ücretler, borçlunun kendi isteği ile çalışması karşılığında almaya hak kazandığı maaş ve ücretler olup borçlunun emeği, yani işgücü

²⁸⁵ Yargıtay, 19. HD, 15.12.2010 T., 2010/13423 E., 2010/14411 K. (UYAP).

²⁸⁶ Yavaş, s. 186.

²⁸⁷ Yavaş, s. 186.

²⁸⁸ Akın, Levent, Maaş ve Ücret Haczi, AÜHFD, S. 01-04, C. 44, Y. 1995 (s. 335-363), s. 336.

haczedilemez²⁸⁹. Yine, zorla çalıştırılan bir borçlunun alacağı ücretin m. 83'e göre haczedilmesi söz konusu olamaz²⁹⁰.

II. Maaş ve Ücretlerin Haciz Usulü

Borçlunun maaş ve ücretleri borçlunun üçüncü kişideki alacağı niteliğindedir²⁹¹.

İİK borçlunun maaş ve ücretleri haczedildikten sonra bu maaş ve ücretin kesilmesi için borçlunun üçüncü kişilerdeki alacaklarına göre daha kolay bir usul öngörülmüştür^{292 293}. Buna göre haczedilen maaş ve ücretlerin nasıl tahsil edileceği m. 355 ve 357 arasında düzenlenmiştir²⁹⁴. İİK maaş ve ücretler için özel bir usul öngördüğünden artık m. 89'daki usulün uygulanması imkânsızdır^{295 296}.

²⁸⁹ Akin, s. 336; Kuru, Baki, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, AÜHFD, S. 1-4, C.19, Y. 1962, (s. 277-326), 319.

²⁹⁰ Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi, s. 95.

²⁹¹ Kuru, s. 430; Yavaş, s. 183.

²⁹² “...Borçlunun (kendi elindeki taşınır mallar gibi) üçüncü kişilerdeki taşınır malları ve alacakları da İİK'nun 85/1. maddesine göre haczedilebilir. Borçlunun maaş ve ücretleri de üçüncü kişideki alacağı niteliğindedir. Buradaki maaş veya ücretten maksat, devlet işlerinde veya özel işyerlerinde çalışan memur veya işçilerin maaş ve ücretidir (m. 355/1).

Maaş ve ücretlerin haczi ve sonuçları İİK'nun 83,355 ve sonraki maddelerinde düzenlenmiştir. Borçlunun böyle bir ücretini haczedene icra dairesi, borçlunun yanında çalıştığı işverene durumu bir yazı ile bildirir. Anılan maddelerin içeriğine göre maaş ve ücretlerle ilgili hacizler, nitelikleri ve infazlarındaki özellik yönünden genel haciz uygulamalarına göre farklılık gösterirler. İnfaz işlemi doğrudan icra müdürlüğü tarafından değil, onun adına borçlunun çalıştığı yerde bulunan ve icra dairesinin bu yolda tebliğini alan kanuni muhatap tarafından yerine getirilir. Bu suretle maaş ve ücretten yasanın öngördüğü koşullara göre yapılan kesintiler doğrudan icra dairesine gönderilmekte ve dairece icra veznesine alınmaktadır...” Yargıtay, 12. HD., 24.01.2012 T., 2011/14955 E., 2012/1524 K. (UYAP).

²⁹³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 258; Yavaş, s. 183.

²⁹⁴ Muşul, s. 520.

²⁹⁵ Yavaş, s. 183.

²⁹⁶ “...Borçlunun maaş ve ücret haczinin İİK'nun 355 ve devamı maddeleri hükümlerine göre yapılması gerekir.

İİK'nun 355. maddesinde: “Devlet işlerinde veya hususi müesseselerde bulunan borçlu memur veya müstahdemlerin maaş ve ücretlerinden kesilmesi için icra dairelerinden yapılacak tebligatın kanuni muhatapları haczin icra edildiğini ve borçlunun maaş ve ücreti miktarını nihayet bir hafta içinde bildirmeye ve borç bitinceye kadar icra dairesinin tebligatı mucibince haczolunan miktarı tevki edip hemen daireye göndermeye mecburdurlar.” hükmü yer almaktadır.

Buna göre; icra müdürlüğünce, borçlunun çalıştığı işyerine maaş ve ücretin haczedildiğine dair bir haciz yazısı yazılmalıdır.

Somut olayda; icra müdürlüğünce borçlunun işverene İİK'nun 89. maddesi uyarınca haciz ihbarnamesi gönderilmek suretiyle maaş haczi uygulanmış; bu işlem borçlu tarafından şikayete konu edilmiştir.

Borçlunun maaş ve ücreti haczedilince icra dairesi işverene -devlet dairelerinde mal memuru veya ita amiri, özel işyerlerinde ise iş yerinin yönetiminde bulunan kişi -maaş ve ücretin haczedildiğini, -borçlunun maaş ve ücreti haczedildiğinde ücret miktarının bilinmesi gerekirse de uygulamada dörtte birinin haczi yapıldığından ücretin dörtte birinin haczedildiği yazılmaktadır-, borçlunun aldığı ücretin ne kadar olduğunun en geç bir hafta içerisinde icra dairesine bildirilip, borçlunun borcu bitinceye kadar haczedilen ücret miktarının borçlunun ücretinden kesilip derhal icra dairesine gönderilmesini ihtar eder²⁹⁷.

İİK'nın 355/2. maddesine göre: *“Memurun maaş, ücret veya memuriyetinde yahut başka bir şubeden maaş almağı mucip olacak surette vukubulacak tebeddülleri ve hizmetine nihayet verildiği takdirde bu keyfiyeti de malmemuru veya daire amiri yahut hususi müesseselerin kanuni muhatapları derhal icra dairesine bildirmeğe ve ikinci halde haciz muamelesinden o şube veya amirini haberdar etmeğe mecburdur”*.

İcra dairesince, m. 355'te yer alan hükümlere uymayanların kesmedikleri, kesip de ilk vasıta ile göndermedikleri paralar, ayrıca mahkeme hükmüne gerek olmaksızın bu kişilerin ücretlerinden veya diğer mallarından tahsil edilir²⁹⁸.

İcra dairesince gönderilen tebliğleri ve verilen emirleri, geçerli bir neden olmaksızın yerine getirmeyenler hakkında Cumhuriyet Savcılığınca m. 357 uyarınca ön soruşturmaya gerek olmaksızın doğrudan takibat yapılır²⁹⁹.

Bir görüşe göre, m. 89 maaş ve ücret alacaklarına ilişkin hacizlerde uygulanmamakta ise de, m 89/4'deki hükümden yararlanarak alacaklının işverenin borçlunun maaş ve ücretine ilişkin beyanının doğru olmadığını ispat ederek onu ceza ve tazminata mahkûm ettirmesi mümkündür³⁰⁰. Doktrinde bir diğer görüş ise haklı olarak, maaş ve ücret haczi için uygulanmayan bir hükmün öngördüğü hukuki

Mahkemece, İİK'nın 89. maddesi uyarınca haciz ihbarnamesi gönderilmek suretiyle maaş haczi yapılamayacağı gözardı edilerek şikayetin kabulü yerine reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir... Yargıtay, 12. HD., 10/07/2012 T., 2012/7201E., 2012/24154 K. (UYAP).

²⁹⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 258-259.

²⁹⁸ Kuru, s. 431; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 259.

²⁹⁹ Muşul, s. 521.

³⁰⁰ Kuru, s. 431.

imkânın, zaten müeyyidesi m. 356 ve 357'de gösterilmiş maaş ve ücret haczinde uygulanamayacağını ileri sürmektedir³⁰¹.

İİK'nın 83. maddesine göre, borçlunun birden fazla alacaklısı maaş veya ücret üzerine haciz koydurmuş ise, hacizler sıraya konur ve önde gelen haczin kesintisi bitmedikçe diğer alacaklının haczi için kesintiye gidilmez³⁰². Yani kanun koyucu maaş ve ücret hacizlerinde hacze iştiraki kabul etmemiştir³⁰³. Doktrinde bir diğer görüşe göre ise İİK'daki bu kural hacze iştirak esaslarını ortadan kaldırmamaktadır³⁰⁴. Kanaatimizce kanun maddesinin açık ifadeleri karşısında bu son görüşe katılmak mümkün değildir. Kanun koyucu maaş ve ücret hacizlerinde açıkça hacze iştiraki kabul etmemektedir³⁰⁵.

³⁰¹ İyilikli, s. 250; Yavaş, s. 190-191.

³⁰² Üstündağ, s. 236; Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi, s. 190.

³⁰³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 283.

³⁰⁴ Postacıoğlu/Altay, s. 457.

³⁰⁵ “Alacaklının şikayet konusu ettiği husus, borçlunun kesinleşen borçları hakkında adı geçen maaşına konulan haciz uygulaması ile ilgilidir. Maaş ve ücret haczine iştirak İİK'nın 83. maddesinde düzenlenmiş olup, kanun koyucu, hacze iştiraki kabul etmemiştir. Yukarıda belirlenen yasa hükmüne göre maaş ve ücret üzerinde birden fazla haciz varsa, bunlar sıraya konur ve sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sondaki haciz için kesintiye geçilemez. Anılan hükümde öngörülen haciz, kesin haciz olup, ödeme sırasının kesin haciz tarihlerine göre belirlenmesi gerekir. Bu nedenle, İcra Mahkemesinin yukarıdaki açıklamalara aykırı biçimde İİK'nın 268. maddesine göre paylaştırma kararı vermesi isabetsizdir” Yargıtay, 12. HD. 22.10.2007 T., 2007/16015 E., 2007/19201 K. (Balkan, Yavuz, Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler, Ankara, 2009, s. 188; Meş'e Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İCRA HUKUKUNDA ÖNGÖRÜLEN BAZI BEKLENEN MAL VE HAKLAR İLE BU HAKLARIN HACZİNİN ÖZELLİKLERİ VE HACİZ USULÜ, BEKLENEN MAL VE HAKLAR AÇISINDAN HACİZDE TERTİP, HACZEDİLMEZLİK KURALININ BEKLENEN MAL VE HAKLARIN HACZİNE ETKİSİ

A. İCRA HUKUKUNDA ÖNGÖRÜLEN BAZI BEKLENEN MAL VE HAKLAR İLE BU HAKLARIN HACZİNİN ÖZELLİKLERİ VE HACİZ USULÜ

I. Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacaklar

1. Genel Olarak

Teminat mektuplarını düzenleyen doğrudan bir kanuni düzenlememiz bulunmamaktadır³⁰⁶. Bununla birlikte banka teminat mektupları, teminat veren banka ile muhatap arasında kefalet ya da garanti niteliğinde bir teminat ilişkisi oluşturan bir hukuki durum olarak nitelendirilebilir³⁰⁷.

Banka teminat mektuplarının hukuki niteliğinin ne olduğu konusunda farklı görüşler olmakla birlikte Yargıtay'ın içtihadı birleştirme kararlarıyla kabul ettiği görüş banka teminat mektuplarının garanti sözleşmesi olduğu yönündedir^{308 309}.

³⁰⁶ Doğan, Vahit, Banka Teminat Mektupları, Ankara, 2011, s. 29; İyilikli, s. 226.

³⁰⁷ İyilikli, s. 226.

³⁰⁸ Er, s. 85-86; Reisoğlu, Seza, Banka Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler, Ankara, 1990, s. 5-8; Yavaş, s. 178-179.

³⁰⁹ “Bankanın sıfatı teminatı veren olduğundan, taahhüdü esas sözleşmeyi yapan taraflardan ve esas akitten ayrı ve tamamen müstakildir. Bankanın taahhüdü lehdarın borcunun geçerliliğine ve varlığına bağlı olmaksızın garanti taahhüdü olarak tecessüm eder. Bir kimse, asıl borçlunun ileri sürebileceği itirazlara bakılmaksızın borcun yerine getirilmemesinden doğan zararın tazminini kabul etmesi halinde o kimse garanti veren durumundadır. Üçüncü şahsın filini garanti eden, yani bu şahsın bir şey yapacağını başkasına vaadeden şahıs müstakil bir taahhüt altına girmiştir.” Yargıtay, İct. Bir. Kar., 13.12.1967 T., 66/16 E., 67/7 K. (S.Reisoğlu, s. 6); “...11.6.1969 tarih, 1969/4 Esas, 1969/ 6 Karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında, “Banka teminat mektuplarının mahiyet itibarıyla Borçlar Kanununun 110. maddesinde sözü edilen 3. kişinin filini taahhüt niteliğinde bir garanti akdi olduğu” belirtilmiştir. Öğretide belirtildiği üzere, bir bankanın kendi borcu için teminat mektubu vermesi hukuki herhangi bir

Teminat mektubundan dolayı bankanın ödeme borcunun doğması için güvence altına alınan riskin gerçekleşmesi yeterli olmamakta, muhatabın ayrıca yazılı tazmin talebinde bulunmuş olması gerekmektedir³¹⁰.

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacaklar

Banka teminat mektubu, lehdar için beklenen bir alacak doğurmamaktadır. Çünkü lehdar teminat mektubunda akit durumda değildir³¹¹.

Teminat mektubu muhatap için beklenen bir alacak doğurmaktadır. Zira banka tarafından muhataba verilen teminat mektubu ile banka doğabilecek bir rizikoyu garanti etmekte ve nihayetinde muhatap lehine rizikonun gerçekleşmesi şartıyla bir alacak hakkı doğmaktadır³¹². Burada muhatap bankadan ödeme talebinde bulunmuş ise doğmuş bir alacak, henüz ödeme talebinde bulunmamış ise beklenen bir alacak söz konusudur³¹³. Beklenen alacağa sebep olan hukuki temel teminat mektubu ilişkisidir³¹⁴.

3. Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacakların Haczinin Özellikleri

Banka teminat mektubu bir kıymetli evrak olmadığından teminat mektubunun

sonuç doğurmaz. Bir kimse nasıl kendi borcu için kefalet veremezse, kendi borcu için garanti vermesi de geçerli olamaz. Bir bankanın bu nedenle, kendi borcunu (lehtar) teminen, örneğin mahkemeye verdiği teminat mektubu - bankanın (A) şubesinin (B) şubesi (lehtar) lehine teminat mektubu vermesi - bir garanti niteliği taşımaz. Bir teminat mektubunda aynı kişinin hem garanti veren, hem de fiili taahhüt edilen kişi (lehtar) olması mümkün değildir. (Reisoğlu, S.: Banka Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler, Ankara 1997, s.67). Banka, teminat mektubu ile bir şahsın borcunu yerine getirmesini ve yerine getirmediği takdirde, teminatı alan şahıs için doğacak tehlikeleri kısmen veya tamamen üzerine almıştır. Bu nedenle bankanın verdiği teminat mektubu, ihtiyati haciz kararı alınabilmesi için yerine getirilen biçimsel bir koşul değil, ileride zararın kısmen veya tamamen karşılanamaması halinde zarara uğrama ihtimali olan borçlu veya üçüncü kişiler için doğacak tehlikeleri kısmen veya tamamen teminat altına alan bir işleve sahiptir...” Yargıtay, 19. HD., 30.10.2008 T., 2008/9459 E., 2008/10335 K. (UYAP).

³¹⁰ Doğan, s. 302-303.

³¹¹ Kuru, Alacakların Hacı, s. 133.

³¹² İyilikli, s. 228; S.Reisoğlu, s. 97; Yavaş, s. 180.

³¹³ Doğan, s. 300.

³¹⁴ Doğan, s. 302; S.Reisoğlu, s. 98.

kendisi haczedilemeyecektir³¹⁵. Bununla birlikte m. 82 ve 83'te haczi caiz olmayan ya da kısmen haczi caiz olan mallar kısmında mektuplara yer verilmemesi nedeniyle mektuplara haciz konulabileceği ileri sürülmüştür³¹⁶. Ancak ilk görüşteki gerekçelerle banka teminat mektupların haczedilebileceği yönündeki bu görüşe katılmıyoruz.

Teminat mektubunun bizatihi kendisinin haczi konusunda durum yukarıdaki gibi olmakla birlikte, muhatapın banka teminat mektubu ile beklenen bir alacağı bulunduğu beklenen bu alacağın haczi ise mümkündür³¹⁷.

Teminat mektubundan lehdarın beklenen bir alacağı bulunmadığından onun alacaklıları haciz koyduramayacaktır³¹⁸. Bununla birlikte lehdar bankadan teminat mektubu verilmesi için talepte bulunurken bankaya kontrgaranti vermişse lehdarın alacaklılarının bu kontrgarantinin haczini talep etmelerinin uygun olacağı ileri sürülmektedir³¹⁹.

Kamu İhale Kanunu'nun 34/5. maddesi gereği idarenin muhatap olduğu teminat mektupları nitelikleri ne olursa olsun üçüncü kişiler tarafından haczedilemeyecek üzerine ihtiyati tedbir konulamayacaktır³²⁰.

4. Banka Teminat Mektubundan Doğan Alacakların Hacinde Usul

Teminat mektubundan doğan ya da doğacak alacağın haczi konusunda aşağıdaki ihtimaller söz konusu olabilir:

Muhatap usulüne uygun tazmin talebinde bulunduktan sonra, fakat kendisine ödeme yapılmazdan evvel teminat mektubu üzerine haciz konacak olursa; banka

³¹⁵ Doğan, s. 299-300; Kuru, Alacakların Haczi, s. 131; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, s. 2556; S.Reisoğlu, s. 97; Reisoğlu, Seza, Banka Teminat Mektupları Uygulamalarında Ortaya Çıkan Başlıca Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S. 77, Y. 2011, (s. 84-108), <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/Dergi77.pdf>, 19.11.2012, s. 97.

³¹⁶ Yıldırım, Zeren, Banka Teminat Mektuplarının Hukuki Mahiyeti ve Hacizlerin Caiz Olup Olmadığı Meselesi, ABD, S. 5, Y. 1966, (s.869-871) <http://www.ankarabarsu.org.tr/Siteler/1944-2010/Dergiler/AnkaraBarosuDergisi/1966-5.pdf>, 15.10.2012, s. 871.

³¹⁷ Doğan, s. 301-302; Er, s. 87; Kuru, Alacakların Haczi, s. 133; S.Reisoğlu, Bankacılar, s. 97-98.

³¹⁸ Doğan, s. 304; Kuru, Alacakların Haczi, s. 133.

³¹⁹ Doğan, s. 305.

³²⁰ Doğan, s. 300.

muhabata ödeme yapmaksızın alacağa haciz şerhi koyarak icra müdürlüğüne bildirmelidir³²¹. Burada teminat mektubundan dolayı doğmuş bir alacak bulunduğundan bu alacığın haczi genel hükümlere göre, m. 89 çerçevesinde gerçekleşecektir³²².

Henüz rizikonun gerçekleşmediği bir dönemde bankaya haczedilen teminat mektubu alacağı nedeniyle haciz ihbarnamesi gönderilmişse, banka teminat mektubu üzerine haciz şerhi koyarak, icra dairesine muhatap lehine hâlihazırda doğmuş ve ödenebilir bir borcun bulunmadığını, teminat mektubundan bir alacak doğarsa bunun ödeneceğini bildirmelidir³²³.

Doktrinde yukarıdaki durumda bankanın cevabının; “Takip borçlusuna (muhabata) şu kadar liralık teminat mektubu verilmiştir. Ancak; teminat mektubunda öngörülen risk henüz gerçekleşmediği için teminat mektubunun paraya çevrilmesi istenmemiştir (yani, henüz muhatap lehine bir alacak doğmamıştır). Teminat mektubu dosyasına haciz şerhi konulmuştur. Teminat mektubunun paraya çevrilmesi istenirse (borçlu muhatap lehine bir alacak doğarsa), bu alacağı, muhabata değil, icra dairesine ödeyeceğiz” şeklinde olması gerektiği belirtilmektedir³²⁴.

Teminat mektubunun güvence altına aldığı risk gerçekleşmekle birlikte muhatap bankadan ödeme talebinde bulunmazsa m. 120’nin uygulama alanı bulacaktır. Ancak doktrinde İİK’nın 120. maddesinin 1. ve 2. fıkrasının uygulanması gerektiği noktasında görüş ayrılığı vardır³²⁵. Bu maddeye göre (m. 120/1-2); “*Hacze iştirak eden bütün alacaklılar muvafakat ederlerse borçlunun borsada ve piyasada fiyatı olmıyan alacakları, ödeme yerine geçmek üzere itibari kıymetleriyle kendilerine veya hesaplarına olarak içlerinden birine devredilir. Bu halde alacaklılar, alacakları nispetinde borçlunun haklarına halef olurlar.*

Aynı suretle hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi borçlunun

³²¹ S.Reisoğlu, Bankacılar, s. 98.

³²² Doğan, s. 300-301; Yavaş, s. 180.

³²³ Yavaş, s. 181.

³²⁴ Kuru, Alacakların Haczi, s. 134.

³²⁵ Doğan, s. 303.

üçüncü bir şahıstaki alacağının tahsilini veya böyle bir şahsa karşı haiz olduğu dava hakkının kullanılmasını, masraf kendilerine ait olmak ve fakat haklarına halel gelmemek şartıyla üzerlerine alabilirler”.

Bir görüşe göre, muhatabın, alacağa haciz konulması nedeniyle, teminat mektubunda öngörülen risk gerçekleştikten sonra, teminat mektubunun paraya çevrilmesini istememesi halinde, muhatap lehine bir alacak doğmayacağından ve bu durumda bankanın da ödeme yükümlülüğü bulunmadığından, muhatabın yerine bankadan talepte bulunma yetkisi m. 120/2 gereği muhatabın alacaklısına devredilmelidir. Alacaklı, muhatabın bankadan alacağının tahsili için gerekli işlemleri yapmaya yetkili olduğuna dair icra dairesinden alacağı belge ile riskin gerçekleştiğini ispat etmek suretiyle, alacağı, faiz ve masrafları kadar teminat mektubu bedelinin icra dairesine ödenmesini isteyebilir. Banka buna rağmen mektup bedelini ödemezse, alacaklı icra dairesinden aldığı belge ile bankaya karşı tazmin davası açabilir³²⁶. Banka teminat mektubundan doğan alacaklar genellikle çekişmeli alacaklardandır. Bankanın tazmin talebine karşı rizikonun gerçekleşmediğini ileri sürmesi mümkündür. Bu nedenle muhatap teminat mektubunun paraya çevrilmesini istemezse, alacağı haczettiren kişiye dava hakkı da tanıyan m. 120/2 uygulanmalıdır³²⁷. İİK'nın 120/1. maddesinin uygulanması gerektiğini ileri süren diğer bir görüşe göre ise, haczi koyduran alacaklı, borçlunun taahhüdünü yerine getirmemesi halinde teminat mektubu veren bankadan yazılı olarak ödeme talebinde bulunabilir. Bu ödeme talebi temlik edilen alacak nispetinde olacaktır. Burada teminat mektubunun özelliğinin de gözönünde tutulması gerekir. İİK'nın 120. maddesi uyarınca muhatabın haklarına halef olan alacaklı, bankadan tazmin talebinde bulunabilirse de muhatabın aksine rizikonun doğduğunu ispat etmek zorunda kalacaktır³²⁸. Bu konuda ileri sürülen bir başka görüş ise, muhatabın, rizikonun gerçekleşmesine rağmen, ödeme talebinde bulunmaması hususunun, dürüstlük kuralının ihlali anlamına geleceğinden yola çıkarak, muhatabın alacaklılarının, üçüncü kişi banka nezdinde doğmuş olan alacağın, doğrudan m. 89.

³²⁶ Kuru, Alacakların Haczi, s. 134-135.

³²⁷ Doğan, s. 303; Yavaş, s. 181-182.

³²⁸ S.Reisoğlu, s. 99.

uyarınca haczini talep edebileceklerini savunmaktadır³²⁹. Burada ilk görüşteki gerekçeler doğrultusunda m. 120/2'nin uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

II. İntifa Hakkı

1. Genel Olarak

İntifa hakkı kişiye bağlı³³⁰ irtifak haklarından³³¹. İntifa hakkı, bir kişiye ait eşya, hak ya da malvarlığı üzerinde başka bir kişiye tam yararlanma imkânı sağlayan irtifak hakkıdır, şeklinde tanımlanabilir³³². Türk Medeni Kanunu'nun 794. maddesinde intifa hakkı; “*İntifa hakkı, taşınırlar, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir.*

Aksine düzenleme olmadıkça bu hak, sahibine, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar” şeklinde düzenlenmiştir.

İntifa hakkının konusu, taşınır ve taşınmaz mallar, haklar veya malvarlığı olabilir³³³. Bu kapsamda olmak üzere bir para meblağının da intifa hakkının konusunu oluşturabileceği söylenebilir³³⁴.

İntifa hakkının tüketime tabi eşya üzerinde kurulması mümkün olduğu gibi (gerçek olmayan intifa), haklar (özellikle alacaklar) ve malvarlığı üzerinde de

³²⁹ İyilikli, s. 229.

³³⁰ Türk Medeni Kanununun 806. maddesinin gerekçesinde Türk Kanunu Medenisi'nin 730. maddesindeki “zata mahsus olmayan” ibaresinin maddeye alınmaması; “...Ancak hükmün daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak üzere, yürürlükteki metinde yer alan ve anlam karışıklıklarına yol açan “zata mahsus olmayan” ibaresi maddeye alınmamıştır. Yürürlükteki metnin bu ibaresi, intifa hakkının kişisel hak olma niteliğiyle bağdaşmamakta ve sanki kişiye bağlı olmayan intifa haklarının var olabileceği gibi yanlış bir düşünceye yol açabilmektedir. Zaten burada düzenlenen husus, intifa hakkının kişisel hak olma özelliği değil, intifa hakkı çerçevesinde malın kullanılmasıdır. Böylece maddede, intifa hakkı konusu malın kullanılmasının bir başkasına devrinin mümkün olup olmadığı olumlu yönde çözümlenmiş olmaktadır. Maddede “zata mahsus” deyimini yerine, “sözleşmede aksine hüküm yoksa veya durum ve koşullardan hak sahibince şahsen kullanılması anlaşılmıyorsa” açıklaması yapılmıştır.” şeklinde açıklanmıştır (Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü, Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekçeleri, Ankara, 2002, s. 562).

³³¹ G. Akipek/Akıntürk, s. 636; Öztan, s. 877.

³³² Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009, s. 659.

³³³ G. Akipek/Akıntürk, s. 679-680; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 662.

³³⁴ Ertaş, Şeref, Eşya Hukuku, Ankara, 1995, s. 400.

kurulması mümkündür³³⁵.

İntifa hakkı sözleşme ile zamanaşımı yolu ile ve mahkeme kararı ile kurulabilir³³⁶. Bunun yanı sıra, 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 442-444 maddeleri gereği, bu kanun döneminde, miras intikallerinde, çeşitli zümrelerle birlikte kanunen imkân verilmesi şartıyla eşin ve dördüncü zümre mirasçılarının intifa hakkı bulunuyordu³³⁷.

Taşınmazlar üzerinde intifa hakkı tescille; taşınırlarda zilyetliğin devri ile alacak üzerinde alacak hakkının temliki ile hamiline yazılı senetlerde senedin teslimi, nama yazılı senetlerde yazılı devir beyanı, emre yazılı senetlerde senedin cirosu ile kurulur³³⁸. Malvarlığı üzerinde intifa hakkı kurulabilmesi için ise, malvarlığı içinde yer alan taşınmazlar, taşınırlar ve hakların üzerinde, kendi şekillerine uygun ayrı ayrı intifa hakkı kurulması gerekmektedir³³⁹.

İntifa hakkı sahibine intifa konusu üzerinde tam kullanma ve yararlanma yetkisi verir³⁴⁰. Bununla birlikte intifa hakkı sahibine sadece yararlanma yetkisi verdiğinden malın özdeğeri malikte kalmakta, intifa hakkı sahibi intifa konusu üzerinde hukuki tasarruflarda bulunamayacağı gibi özdeğere zarar verebilecek fiili tasarruflarda da bulunamamaktadır³⁴¹.

İntifa hakkı sahibinin; intifa konusu mala zilyet olma yetkisi, bu malı kullanma yetkisi, intifa konusu malın ürünlerini ve gelirlerini elde etmek yetkisi, intifa konusu malı yönetme yetkisi, resmi defter tutulmasını talep etme yetkisi, intifa konusu mal üzerinde tasarruf yetkisi (istisnai bir durum olup TMK m. 819/1'de düzenlenmiştir) olmakla birlikte bu münferit yetkilerin bertaraf edilmesi imkânı vardır³⁴².

İntifa hakkı sahibinin yükümlülükleri ise, bakım ve koruma yükümlülüğü,

³³⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 685-689.

³³⁶ Öztan, s. 879-880.

³³⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 665.

³³⁸ Öztan, s. 878, 879.

³³⁹ G. Akipek/Akıntürk, s. 684; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 664.

³⁴⁰ Ertaş, s. 400.

³⁴¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 661-662.

³⁴² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 674-679.

koruma ve işletme masrafları ile vergileri ödeme yükümlülüğü, yerel adetlere göre özenli bir işletmenin gereği ise intifa konusu malı sigorta ettirme yükümlülüğü şeklinde sayılabilir³⁴³.

İntifa hakkı, terkin, hak sahibinin intifa hakkından vazgeçmesi, kamulaştırma (bu durumda kamulaştırma bedeli üzerinde intifa hakkı devam eder), eşyanın yok olması, ölüm, süre, tüzel kişiliğin sona ermesi, mahkeme kararı, kanuni intifa sebebinin ortadan kalkması ve cebri icra ile sona erer³⁴⁴.

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından İntifa Hakkı

Yukarıda görüldüğü üzere intifa hakkı sahibine doğrudan malvarlığı hakları sağlayabileceği gibi ileride gerçekleşecek malvarlığı değerleri de sağlayabilir. Burada intifa hakkının sahibine ileride sağlayacağı malvarlığı değerleri konumuz açısından önem arz etmektedir.

İntifa hakkı sahibinin intifa konusu malın ürünlerini ve gelirlerini elde etmek yetkisi doğal ürünler ve hukuki ürünler üzerindeki yetkiler olmak üzere iki ayrı başlık altında toplanabilir³⁴⁵.

Doğal ürünler, asıl şeyin bütünleyici parçası niteliğinde olup, asıl şeye bağlı oldukları sürece asıl şeyin malikine, asıl şeyden ayrıldıktan sonra ise intifa hakkı sahibine aittirler. Örneğin tarla malik tarafından ekildikten sonra, üzerinde intifa hakkı kurulmuş ve mahsuller intifa hakkı süresi dolmadan olgunlaşmışsa, mahsuller intifa hakkı sahibine aittir, ancak malikin ürünün değerini aşmamak kaydıyla uygun bir tazminat istemeye hakkı vardır. Olgunlaşmış ürünlerin intifa hakkı sahibince ya da bir başkasınca asıldan ayrılması arasında fark yoktur, iki durumda da ürünlerin mülkiyeti intifa hakkı sahibine ait olur³⁴⁶. TMK, hak sahibine intifa hakkı sona erdiğinde olgunlaşmış olan, ancak asıl eşyadan ayrılmamış bulunan doğal ürünler üzerinde aynı bir istem hakkı tanımaktadır. İntifa hakkı sahibi bu hakkını kullanarak

³⁴³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 679-682.

³⁴⁴ Öztan, s. 880-881.

³⁴⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 675-676.

³⁴⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 675-676.

malikten, olgunlaşmış ürünlerin kendisi tarafından devşirilmesine katlanmasını, asıl eşyadan bir şekilde ayrılmış olanların da kendisine verilmesini isteyebilir³⁴⁷. TMK m. 804/III gereği, *“Nitelikleri itibarıyla malın doğal verimi veya ürünü sayılmayan bütünleyici parçaları malike aittir”*.

İntifa hakkının başlangıcında ürün verecek durumda olup da intifa hakkının süresi içinde olgunlaşan ürünler intifa hakkı sahibinin olur. Bu ürünler karşılığında intifa hakkı sahibinin, ekimi dikimi yapan malike bunların değerini aşmamak kaydıyla uygun bir tazminat ödemesi gerekir³⁴⁸.

Hukuki ürünler, sermaye alacaklarında faiz; intifa konusu eşya ise, eşyadan bir hukuki işlem dolayısıyla elde edilen ürünlerdir³⁴⁹. TMK m. 805’ e göre; *“İntifa hakkına konu olan sermayenin faizleri ve diğer dönemsel gelirleri, daha geç muaccel olsalar bile, intifa hakkının başladığı tarihten sona erdiği tarihe kadar intifa hakkı sahibine ait olur”*.

Görüldüğü üzere, intifa hakkı sahibinin doğal ürünleri ve hukuki ürünleri elde etme yetkisi, çoğu zaman ileriye yönelik bir beklentidir. Bu nedenle doğal ve hukuki ürünleri intifa hakkı sahibinin intifa konusundan beklenen mal ve hakkı olarak nitelendirebiliriz.

3. İntifa Hakkı Haczinin Özellikleri

Hakkın kullanılmasının devri başlıklı TMK m. 806 *“Sözleşmede aksine hüküm yoksa veya durum ve koşullardan hak sahibince şahsen kullanılması gerektiği anlaşılmıyorsa, intifa hakkının kullanılması başkasına devredilebilir*.

Bu takdirde malik, haklarını, devralana karşı doğrudan doğruya ileri sürebilir” hükmünü içermektedir.

Doktrinde, intifa hakkının kullanılmasının başkasına devredilebilmesinin

³⁴⁷ G. Akipek/Akıntürk, s. 675.

³⁴⁸ G. Akipek/Akıntürk, s. 675.

³⁴⁹ İpekçi, Nizam, İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı (Şerh) 1-370, Ankara, 2007, s. 472; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 676.

mümkün olduğu hallerde, intifa hakkının haczedilebileceği öngörülmektedir³⁵⁰.

İntifa hakkının başkasına devredilebilmesi asıl olup, bunun aksini iddia eden, yani şahsen kullanılması gerektiğini iddia eden kişi, bu iddiasını ispatlamalıdır³⁵¹.

İntifa hakkı mahiyeti gereği başkasına devredilmeye elverişli değilse de, TMK'nın 806/1. maddesi hükmü, intifa hakkı sahibine bu hakkının kendisine tanıdığı yetkilerden bazılarının kullanılmasını başkasına devretme hakkı tanımaktadır³⁵². İntifa hakkının kullanılmasının devri borçlandırııcı bir etkiye sahip olup, intifa hakkının devredilmesiyle birlikte intifa hakkı sahibiyle üçüncü kişi arasında kişisel bir borç ilişkisi kurulacaktır³⁵³. İntifadan doğan haklar bu borç ilişkisi sayesinde üçüncü kişiler tarafından kullanılabilir. Üzerinde intifa hakkı kurulmuş bir binanın intifa hakkı sahibince kiralanması veya kullanılmasının üçüncü bir kişiye bırakılması buna örnek verilebilir³⁵⁴. Doktrinde bir görüş, intifa hakkının kullanılmasının devrine ilişkin kişisel hak doğuran sözleşme ile intifa konusu eşyaya ilişkin olarak yapılan kullandırma borcu doğuran sözleşmenin farklı olduğunu, intifa konusu eşyanın intifa hakkı sahibi tarafından kiralanması veya ariyet olarak verilmesinin intifa hakkının çerçevesi içindeki yararlanma yetkisi olarak kabul edilmesi gerektiğini; buna karşılık intifa hakkının kullanılmasının devrine ilişkin sözleşmenin, intifa konusu eşyayı değil, intifa hakkını konu aldığı ve kapsamındaki yetkilerin tamamen veya kısmen başkasına aktarılmasının amaçlandığını ileri sürmüştür, intifa hakkının kullanılmasının devrine ilişkin sözleşmeyle intifa hakkı sahibine karşı ileri sürülebilecek kişisel bir hak elde edildiğini ve bu kişisel hakkın ileri sürülmesiyle intifa hakkı kapsamındaki yetkilerin kullanılması olanağının sağlanmasının intifa hakkı sahibinden talep edildiğini belirtmiştir³⁵⁵.

³⁵⁰ Balkan, s. 113; Korkusuz, s. 214; Kuru, s. 392; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 242; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 245-246; Postacioğlu/Altay, s. 385; Üstündağ, s. 212.

³⁵¹ Özen, Burak, İntifa Hakkının Kullanılmasının Devri Kavramı ve Bu Kavramın İntifa Hakkının Hacziyle İlişkisi, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C. 2, İstanbul, 2009, (s. 1269-1290), s. 1272.

³⁵² G. Akipek/Akıntürk, s. 686.

³⁵³ G. Akipek/Akıntürk, s. 686; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 660.

³⁵⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 660.

³⁵⁵ Özen, s. 1276.

Bir görüşe göre intifa hakkı haczinin konusu intifa hakkının kullanılmasıdır. Yani intifa olunan şeyin hasılatı, temettü, ürünleri ve muaccel kiralardır³⁵⁶. Bir başka görüşe göre ise, haczin konusu bizzat intifa hakkı olmalıdır. Buna göre, haczin konusu intifa hakkı olmayıp, kullanılmasının devri olanağı olunca, hacizden sonra intifa hakkı sahibinin intifa hakkı üzerindeki tasarruf yetkisinin devam ettiğini kabul etmek kaçınılmaz olacak, intifa hakkı sahibinin hakkından vazgeçmesi ya da malikle anlaşarak kapsamını daraltması mümkün olacaktır. Haczin konusunun bizzat intifa hakkı olması, intifa hakkının devredilebileceği, yani intifa hakkını devredilerek paraya çevrileceği anlamına gelmez. Bu durumda intifa hakkının kullanılması bir başkasına bırakılacak, intifa hakkının kullanılması kendisine bırakılan kişi elde ettiği yararları, haczi gerçekleştiren alacaklının yararına kullanacaktır³⁵⁷. Yargıtay, hacizden sonra intifa hakkı sahibinin intifa hakkından feragat etmesi nedeniyle haczin kaldırılamayacağına karar vermiştir³⁵⁸.

Haczin konusu ister intifa hakkı, ister intifa hakkının kullanılmasına yönelik olarak kabul edilsin intifa hakkının devredilerek paraya çevrilmesi söz konusu olmayacaktır³⁵⁹.

4. İntifa Hakkı Hacedilmesinde Usul

İntifa hakkının haczinde m. 83 ve 94'de yer alan usuller uygulanacaktır³⁶⁰.

Doktrinde, m. 83'te açıkça intifa hakkı ve hasılatının kısmen haczi öngörülmüş olduğundan, intifa hakkının kendisinin ya da intifa konusu olan şeyin iradının

³⁵⁶ Korkusuz, s. 214; Kuru, s. 392; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 243; Postacıoğlu/Altay, s. 385; Uyar, Talih, İcra ve İflâs Kanunun 94 üncü Maddesi Üzerine Bir İnceleme, Prof. Dr. Osman F. Berkiye Armağan, Ankara, 1977, (s. 913-919), s. 913.

³⁵⁷ Özen, s. 1289-1290.

³⁵⁸ "...Alacaklı tarafından bonoya dayalı olarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla başlatılan takipte, şikayetçi üçüncü kişiye ait taşınmazda bulunan borçlunun intifa hakkı üzerine 27.4.2010 tarihinde haciz konulduğu, borçlunun, İzmir 8. Noterliğinin 23.08.2010 gün ve 7313 yevmiye nolu feragatnamesiyle intifa hakkından feragat ettiği anlaşılmaktadır. Haciz tarihinden sonra, alacaklının hakkını ihlal edici tasarruflar alacaklıya karşı ileri sürülemez. Haciz tarihinden sonra intifa hakkından feragat edilmesi nedeniyle haczin kaldırılması mümkün değildir..." Yargıtay, 12. HD., 27/09/2012 T., 2012/9699 E., 2012/28329 K. (UYAP).

³⁵⁹ Özen, s. 1287.

³⁶⁰ Kuru, s. 392; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 242; Muşul, s. 522.

haczedilebilmesinin gerektiği belirtilmektedir³⁶¹.

İntifa hakkının haczedilebilirliği kabul edilen hallerde m. 83 gereği intifa hakkının ancak kısmen haczi caizdir^{362 363}.

Bir intifanın gelirinin haczedilmesinin söz konusu olduğu durumlarda, intifa hakkının konusunu teşkil eden şey üzerinde bulunan yükler ve mükellefiyetlerin ödenmesi için gerekli olan miktar indirilip, borçlu tarafından mahrum kalınabilecek olan değer dikkate alınacaktır³⁶⁴.

Bir intifa hakkı haczedilince m. 94/1 gereği icra dairesi yerleşim yerleri bilinen üçüncü kişilere haczi bildirir. İntifa hakkında haczin bildirileceği üçüncü kişi çıplak mülkiyet sahibidir³⁶⁵. Burada icra memuru, intifa hakkına karşılık borçluya yapılan ödemelerin durdurulması için, haczi kuru mülkiyet hakkı sahibine bildirir. Bu bildirim ile alacaklı, alacağını borçlunun intifa hakkına karşılık teşkil eden hasılat, gelir ve kira gibi menfaatlerinden tahsil eder. Ancak burada intifa hakkı yine borçluda kalır. İntifa hakkının bizzat kendisinin haczedilmesinin söz konusu olduğu durumlarda bunun nasıl paraya çevrileceğini icra mahkemesi tayin edecektir³⁶⁶.

İntifa hakkı haczedildikten sonra m. 121'e göre paraya çevrilir³⁶⁷. İİK'nın 121. maddesine göre; *"Bir intifa hakkı(nın)... satılması lazım gelirse icra memuru satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sorar. Merci, yerleşim yerleri malum olan alakadarları davet ve gelenlerini dinlendikten sonra açık artırma yaptırabileceği gibi satış için bir memur da tayin edebilir yahut iktiza eden diğer bir tedbiri alabilir"*.

Kanun maddesinin icra mahkemesine tanıdığı ilk iki imkân doğrudan intifa

³⁶¹ Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi, s. 96.

³⁶² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 242; Muşul, s. 522.

³⁶³ "...intifa hakkı şahsa bağlı olmadığından haczedilmesinde bir usulsüzlük yoktur. Ancak ücretlerde olduğu gibi İİK.83. Maddesi gereğince intifa hakkının da kısmen haczi caizdir. Mercice bu yönde inceleme yapılmadan şikayetin reddine karar verilmesi isabetsizdir" Yargıtay, 12. HD. 21.03.2000 T., 3523/4293 (Aydın, Muzaffer, Haczedilemeyen Mal ve Haklar, Ankara, 2012, s. 61-62).

³⁶⁴ Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi, s. 96-97.

³⁶⁵ Ansay, s. 64; Korkusuz, s. 214; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 243; Muşul, s. 522; Ulukapı, s. 106.

³⁶⁶ Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi, s. 97.

³⁶⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 322; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 330; Muşul, s. 750; Ulukapı, s. 123.

hakkının (kullanılmasının) açık artırmayla ya da memur (müdür) eliyle satışıyla ilgilidir³⁶⁸. Bu anlamda alacaklının alacağının satış meblağına göre hemen tahsil edilmesi mümkün olabilecektir. Ancak bu intifa hakkının (kullanılmasının) satılmasıyla sonuçlanacağı için borçlu açısından sakınca doğurabileceği de ortadır.

Kanun maddesinin getirdiği üçüncü çözüm icra mahkemesinin gerekli gördüğü diğer tedbirleri alabileceği yönündedir. Esasen burada icra mahkemesi intifa hakkının satışına karar vermeyip intifa hakkının semerelerinin borçluya değil icra dairesine ve dolayısıyla alacaklıya ödenmesine karar verebilir³⁶⁹. Yani burada icra mahkemesi intifa hakkının borç ödeninceye değin icra dairesi veya görevlendireceği bir memur tarafından kullanılmasını kararlaştırıp, bunun sonucunda elde edilen gelirin bir kısmı ile alacaklının alacağını almasını sağlayabilir. Bu takdirde alacaklının alacağı ödendikten sonra intifa hakkı sahibi yeniden bu hakkına kavuşacaktır³⁷⁰. Esasen bu son durumda intifa hakkı sahibinin beklenen mal ve haklarının haczi söz konusu olmaktadır. Eğer intifa hakkı, sahibine beklenen mal ve haklar sağlıyorsa bu durumda son çözüm tarzı menfaatler dengesine daha uygun olacaktır.

III. Yetişmemiş Mahsuller

1. Genel Olarak

TMK m. 685'de *“ürünler, dönemsel olarak elde edilen doğal veya hukuki ürünler ile bir şeyin özgülendiği amaca göre adetler gereği ondan elde edilmesi uygun görülen diğer verimlerdir”* şeklinde tanımlandıktan sonra doğal ürünlerin asıl şeyden ayrılincaya kadar onun bütünleyici parçası olduğu öngörülmüştür. TMK m. 684'ün tanımlamasına göre *“Bütünleyici parça, yerel adetlere göre asıl şeyin temel unsuru olan ve o şey yok edilmedikçe, zarara uğratılmadıkça veya yapısı değiştirilmedikçe ondan ayrılmasına olanak bulunmayan parçadır”*. Medeni Kanun bir şeyin bütünleyici parça sayılması için gerekli şartları bu şekilde belirledikten sonra, bazı şeyler için bu şartların gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmaksızın

³⁶⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 322.

³⁶⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 322; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 330.

³⁷⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 322.

bunlara bütünleyici parça olma vasfını tanımıştır. Bunlar yapılar ve dikili bitkiler, doğal ürünler, yerel âdetin bir şeyden elde edilmesini uygun gördüğü verimler olarak sıralanmaktadır³⁷¹. Buna göre doğal ürünler de Medeni Kanununa göre üzerinde yetiştigi taşınmazın bütünleyici parçası olarak öngörüldüğünden doğal ürünler ancak üzerinde yetiştigi taşınmazla birlikte haczedilebilecektir³⁷².

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Yetişmemiş Mahsuller

Yetişmemiş mahsuller esasen sahibinin malvarlığına bu haliyle dâhildirler. Bununla birlikte bu mahsullerin haczedilebilir duruma gelmeden zarara uğraması, yok olması da mümkün olduğundan beklenen mal olarak da değerlendirilebilirler. Yetişmemiş mahsulün ilerde olgunlaşarak sahibinin malvarlığını artırması kuvvetle muhtemeldir. Burada yetişmemiş mahsullerin yetismelerinden evvel iki ay önceden haczedilebilmeleri nedeniyle özellikle alacaklılar bakımından borçlunun beklenen bir malından bahsetmek mümkündür.

3. Yetişmemiş Mahsullerin Haczinin Özellikleri

Yukarıda doğal ürünlerin üzerinde bulunduğu taşınmazdan ayrı olarak haczedilemeyeceğini belirtmiştik³⁷³. Bununla birlikte İcra ve İflâs Kanunu yukarıda açıklanan kurala bir istisna getirmiştir³⁷⁴. İİK'nın 84. maddesine göre; “*Yetişmemiş her nevi toprak ve ağaç mahsulleri yetismeleri zamanından en çok iki ay evvel haczolunabilir*”. Bu istisna özellikle taşınmazın başka bir kişiye ürünün bir başka kişiye ait olması hali için öngörülmüştür³⁷⁵. Bununla birlikte bu istisnanın taşınmazın ve ürünün aynı kişiye ait olduğu halde de uygulanmasını engelleyen bir hüküm yoktur. Taşınmaz ve ürün aynı kişiye ait ise ayrıca belirtilmesine gerek olmaksızın taşınmaz haczedildiğinde üründe haczedilmiş olur³⁷⁶.

³⁷¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 244-246.

³⁷² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 247.

³⁷³ Bkz. Üçüncü Bölüm, A, III, 1.

³⁷⁴ Postacıoğlu/Altay, s. 406; Ulukapı, s. 105.

³⁷⁵ Postacıoğlu/Altay, s. 406; Ulukapı, s. 105.

³⁷⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 247-248; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 263.

4. Yetişmemiş Mahsullerin Haczinde Usul

Yetişmemiş mahsuller m. 84'e göre haczedilecektir.

Yetişmemiş mahsuller üzerine yetişmelerinden iki ay önceki bir tarihte konulan haciz geçerli değildir. Bununla birlikte Türk Hukukunda mahsullerin yetişme tarihleri ayrı ayrı belirlenmiş olmadığından, mahsullerin yetişme tarihleri icra müdürleri ya da onların başvurdukları bilirkişiler tarafından belirlenecektir³⁷⁷. Mahsuller yetişmeleri tarihinden iki aydan önce haczedildikleri takdirde haciz kanuna aykırı olacağından borçlu şikâyet yoluyla icra mahkemesine bařvurabilir³⁷⁸. İsviçre Hukukunda rnlerin yetişme zamanı belirlenmiş olup, doktrinde iki ay beklenmeksizin konulan hacizlerin vaktin gelmesiyle de geçerli olmayacağı kabul edilmektedir³⁷⁹. Türk Hukukunda, yetişmemiş mahsullerin yetişmelerinden iki aydan daha önceki bir zamanda yapılan haczin bu süre dolunca geçerli olacağı kabul edilmektedir³⁸⁰. Buna göre iki aydan önce konulmuş olan haciz iki aylık dönemin başlangıcına kadar şikâyet konusu yapılmamış olur ya da daha önce şikâyet konusu yapılmış olup da bu tarihe kadar icra mahkemesince bu şikâyet sonuçlandırılmamış olursa yapılan haciz geçerli sayılmalıdır³⁸¹.

İİK'nın 84/1. maddesinin ikinci cümlesine göre yetişmemiş mahsuller haczedildikten sonra borçlu tarafından başkasına devri haczedenden alacaklıya karşı hükümsüz olup icranın devamına mani olmaz. Bununla birlikte hacizden önce yetişmemiş mahsullerin borçlu tarafından başkasına devri, o mahsulleri sonradan haczettiren alacaklıya karşı geçerlidir. Alacaklı borçlunun bu tasarrufunu m. 278-280 hükümlerine göre iptal ettirebilir³⁸². Mehaz kanun, borçlunun haczin kabil olduğu dönemden önce yaptığı temliklerin haczedenden alacaklıya karşı batıl olduğunu ngrmektedir³⁸³. Bir görüşe göre, kanun mehaza uygun olarak yorumlanmalıdır³⁸⁴.

³⁷⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 248.

³⁷⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 248; Muşul, s. 525-526; Postacıoğlu/Altay, s. 407.

³⁷⁹ Postacıoğlu/Altay, s. 408.

³⁸⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 248; Postacıoğlu/Altay, s. 408.

³⁸¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 248.

³⁸² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 249.

³⁸³ Ansay, s. 67; stndağ, s. 245.

³⁸⁴ Postacıoğlu/Altay, s. 409; stndağ, s. 245.

Ancak, mevcut kanun hükmü bu sonuca varmayı engellediği gibi³⁸⁵, m. 278-280 hükümlerinin varlığı da böyle bir zorlama yorumu gereksiz kılmaktadır.

İİK'nın 93. maddesi gereği icra dairesi mahsuller yetişince toplanması için gerekli tedbirleri alır ve borçlunun bu mahsulden başkaca geçim kaynağı yoksa borçlunun ve ailesinin geçinmeleri için kâfi miktar mahsulden veya satıldıkça bedelinden uygun bir miktar borçluya verir³⁸⁶.

Uygun miktarın hesaplanmasında Federal Mahkeme iki ay kaydını daha önceleri aramakta iken sonrasında ayrılacak miktarı iki ayla sınırlı görmemiştir. Burada geçinecek miktarın hesaplanmasında yeni ürünün alınmasına kadar geçecek süre nazara alınabilir³⁸⁷.

Doktrinde, m. 82/6'deki "*Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsül için lazım olan tohumluğu*"nın haczedilemeyeceği kuralını m. 93/2'ye göre borçluya bırakılacak mahsul ile karıştırmamak gerektiği belirtilmektedir. İİK'nın 93/2. maddesinde hacizli gayrimenkul paraya çevrilinceye kadar, geçineceği olmayan borçluya yeterli miktarda mahsul veya mahsulün satış bedelinden münasip bir para bırakılması söz konusu olup, bu yardım, gayrimenkulün satılmasına kadar sürer, iki aylık süre ile kayıtlı değildir³⁸⁸.

Üzerinde ipotek tesis edilmiş bir taşınmazın yetişmemiş mahsulleri bir başka alacaklı tarafından haczedilmiş ise, ipotekli alacaklının taşınmazın mütemmim cüz'ü olan yetişmemiş mahsuller üzerindeki hakkına zarar gelmemesi için mahsullerin yetişmesinden önce ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip talebinde bulunmuş olması şarttır³⁸⁹.

İİK'nın 112/2. maddesine göre haczedilen yetişmemiş mahsuller,

³⁸⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 249.

³⁸⁶ Muşul, s. 526; Postacıoğlu/Altay, s. 406.

³⁸⁷ Postacıoğlu/Altay, s. 406.

³⁸⁸ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 300.

³⁸⁹ Korkusuz, s. 225; Muşul, s. 526.

yetişmelerinden önce borçlunun muvafakati olmadan satılamaz. Ancak mahsullerin yetişmesinden sonra satış için artık borçlunun muvafakatini almaya gerek yoktur³⁹⁰. İcra dairesi olgunlaşmalarından iki ay önce mahsulün satışına kalkışırsa şikâyet yoluna bařvurulabilir³⁹¹.

IV. Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacaklar

1. Genel Olarak

Mülkiyeti muhafaza sözleşmesi, devredilecek şeyin mülkiyetini taraflar arasında kararlaştırılan bir şartın gerçekteşmesine kadar satıcıda tutmak, zilyedliğini ise alıcıya nakletmek imkânı veren hukuki işlemdir, şeklinde tanımlanabilir³⁹². Bir başka tanımlamaya göre ise, zilyetliği teslim yoluyla devredilen taşınır üzerindeki mülkiyet hakkının, teslimine rağmen kararlaştırılan şartın gerçekteşmesine kadar satıcıda kalacağı hususundaki anlaşmadır³⁹³. Yani mülkiyeti muhafaza kaydıyla satış, bir taşınır malın mülkiyetinin satıcıda kalması kaydıyla yapılmaktadır³⁹⁴. Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi, ancak satış ve trampa sözleşmeleriyle mülkiyetin devri söz konusu olduğunda yapılabilir³⁹⁵. Bu tür sözleşmelerde genelde alıcının satın aldığı malı ödeme gücü olmadığı durumlarda başvurulur. Alıcı satın aldığı malı kullanarak para kazanıp, malın bedelini taksit taksit öder. Satıcının taksit alacağı da güvenceye baęlanır³⁹⁶.

Mülkiyeti saklı tutma sözleşmesine yalnızca taşınırlar konu olur. Mülkiyetin saklı tutulması genellikle satış sözleşmesine konulan bir kayıtla yapılırsa da, bunun ayrı bir anlaşmayla yapılması da mümkündür³⁹⁷.

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satım, TMK m. 764'de düzenlenmiştir. Buna göre

³⁹⁰ Ulukapı, s. 105.

³⁹¹ Korkusuz, s. 225.

³⁹² Yavaş, s. 174.

³⁹³ G. Akipek/Akıntürk, s. 587.

³⁹⁴ Korkusuz, s. 246; Muşul, s. 536.

³⁹⁵ G. Akipek/Akıntürk, s. 587.

³⁹⁶ Serozan, Rona, Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması ve Teminaten Temlik (Pratik Gereksinimlere Uygun Biçimde Uygulanamayan İki İlginç Ayni Teminat), Prof Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, 2001, (s.987-1014), s. 988.

³⁹⁷ G. Akipek/Akıntürk, s. 587.

“Başkasına devredilen bir malın mülkiyetinin saklı tutulması kaydı, ancak resmi şekilde yapılacak sözleşmenin devralanın yerleşim yeri noterliğinde özel siciline kaydedilmesiyle geçerli olur. Hayvan satışlarında mülkiyeti saklı tutma sözleşmesi yapılamaz”.

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan sözleşmelerin şarta bağlı sözleşmelerden olduğu noktasında bir tereddüt bulunmamakla birlikte bu şartın geciktirici ya da bozucu olduğunun tespiti konumuz açısından önem teşkil etmektedir. Şöyle ki, şartın geciktirici olduğu kabul edilecek olursa, satılanın mülkiyeti ancak bu şartın gerçekleşmesi ile alıcıya geçecek, bozucu şarta bağlı olduğu kabul edilecek olursa, satılanın mülkiyeti teslimle alacaklıya geçecek fakat şartın gerçekleşmesiyle ile satıcı şeyin maliki olacaktır. Bu da alıcının alacaklılarının malı haczedebilmeleri açısından önemlidir. Taraflar, akit serbestisi sebebiyle, şartın geciktirici veya bozucu olduğunu kararlaştırabilirlerse de, genellikle sözleşmelerde bu konuya temas edilmez³⁹⁸. Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan sözleşmelerin bozucu şarta mı yoksa geciktirici şarta mı bağlı olduğu noktasında tartışma bulunmakla beraber, hâkim görüş, mülkiyeti muhafaza kaydının geciktirici şart olduğu noktasındadır³⁹⁹.

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışta geciktirici şarta bağlı olan satım akdinin ifasıdır. Satıcının mülkiyeti alıcıya devir borcunun ifası geciktirici şarta bağlanmış olup, bu şart malın mülkiyetinin alıcıya geçmesini geciktirir. Satış parasının tamamen alıcı tarafından satıcıya geçmesiyle şart gerçekleşir⁴⁰⁰.

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacaklar

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışların geciktirici şarta bağlı olduğu kabul edilecek olursa, bu sözleşmede alıcının beklenen aynı bir hakkı vardır⁴⁰¹.

³⁹⁸ Aral, Fahrettin, Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Bir Malın Alıcısının Alacaklıları Tarafından Haczi, AÜHFD, S. 01-04, C. 30, Y. 1973, (s. 197-229), s. 205.

³⁹⁹ G. Akipek/Akıntürk, s. 588; Muşul, s. 537.

⁴⁰⁰ Korkusuz, s. 246-247; Muşul, s. 537.

⁴⁰¹ Serozan, s. 991.

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda yukarıda bahsedildiği gibi satıcının da bir taksit alacağı söz konusudur. Bu alacağın vadesi henüz gelmemişse taksit alacağı da beklenen bir alacaktır.

Görüleceği üzere bu tür sözleşmelerde alıcının da satıcının da beklenen bir hakkı söz konusudur.

3. Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacakların Haczinin Özellikleri

Mülkiyeti muhafaza sözleşmesiyle satılan malların haczini, malın alıcının alacaklıları tarafından haczi, satıcının alacaklıları tarafından haczi ve bizzat satıcı tarafından haczi şeklinde incelenebilir⁴⁰².

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışların geciktirici şarta bağlı olduğu kabul edilecek olursa, bu sözleşmede alıcının beklenen aynı bir hakkı olduğuna yukarıda değinilmişti⁴⁰³. Bu hak nicelikçe aynı hakka göre eksik kalsa da aynı haklara ilişkin kurallara bağlı olup, satıcının oluru alınmaksızın alıcı tarafından başkasına devredilebilir. Bu kapsamda beklenen aynı hak alıcının alacaklıları tarafından haczedilebilir⁴⁰⁴.

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda malın mülkiyeti satıcıda kaldığından satıcının alacaklıları da bu malı haczettirebilirler. Bunun yanı sıra satıcının alacaklılarının satıcının semen alacağını haczettirebilmesi de imkân dâhilindedir⁴⁰⁵.

Yukarıdakilerin dışında, mülkiyeti muhafaza kaydıyla satılan malın satıcının semen alacağı için ya da başka bir alacağı için satıcı tarafından haczi mümkün olabilir⁴⁰⁶.

⁴⁰² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 300.

⁴⁰³ Bkz. Üçüncü Bölüm, A, IV, 2.

⁴⁰⁴ Serozan, s. 991.

⁴⁰⁵ Korkusuz, s. 248; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302; Muşul, s. 538; Süphandağ, s. 297.

⁴⁰⁶ Korkusuz, s. 249; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302-303.

4. Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Yapılan Satışlardan Doğan Alacakların Haczinde Usul

Mülkiyeti muhafaza sözleşmesiyle satılan malların haczini, malın alıcının alacaklıları tarafından haczi, satıcının alacaklıları tarafından haczi ve bizzat satıcı tarafından haczi şeklinde incelenebilir⁴⁰⁷.

a. Mülkiyeti Muhafaza Sözleşmesiyle Satılan Malın Alıcının Alacaklıları Tarafından Haczi

Mülkiyeti muhafaza sözleşmesiyle satılan malın bedeli ödenene kadar malın mülkiyeti satıcıda kalmaktadır⁴⁰⁸. Bu durumda alıcının elinde bulunan malın alıcının alacaklıları tarafından haczedilmesi mümkündür. Burada satıcı ya da alıcı haczi öğrendikten sonra yedi gün içinde istihkak iddiasında bulunmak zorundadır⁴⁰⁹. Aksi halde m. 96/3 ve 97/9 gereği aynı takipte bu iddiayı ileri sürmek hakkını kaybedeceklerdir. Bu durumda sözleşmeye konu mal borçlunun (alıcının) malı gibi haczi koyduranın talebi üzerine paraya çevrilecektir⁴¹⁰. Bu durumda satıcı alıcıya karşı TBK m. 77'de (BK m. 61) yer alan sebepsiz zenginleşme davası açabilecektir⁴¹¹. İstihkak iddiasında bulunulması halinde ise alıcının alacaklılarının haczedilen malı satıp paraya çevirmeleri mümkün değildir⁴¹². Burada satılan mal üzerindeki satıcının hakkı şahsi değil aynı hak niteliğinde olduğundan istihkak iddiasında bulunulmaktadır⁴¹³.

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alınan malın üzerinde şart gerçekleşmeden evvel alıcının malvarlığına ilişkin bir hakkı vardır ve bu hakkın değeri ödenen taksitler nispetinde artmaktadır. Bu nedenle borçlunun (alıcının) mülkiyetin saklı tutulması kaydıyla aldığı malı haczettirmeyen alacaklıyı eli boş çevirmek doğru

⁴⁰⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 300.

⁴⁰⁸ Korkusuz, s. 247; G. Akipek/Akıntürk, s. 590; Muşul, s. 538.

⁴⁰⁹ Aral, s. 218; Korkusuz, s. 247; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 300; Süphandağ, s. 296.

⁴¹⁰ Korkusuz, s. 247; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 300.

⁴¹¹ Korkusuz, s. 247; Muşul, s. 539.

⁴¹² Aral, s. 218.

⁴¹³ Süphandağ, s. 296.

değildir⁴¹⁴.

Burada ilk ihtimal, borçlunun taksitleri ödememesi ihtimalidir. Bu durumda taksit borcunu alamayan satıcı TMK m. 765 uyarınca alıcının temerrüdü nedeniyle akdi feshedip malın geri verilmesini isteyebilir. Burada alıcının alacaklısı dilerse borçlunun kalan taksit borcunu satıcıya ödeyip, alıcıyı malın maliki yapıp, bu malı haczettirebilir⁴¹⁵.

İkinci ihtimal, alıcının taksit borcunu zamanında ödemeye devam etmesidir ki, bu durumda alacaklı taksit borcunu ödemek istemezse, şartın gerçekleşmesini beklemekten başka bir çaresi yoktur⁴¹⁶.

Üçüncü ihtimal ise, alıcının taksitleri ödemekte temerrüde düşmesi ve alacaklının da taksitleri ödememek istememesi halidir. Alıcının temerrüdü halinde satıcı TMK m. 765 gereği fesih hakkını kullanabilir. Satıcı fesih hakkını kullandığı takdirde alıcının o zamana kadar ödemiş olduğu taksitleri geri isteme hakkı doğar. Bu hakkın doğumuyla alıcının alacaklısı, daha önceden alıcı tarafından satıcıya ödenmiş olan taksitlere ilişkin alacağı haczettirebilir⁴¹⁷. Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satılan mal üzerine koyulan hacze karşı istihkak iddiasında bulunan satıcı TMK m. 756'daki fesih hakkını kullanmış sayılmalıdır⁴¹⁸.

b. Mülkiyeti Muhafaza Sözleşmesiyle Satılan Malın Satıcının Alacaklıları Tarafından Haczi

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla satılan malın satıcısı şart gerçekleşinceye kadar bu malın maliki olduğundan onun alacaklıları bu malı haczettirebilir⁴¹⁹.

Mülkiyeti muhafaza sözleşmesindeki malın satıcının alacaklıları tarafından

⁴¹⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 300.

⁴¹⁵ Korkusuz, s. 247; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 301; Muşul, s. 539.

⁴¹⁶ Korkusuz, s. 248; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 301.

⁴¹⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 301; Muşul, s. 539.

⁴¹⁸ İyilikli, s. 226; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 301.

⁴¹⁹ G. Akipek/Akıntürk, s. 590; İyilikli, s. 222; Korkusuz, s. 248; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302; Muşul, s. 538; Süphandağ, s. 297.

haczi m. 89'a göre yapılabilecektir⁴²⁰. İİK'nın 89. maddesi taşınır mallar için de uygulanacaktır⁴²¹.

Mülkiyeti muhafaza sözleşmesi satıcısının alacaklıları malı haczettirdiğinde icra dairesi alacaklının talebi üzerine, alıcının malın mülkiyeti kendisinde olmamasına rağmen malı devretmiş olma ihtimaline binaen, malın hâlihazırdaki durumunun öğrenilebilmesi için alıcıya bir haciz ihbarnamesi gönderir. Bu ihbarnameyle alıcıya elindeki malın haczedildiği, bundan böyle malın ancak icra dairesine verilebileceği, malın satıcıya (takip borçlusuna) verilmemesi gerektiği, bunun aksine bir davranış halinde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağı ihbar edilecektir⁴²².

Alıcı haciz ihbarnamesine verdiği cevapta malın kendisinde olduğunu, bununla birlikte malın mülkiyeti muhafaza sözleşmesi gereğince kendisine satılıp teslim edildiğini, mülkiyeti muhafaza sözleşmesi gereğince hacze konu mal üzerinde beklenen bir hakkı olduğunu bildirebilir. Bu bildirime rağmen alacaklının m. 89/4'e göre alıcı aleyhine icra mahkemesinde ceza ve tazminat isteme hakkı bulunmaktadır⁴²³.

Eğer mülkiyeti muhafaza şartıyla satılan mal alıcının elindeyken ve alıcı hazır iken haczedilirse bu durumda m. 89'daki usulün uygulanmasına gerek yoktur. Ancak alıcının mal üzerinde iddiası bulunduğundan burada m. 99'daki prosedür uygulanacaktır. Burada malın üçüncü şahsın elinde olması nedeniyle bu malın muhafaza altına alınması söz konusu olmayacaktır⁴²⁴. Buna göre icra dairesince alacaklılara yedi günlük hak düşürücü süre içerisinde icra mahkemesinde istihkak davası açmak için süre verecek, alacaklılar bu süre içerisinde istihkak davası açmayacak olurlarsa malın üzerindeki haciz kalkacaktır. Süresi içinde istihkak davası açılacak olursa, istihkak davası sonuçlanıncaya kadar malın satışı

⁴²⁰ Yavaş, s. 175.

⁴²¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 259.

⁴²² Yavaş, s. 175.

⁴²³ Yavaş, s. 176.

⁴²⁴ İyilikli, s. 222; Yavaş, s. 176.

istenemeyecektir⁴²⁵.

Satıcının alacaklıları tarafından haczettirilen mülkiyeti muhafaza kaydıyla satılan mala ilişkin taksitler zamanında ödenmekte ise, yani alıcı mütemerrit değilse, akit feshedilemeyeceğinden satıcının alacaklıları bu malın geri verilmesini isteyemezler ve satış yaptırılmazlar. Burada satıcın alacaklısının elindeki imkân, henüz ödenmemiş semen alacağı üzerine haciz koydurma⁴²⁶.

Alacaklılar satıcının mülkiyeti muhafaza kaydıyla sattığı malı değil de semen alacağını haczettirmeyi tercih ederlerse icra dairesi alacaklının talebi ile haczi alıcıya bildirir ve haciz tutanağına geçirir. Alıcıya m. 89 uyarınca ödemelerin ancak icra dairesine ödenebileceği ve satıcıya yapılan ödemelerin geçerli olmayacağı hususlarını içerir haciz ihbarnamesi gönderilir⁴²⁷. Alıcı semen alacağına itiraz etmeyecek olursa borç zimmetinde sayılır ve bu borcu ödemesi gerekir. Alıcı semen alacağına süresi içerisinde itiraz edecek olursa m. 89/4 ve m. 120 uygulanma alanı bulabilir⁴²⁸.

Satıcının alıcısı mütemerrit ise satıcı akdi feshedebilir. Akit fesholunduğu takdirde, satıcının alacaklısı bu malın haczini ve satışını isteyebilir. Ancak alıcının ödediği taksitlerin de alıcıya geri verilmesi gerekmektedir. Alıcının taksitler geri ödeninceye kadar sözleşmeye konu mal üzerinde hapis hakkı vardır. Buna göre, alacaklının talebiyle malın haczedilmesi halinde malın satılabilmesi için alıcının taksit alacağından daha fazla bir bedelin verilmesi gerekir⁴²⁹. Doktrinde bir görüşe göre bu halde satıcının alacaklıları m. 78 uyarınca malın haczini isteyebilir. Eğer satıcı fesih hakkını kullanmış olmasına rağmen alıcıya ödemiş olduğu taksitleri ödemezse icra dairesinin m. 89 uyarınca göndereceği ihbarnameye karşı ödediği taksitleri alıcının iade etmediğini, bu yüzden hapis hakkını kullandığını malı teslim

⁴²⁵ Yavaş, s. 176.

⁴²⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302; Muşul, s. 538; Üstündağ, s. 254.

⁴²⁷ İyilikli, s. 224; Yavaş, s. 177.

⁴²⁸ Yavaş, s. 177.

⁴²⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302; Muşul, s. 538.

etmeyeceğini bildirebilir⁴³⁰.

Satıcı alıcının temerrüdüne rağmen fesih hakkını kullanmazsa, satıcının borçlusu satıcının semen alacağı üzerine haciz koydurabilir⁴³¹. Burada da alacaklılar m. 89'a göre haciz koydurabilir⁴³². Bir görüş, takip borçlusu satıcısının temerrüdü nedeniyle fesih hakkını kullanmazsa, takip alacaklısının m. 94 uyarınca bu hakkın kendisine tanınmasını icra dairesinden talep edebileceğini savunmaktadır⁴³³. Diğer bir görüş ise, burada haklı olarak, şarta bağlı işlemlerde şartın, semenin ödenmesi olduğunu; semen ödenmedikçe şartın gerçekleşmeyeceğini, buna göre alıcının temerrüde düşmesinin yeterli olduğunu, satıcının, temerrüde rağmen dönme hakkını kullanmamasının TMK'nın 2. maddesindeki dürüstlük kuralına aykırılık oluşturacağını, bu durumdan alacaklılar da zarar göreceğinden, alacaklılara haciz hakkını tanımak gerektiğini savunmaktadır. Ancak, bu son halde de satıcı tarafından alıcının ödemiş olduğu taksitlerin iade edilmesi gerekmektedir, aksi halde alıcı sözleşmeye konu mal üzerinde hapis hakkını kullanabilecektir⁴³⁴.

c. Mülkiyeti Muhafaza Sözleşmesiyle Satılan Malın Bizzat Satıcı Tarafından Haczi

Satıcı mülkiyeti muhafaza kaydıyla sattığı malın semen alacağı için ya da başka bir alacak için mülkiyeti muhafaza kaydıyla sattığı malı haczettirebilir⁴³⁵.

Satıcının bizzat mülkiyeti muhafaza kaydıyla yaptığı sözleşmeden kaynaklanan alacağını almak için sözleşmeye konu malı haczettirmesi halinde, mülkiyetin saklı tutulmasından feragat etmiş olur. Bu mal satılır. Ancak alıcının bugüne değin ödemiş olduğu taksit alacakları için olan hapis hakkı satışta ve paraların paylaşılmasında nazara alınır⁴³⁶.

⁴³⁰ Yavaş, s. 177-178.

⁴³¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302; Muşul, s. 538.

⁴³² Yavaş, s. 178.

⁴³³ Üstündağ, s. 254.

⁴³⁴ İyilikli, s. 223-224.

⁴³⁵ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302-303.

⁴³⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302-303; Muşul, s. 537-538.

Satıcı başka bir alacağı için mülkiyeti muhafaza kaydıyla sattığı malı haczettirirse, bu durumda da mülkiyetin saklı tutulmasından feragat ettiği kabul edilmelidir. Bununla birlikte satıcının semen alacağından dolayı aynı hacze iştirak hakkı bulunmuyorsa, başka bir alacağından dolayı mülkiyeti muhafaza kaydıyla sattığı malı haczettirmesi kendi aleyhine sonuç doğurabilir. Mülkiyeti muhafaza kaydıyla sattığı malı haczettirmek isteyen alacaklının başka alacağı için haciz isterken mülkiyeti muhafaza sözleşmesinden kaynaklanan alacağı için de haciz istemesi doğru olacaktır^{437 438}.

V. Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Haklar

1. Genel Olarak

FKK, 13.12.2012 tarih ve 28496 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 21.11.2012 tarih ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunun 52. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. FKFFŞK'nın geçici 1 maddesine göre, kanunda öngörülen düzenlemeler bir yıl içinde yürürlüğe konulacak, düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, kaldırılan hükümlere dayanılarak çıkarılan düzenlemelerin, FKFFŞK'ya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunacaktır. Aynı kanunun 4. maddesine göre ise, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce düzenlenen finansal kiralama sözleşmeleri hakkında FKFFŞK'yla yürürlükten kaldırılan 3226 sayılı FKK'nın süreye ilişkin hükümlerinin uygulanmasına devam

⁴³⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 302.

⁴³⁸ “...Asıl ve birleşen şikâyetler sıra cetvelinin iptali istemine ilişkindir.

Şikâyetçi ... Bank AŞ vekili şikâyet olunanın bedeli paylaşımına konu aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla sattığını ancak sonrasında araç üzerine haciz koymakla bu hakkından feragat ettiğini ileri sürerek ihale bedelinin müvekkiline ödenmesini,

Şikâyetçi ... Ltd. Şti. vekili ise 4.550,44 TL vekalet ücretinin öncelikle ayrılamayacağını ileri sürerek bu tutarın da kendilerine ödenmesine karar verilmesini talep etmişlerdir.

İcra Mahkemesi'nce mülkiyeti muhafaza sözleşmesinin yasaya uygun biçimde yapıldığı gerekçesiyle ...Bank AŞ tarafından yapılan şikâyetin reddine, vekâlet ücretinin müşterek masraflardan olmadığı gerekçesiyle ... Ltd. Şti.nin şikâyetinin kabulüne karar verilmiş; hüküm ... Bank AŞ vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dosyadaki yazılara kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve özellikle mülkiyeti muhafaza alacaklısının bedeli paylaşımına konu malı haczettirmekle aracın aynına yönelik talep hakkından vazgeçmiş sayılmasının, satış bedeli bakımından üçüncü kişilere nazaran rüçhan hakkını ortadan kaldırmayacağının kabulünde isabetsizlik bulunmamasına göre, şikâyetçi banka vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle ... İcra Mahkemesi kararının ... ONANMASINA, ...” Yargıtay, 19. HD, 02.03.2011 T., 2011/327 E., 2011/2774 K. (UYAP).

olunacaktır.

FKFFŞK'nın 18. maddesi finansal kiralama sözleşmesini, *“kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşmedir”* şeklinde tanımlamaktadır.

Finansal kiralama sözleşmeleri, kiralayanın, kiralananın zilyetliğini kiracıya sağlama borcuna karşılık kiracının, kiralayana karşı finansal kiralama bedeli ödeme borcu altında olmasından dolayı tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdendir⁴³⁹.

FKK'nın 6361 Sayılı FKFFŞK ile yürürlükten kaldırılmasından önceki dönemde taşınır veya taşınmaz mallar finansal kiralama sözleşmesine konu olabilirse de, patent gibi fikri ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamıyorlardı (FKK m. 5). FKFFŞK'nın m. 19/1, patent gibi fikri ve sınai hakların bu sözleşmenin konusu olamayacağı kuralını tekrar etmekle birlikte bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshalarını bundan istisna tutmuştur. Ayrıca aynı kanunun 19/2. Maddesi, asli niteliğini koruyan her malın, bütünleyici parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın, tek başına finansal kiralama sözleşmesinin konusu olabileceğini öngörmektedir.

FFK m. 8'e göre finansal kiralama sözleşmesinin geçerli olabilmesi için herhangi bir noter tarafından düzenleme şeklinde yapılması şartı⁴⁴⁰. FKFFŞK m. 22/1 ise bu şartı kaldırıp sözleşmenin yazılı şekilde yapılmasını yeterli görmüştür.

FKK m. 8, noter tarafından düzenleme şeklinde yapılan sözleşmenin taşınır mallar için kiracının ikametgâhı noterliğinde özel sicile tescil edilmesini, taşınmaz mallar için taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün beyanlar hanesine, gemilere dair sözleşmenin ise gemi siciline şerh edilmesini öngörüyor idi. FKFFŞK m. 22'de taşınmazlara dair sözleşmenin taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün şerhler

⁴³⁹ İyilikli, s. 232.

⁴⁴⁰ Dönmez, s. 309; Kuru, s. 512.

hanesine, taşınır malların kendilerine mahsus özel sicili varsa sözleşmelerin bu malların kayıtlı oldukları sicile tescil ve şerh olunacağını ve kiralayan tarafından ayrıca birliğe bildirileceğini; özel bir sicile kayıtlı olmayan taşınır mallara dair sözleşmelerin ise Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Birliği tarafından tutulacak özel sicile tescil edileceğini öngörmektedir. Görüleceği üzere FKFFŞK özel sicile tescil işlemini biraz farklılaştırarak tekrar etmiş durumdadır. Yine FKFFŞK m. 22/5, tescil veya şerh işleminden sonra, üçüncü kişilerin finansal kiralama konusu mal üzerindeki aynı hak iktisaplarının kiralayana karşı ileri sürülemeyeceğini öngörerek FKK 8/2’de yer alan hükmü tekrarlamıştır. FKFFŞK’nın geçici 3. maddesinin 3 ve 4. bentlerine göre, FKFFŞK’ya göre, birlik tarafından tutulan özel sicile tescil edilecek sözleşmelerin tescilinde 22. madde uyarınca tescile ilişkin usul ve esaslar belirlenene kadar FKK’nın tescile ilişkin hükümlerinin uygulanmasına devam olunacaktır. Yine birlik kuruluncaya kadar 21. madde uyarınca yapılacak finansal kiralama sözleşmelerinin tescilinde FKK’nın ilgili hükmünün uygulanmasına devam olunacaktır.

Burada FKK döneminde mevcut olan özel sicile tescil işleminin sözleşmenin kurucu unsurlarından olup olmadığı yönündeki tartışmanın devam edeceğini söylemek mümkündür.

FKK’nın yürürlükte olduğu dönemde özel sicile tescil işleminin sözleşmenin kurucu unsurlarından olup olmadığı yönünde doktrin ve uygulamada farklı görüşler mevcuttu. Bir görüşe göre, özel sicile tescil finansal kiralama sözleşmesinin kurucu bir unsuru değildir. Tescil işleminin yapılmaması sözleşmenin geçersizliği sonucunu doğurmazsa da aynı hak iktisabında bulunan iyi niyetli üçüncü şahıslara karşı ileri sürülmesi imkânını ortadan kaldırır⁴⁴¹. Diğer bir görüşe göre ise, taşınır mala dair sözleşmenin kiracının ikametgâhı noterliğinde özel sicile tescil edilmesi geçerlilik şartıdır⁴⁴². İlk görüşteki gerekçeler doğrultusunda tescil işleminin yapılmamasının sözleşmenin geçersizliği sonucunu doğurmayacağını, yani sözleşmenin taraflar arasında geçerli bir şekilde kurulacağını, ancak tescil işleminin yapılmaması halinde

⁴⁴¹ Dönmez, s. 313-314.

⁴⁴² Kuru, s. 512.

iyi niyetli üçüncü kişilerin kazanımlarının korunacağını düşünmekteyiz. Ne var ki Yargıtay, FKK'nın yürürlükte olduğu dönemde, taşınır mala dair sözleşmenin kiracının ikametgâhı noterliğinde özel sicile tescil edilmesini geçerlilik şartı olarak kabul etmekteydi⁴⁴³.

Finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayan şirkete ait olmakla birlikte, taraflar sözleşme ile sözleşme süresi sonunda kiracının, malın mülkiyetini satın alma hakkını haiz olacağını kararlaştırabilirler (FKK m. 9, FKFFŞK m. 23/1). FKFFŞK m. 23/2'ye göre, sözleşme konusu tescile tabi taşınır mala ilişkin kiracı adına satın alma hakkının doğumundan itibaren otuz günlük süre içinde bu hakkın kiracı tarafından kullanılmaması ve 32. madde uyarınca malın kiralayana iade edilmemesi halinde, taraflar arasında yapılan sözleşmede bu hususta karara varılmış olması ve kiracıya konu hakkında tebligat yapılmış veya gönderilen tebligatın adresinde bulunmadığından yapılamamış olması kaydıyla kiralayan tek taraflı olarak kiralananı kiracıya devir ile ilgili her türlü işlemi yapabilecektir. Bu kapsamda kiralayan tarafından mülkiyeti devir işlemi için yapılan tek taraflı talepler ilgili sicil tarafından yerine getirilecektir.

2. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Haklar

Finansal kiralama sözleşmesinde kiracı, kira bedeli ödeme borcu altındadır. Bu nedenle, kiralayanın alacaklılarının bu kira alacağını haczettirmesi mümkündür⁴⁴⁴. Burada muacceliyet kazanmamış kira alacakları için beklenen bir alacak olduğu

⁴⁴³ “...Kural olarak 3226 Sayılı Yasanın 19/2 maddesi gereğince "kiracı aleyhine icra yoluyla takip yapılması halinde icra memuru finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına karar verir" ne var ki, bu maddenin uygulanması taraflar arasında 3226 Sayılı Yasanın 8. maddesi koşullarında gerçek anlamda bir finansal kiralama sözleşmesinin varlığına bağlıdır. 3226 Sayılı Finansal Kiralama Yasası'nın 8. maddesinde; finansal kiralama sözleşmesinin noterlikçe düzenleme şeklinde yapılacağı emredici bir kural olarak düzenlenmiştir. Yine 8. maddenin 1. paragrafının 2. cümlesinde; taşınır mala ilişkin finansal kiralama sözleşmesinin, kiracının ikametgâhı noterliğinde bu iş için tutulan özel sicile tescili gerektiği hükmü öngörülmüş olup, finansal kiralama sözleşmesinin noterce düzenleme şeklinde yapıp yapılmadığı ve taşınır mala dair sözleşmenin, kiracının ikametgâhı noterliğinde özel sicile tescil edilip edilmediği icra mahkemesince re'sen araştırılmalıdır...” Yargıtay, 12. HD, 24.01.2012 T., 2011/15449 E., 2012/1323 K. (UYAP); Aynı yönde, Yargıtay, 12. HD, 10.09.2012 T., 2012/7838 E., 2012/25613 K. (UYAP).

⁴⁴⁴ İyilikli, s. 234.

söylenebilir.

Finansal kiralama sözleşmesiyle, sözleşmenin süresi sonunda kiralananın mülkiyetinin kiracıya geçeceği kararlaştırılmış ise, mülkiyet sözleşme süresinin bitimiyle kendiliğinden; bir takım ek edim ve yan yükümlerin belirlenmiş olması halinde ise bunların da yerine getirilmiş olması şartıyla süre sonunda kiracıya intikal eder. Bu durumda kiracının sözleşme konusu mal üzerinde beklenen bir hakkı söz konusudur⁴⁴⁵.

3. Finansal Kira Sözleşmesinden Doğan Hakların Haczinin Özellikleri

Finansal kiralama konusu sözleşmeden doğan hakların haczini, kiracı ve kiralayanın alacaklılarının bu hakları haczetmesi ihtimallerine göre iki başlık altında inceleyebiliriz.

a) Kiralayanın Alacaklılarının Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Hakları Haczetmesi

FKFŞK m. 29/2'ye (FKK'nın m. 20) göre, kiralayan aleyhine icra yoluyla takip yapılması halinde, finansal kiralama konusu mallar, sözleşme süresi içinde haczedilemez. Doktrinde bir görüş finansal kiralama konusu malın haczedilemeyeceğini kabul etmekte iken⁴⁴⁶, diğer görüş haklı olarak, finansal kiralama sözleşmesinde mülkiyetin kiralayana ait olması nedeniyle kiralayanın alacaklılarının bu malı haczettirebileceği görüşünü savunmaktadır. Kanundaki haczedilememe tabiri, finansal kiraya konu mallar için muhafaza tedbiri alınmayacağı yönünde yorumlanmalıdır. İcra müdürü, malın haczedildiğini açıkladığında haciz gerçekleşecektir. Ancak finansal kiralama sözleşmesi gereği, sözleşme süresinde mallar kiracının kullanımına tahsis edileceğinden, bu mallara ilişkin muhafaza tedbiri alınamayacaktır⁴⁴⁷.

⁴⁴⁵ İyilikli, s. 237-238.

⁴⁴⁶ Dönmez, s. 331; Erol, Ahmet/Yıldırım, A. Ercan/Toroslu, M. Vefa, Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama (Leasing) İçtihatlı-Gerekçeli, Ankara, 2011, s. 279-280; Kuru, s. 513.

⁴⁴⁷ İyilikli, s. 233.

Kiralayanın alacaklılarının kiracıdaki kira alacağını haczettirebileceği noktasında ise doktrinde herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır⁴⁴⁸.

b) Kiracının Alacaklılarının Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Hakları Haczetmesi

FKFFŞK m. 28/2'ye (FKK m. 19) göre, kiracı aleyhine icra yoluyla takip yapılması halinde, icra memuru, finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına karar verecektir. Yani bu mal haczedilmez⁴⁴⁹.

Sözleşmede, süre sonunda kiralananın mülkiyetinin kiracıya geçeceği kararlaştırılmış olması halinde, kiracının alacaklısının kiracının bu mal üzerinde mevcut olan beklenen hakkını, sözleşmenin sonuna etkili olmak üzere, haczetmesine ise bir engel yoktur⁴⁵⁰. Finansal kiralama sözleşmesiyle, sözleşmenin süresi sonunda kiralananın mülkiyetinin kiracıya geçeceği kararlaştırılmış ise, mülkiyet sözleşme süresinin bitimiyle kendiliğinden kiracıya intikal eder. Kiracının bu hakkı kullanabilmesi için sözleşmenin, FKFFŞK m. 30/1'de (FKK m. 21) öngörülen sona erme sebeplerinden sürenin dolması nedeniyle sona ermesi gerekir. Finansal kiralama sözleşmesi kiracısının sözleşmeye konu malı satın alma hakkını kazanabilmesi için, kiracı tarafından yapılması gerekli ek edim ve yan yükümlülükler kararlaştırılmış da olabilir. Bu son halde sözleşmedeki sürenin dolmasıyla birlikte kendiliğinden kiracı mülkiyeti kazanamayacaktır. Bu durumda yan edim ve yükümlülükler yerine getirildikten sonra ve kiralama süresinin sonunda malın haczi mümkün olabilecektir⁴⁵¹. Bununla birlikte Yargıtay sözleşme sonundaki malı satın almaya yönelik opsiyon hakkının haczedilemeyeceğini kabul etmektedir⁴⁵².

⁴⁴⁸ Dönmez, s. 331; Erol/Yıldırım/Toroslu, s. 280; İyilikli, s. 234; Kuru, s. 513-514.

⁴⁴⁹ Dönmez, s. 317-318; Erol/ Yıldırım/Toroslu, s. 278; İyilikli, s. 233; Kuru, s. 512.

⁴⁵⁰ Dönmez, s. 329; İyilikli, s. 237-238.

⁴⁵¹ İyilikli, s. 237-238.

⁴⁵² "...3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nun 19. maddesinde; kiracı aleyhine icra yoluyla takip yapılması halinde finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulması hükmüne bağlanmıştır. Aynı yasanın 24. maddesine göre ise; sözleşme sona erdiğinde kiracının finansal kiralamaya konu malı alma hakkının olduğu belirtilmiştir. Şikayete konu işlem de opsiyon hakkının haczine yönelik olup, bu hak, haciz tarihinde henüz doğmamıştır. Yani borçlunun bu hakkı kullanıp kullanmayacağı belli değildir. Dolayısı ile bu hakkın haczedilmesi veya bu konuda şerh verilmesi alacaklıya bir hak sağlamayacaktır. Doktrinde ve Yargıtay kararlarında henüz

4. Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Hakların Haciz Usulü

a) Finansal Kiralama Sözleşmesine Konu Malın Haczi Usulü

Finansal kiralama konusu malın kiralayan ya da kiracının alacaklılarının haczetmesine göre iki ihtimalde incelenmesi mümkündür.

İlk ihtimal, finansal kiralama konusu malın kiracının alacaklıları tarafından haczedilmesidir. Bu ihtimal FKFFŞK m. 28/2’de (FKK m. 19/2) açıkça düzenlenmiştir. Kiracının icra takibine uğraması halinde, icra memuru, finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına karar verir. İcra memurunun kararına karşı yedi gün içinde itiraz edilebilir⁴⁵³.

FKK’nın yürürlükte olduğu dönemde bir görüşe göre, Finansal Kiralama Kanununun 19/2. maddesi hükmünün uygulanabilmesi için, taşınır mala ilişkin finansal kiralama sözleşmesinin kiracının ikametgâhının bulunduğu noterce düzenlenip, özel sicile tescil edilmesi, taşınmaza dair sözleşmeninse, taşınmazın bulunduğu tapu kütüğünün beyanlar hanesine şerh edilmesi gerekli idi⁴⁵⁴. Yargıtay da bu görüşteydi⁴⁵⁵. Diğer görüş ise haklı olarak, özel sicile tescil edilmemiş finansal

doğmamış bir hakkın veya alacağın haczedilemeyeceği yönünde görüş birliği mevcuttur. Üstelik sözleşme süresince malların şikayetçi finansal kiralama şirketine ait olduğu da yasanın açık hükmü gereğidir...” Yargıtay, 12. HD., 12.04.2012 T., 2011/25915 E., 2012/12059 K. (UYAP); Aynı yönde, Yargıtay, 12. HD., 26.04.2012 T., 2011/29753 E., 2012/14138 K. (UYAP).

⁴⁵³ “3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu’nun 19. maddesinde; kiracının iflası veya icra takibine uğraması halinde, finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına veya iflasta tefrikine ilgili memurca karar verileceği bu karara karşı (7) gün içinde icra mahkemesi nezdinde şikayette bulunulabileceği öngörülmüştür...” Yargıtay, 12. HD. 19.01.2009 T., 2008/20682 E., 2009/652 K. (Aydın, s. 42).

⁴⁵⁴ Erol/ Yıldırım/Toroslu, s. 278; İyilikli s. 233-234; Kuru, s. 512.

⁴⁵⁵ “...3226 Sayılı Kanunun 19. maddesinde; kiracının iflası veya icra takibine uğraması halinde finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına veya iflasta tefrikine ilgili memurca karar verileceği, bu karara karşı yedi gün içinde icra mahkemesi nezdinde şikayette bulunulabileceği öngörülmüştür. Yasada öngörülen bu düzenleme ile haczedilmezlik ve istihkak prosedüründen ayrı finansal kiralama konusu malların haciz veya iflas dışında (takip dışında) bırakılacağı kuralı getirilmiştir. Borçlu kiracı ve finansal kiralama yapan kiralayan yasanın bu hükmünden yararlanarak icra veya iflas müdürüne başvurabilirler. Sözü edilen hükümler kiralayanın doğrudan istihkak davası açmasına engel değildir. Ayrıca, ilgili memurun 3226 sayılı Yasanın 19. maddesi uyarınca vereceği karara karşı da hukuki yararı bulunan alacaklının, borçlunun ve finansal malları kiralayanın memur işleminin yanlışlığını ileri sürerek 7 gün içerisinde icra mahkemesine şikayette bulunma hakları olduğu, sözü edilen madde gereğidir. Bu durumda finansal kiralayan 3. şahsın haczedilen mallarla ilgili iddiaları, 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde yöntemince incelenerek haczedilen malların Finansal Kiralama

kiralama sözleşmeleri iyi niyetli üçüncü kişilerin aynı hak iktisapları saklı kalmak üzere taraflar arasında geçerli olduğundan finansal kiralama sözleşmesine konu malların kiracının alacaklıları tarafından haczedilmesi mümkün olmadığını savunuyordu⁴⁵⁶. FKFFŞK özel sicile tescil kuralını birkaç değişiklikle korumuş olduğundan sözleşmenin noterde düzenleme şeklinde yapılması kuralı hariç bu tartışma da devam edecek gibi görünmektedir⁴⁵⁷. Hangi görüş tercih edilecek olursa olsun icra müdürünün haciz işlemi yapması halinde kiracı ve kiralayan, yapmaması halinde ise alacaklı m. 16 uyarınca (FKFFŞK m. 28/2; FKK m. 19/2) şikâyet hakkını kullanabilecektir. FKFFŞK m. 28/3'e (FKK m. 19/3) göre icra mahkemesi bu şikâyeti bir ay içinde sonuçlandırmalıdır. İcra mahkemesi malın geçerli bir sözleşmeyle kiracıya verilip verilmediğini denetleyecek sonucuna göre bir karar verecektir⁴⁵⁸. Bu son durumda kiralayanın mülkiyet kendisinde olduğundan şikâyet hakkının yanı sıra istihkak davası açabileceği ileri sürülmüşse de⁴⁵⁹ şikâyet yoluna başvurma hakkı olan tarafların aynı iddia ile istihkak davası açmakta hukuki yararı olmadığı kanaatindeyiz⁴⁶⁰. Bununla birlikte Yargıtay kiralayanın şikâyet hakkının yanı sıra istihkak davası da açabileceğini kabul etmektedir⁴⁶¹.

Sözleşmesi kapsamında kalıp kalmadığının ve anılan kanunun 8. maddesi gereğince sözleşmenin tescilinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin araştırılarak sonuca gidilmesi gerekir.

Somut olayda, Edirne Ticaret Sicili Memurluğunun yazısında, kiracı şirket merkezinin 21/11/2006 tarihinde Havsa Ticaret Siciline nakledildiği bildirilmiş olup, şikâyetçi vekili de temyiz dilekçesinde, kiralama sözleşmesinin düzenlendiği tarihte, şirket merkezinin bağlı olduğu Bakırköy Noterliğindeki özel sicile tescil edildiğini iddia etmiştir. Bu durumda, mahkemece, finansal kiralama sözleşmesinin düzenlendiği tarih itibarı ile borçlu kiracı şirketin ikametgahı tesbit edilip, bu yerdeki noterlikte tescilinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin araştırılarak, oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile sonuca gidilmesi isabetsizdir..." Yargıtay, 12. HD., 29.12.2009 T., 2009/17849 E., 2009/26629 K. (UYAP).

⁴⁵⁶ Dönmez, s. 317.

⁴⁵⁷ Bkz. Üçüncü Bölüm, A, V, 1.

⁴⁵⁸ Kuru, s. 512-513.

⁴⁵⁹ İyilikli, s. 236.

⁴⁶⁰ Kuru, s. 512.

⁴⁶¹ "3226 Sayılı Kanunun 19. maddesinde; kiracının iflası ve icra takibine uğraması halinde finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına veya iflasta tefrikine ilgili memurca karar verileceği, bu karara karşı yedi gün içinde icra tetkik mercii hakimliği nezdinde şikâyetle bulunulabileceği öngörülmüştür. Bu düzenleme ile haczedilmezlik ve istihkak prosedüründen ayrı finansal kiralama konusu malların haciz veya iflas dışında (takip dışında) bırakılacağı kuralı getirilmiştir. Borçlu kiracı ve finansal kiralama yapan kiralayan yasanın bu hükmünden yararlanarak icra müdürüne başvurabilirler. Söz konusu hüküm kiralayanın doğrudan istihkak davası açmasına engel değil ise de; ilgili memurun 3226 Sayılı Yasanın 19. maddesi uyarınca vereceği karara karşı hukuki yararı bulunan alacaklının, borçlunun, finansal kiralayanın ve finansal kiracının "memur işleminin yanlışlığını ileri sürerek" 7 gün içinde icra mahkemesine

FKK'nın yürürlükte olduğu dönemde sözleşmenin noterde düzenleme şeklinde yapılmaması geçersizliğini doğurursa da bu durumda taraflar arasında adi bir kira akdinin varlığı söz konusu olacağından, burada da sözleşmeye konu malın kiracının alacaklıları tarafından haczinin mümkün olmadığı kabul edilmekteydi⁴⁶². FKFFŞK m. 22/1'in düzenlemesi karşısında yazılı şekille yapılmış bir sözleşme finansal kiralama sözleşmesinin geçerli olması için yeterlidir. Sözleşmenin yazılı olarak yapılmaması halinde ise yine taraflar arasında adi bir kira sözleşmesinin varlığı kabul edilmeli ve bu malın kiracının alacaklıları tarafından haczinin mümkün olmadığı kabul edilmelidir.

Kiralayanın icra takibine uğradığı durumda ise, FKFFŞK m. 29/2 (FKK m. 20/2), finansal kiralama konusu malların sözleşme süresi sonuna kadar haczedilemeyeceğini öngörmektedir. Doktrinde bir görüş bu maddeden hareketle finansal kiralama konusu malın haczedilemeyeceğini kabul etmekte iken⁴⁶³, diğer görüş haklı olarak, finansal kiralama sözleşmesinde mülkiyet kiralayana ait olması nedeniyle kiralayanın alacaklılarının bu malı haczettirebileceği görüşünü savunmaktadır. Kanundaki haczedilememe tabiri, finansal kiraya konu mallar için muhafaza tedbiri alınmayacağı yönünde yorumlanmalıdır. İcra müdürünün malın haczedildiğini açıklamasıyla haciz gerçekleşecektir. Ancak finansal kiralama

şikayette bulunma hakları olduğu anılan madde hükmü gereğidir.” Yargıtay, 12. HD. 2009/28468 E., 2010/9616 K. (Aydın, s. 42); “..3226 Sayılı Kanunun 19.maddesinde; kiracının iflası veya icra takibine uğraması halinde finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına veya iflasta tefrikine ilgili memurca karar verileceği, bu karara karşı yedi gün içinde icra mahkemesi nezdinde şikayette bulunulabileceği öngörülmüştür. Yasada öngörülen bu düzenleme ile haczedilemezlik ve istihkak prosedüründen ayrı finansal kiralama konusu malların, haciz veya iflas dışında (takip dışında) bırakılacağı kuralı getirilmiştir. Borçlu kiracı ve finansal kiralama yapan kiralayan yasanın bu hükmünden yararlanarak icra ve iflas müdürüne başvurabilirler. Sözü edilen hükümler kiralayanın doğrudan istihkak davası açmasına engel değildir...” Yargıtay, 12. HD, 20/09/2011 T., 2011/802 E., 2011/16072 K. (UYAP); “...3226 Sayılı Kanunun 19/2. maddesi gereğince finansal kiralama konusu bir malın kiracısının icra takibine uğraması halinde, kiralayan üçüncü şahıs veya kiracı borçlunun anılan kanunun 19/2. maddesi gereğince icra müdürüne yapacağı müracaatla bu mallar takip dışı bırakılır. Bu işlem bir istihkak iddiası olmayıp 3226 Sayılı Kanunun 19/2. maddesince getirilen finansal kiralama konusu mala ilişkin bir mükellefiyettir. Ne var ki, icra mahkemesine müracaat halinde, mahkemenin öncelikle taraflar arasında 3226 Sayılı Kanunun 8/1. maddesi koşullarında bir finansal kiralama sözleşmesinin var olup olmadığının tespiti zorunludur...” Yargıtay, 12. HD, 26/03/2012 T., 2011/25305 E., 2012/9553 K. (UYAP).

⁴⁶² Dönmez, s. 317.

⁴⁶³ Aydın, s. 41-42; Dönmez, s. 331; Erol/Yıldırım/Toroslu, s. 279-280; Kuru, s. 513.

sözleşmesi gereği, sözleşme süresinde mallar kiracının kullanımına tahsis edileceğinden, bu mallara ilişkin muhafaza tedbiri alınamayacaktır⁴⁶⁴.

b) Finansal Kiralama Sözleşmesinden Doğan Kira Alacağının Haciz Usulü

Finansal kiralamaya konu malın niteliği gereği kiracının ödemek zorunda olduğu kira bedellerinin haczedilmesi halinde icra dairesi, m. 89 uyarınca kiracıya ihbarname çıkararak bundan sonra kira ücretlerini icra dairesine ödemesi gerektiğini, aksi halde borcundan kurtulamayacağını bildirmelidir⁴⁶⁵. Ancak Yargıtay'ın da kabul ettiği üzere⁴⁶⁶ m. 89 uyarınca gönderilen böyle bir haciz ihbarnamesinde “doğmuş ve doğacak kiraların” haczedildiği açıkça belirtilmelidir. Aksi halde haczin o anda muaccel olmuş ve kiracıda bulunan kira alacağı üzerine konulmuş sayılması gerekir. Sonradan muaccel olacak kira alacağı üzerine yeni bir haciz konulmadıkça, önceki haczin bu kira alacağını da kapsadığı kabul edilemez.

Alacaklı tarafından kendisine haciz ihbarnamesi gönderilen kiracının kira bedellerini kiralayana değil icra dairesine ödemesi zorunludur⁴⁶⁷.

c) Finansal Kiralama Sözleşmesinden Kaynaklanan Kiracının Beklenen Hakkının Haciz Usulü

Finansal kiralama sözleşmesi kiracısı olan takip borçlusunun elinde bulunan finansal kiralama konusu malı haczettiremeyen alacaklıların elindeki ilk ihtimal borçlunun beklenen hakkını haczettirmek, ikinci ihtimal ise, kiracının kalan taksit borcunu ödeyerek onu malın maliki yapıp, bu malın haczini istemektir⁴⁶⁸.

Finansal kiralama sözleşmesinde, kiralananın mülkiyetinin sözleşme süresinin sonunda kiracıya geçeceği kararlaştırılmış olması halinde, kiralananın mülkiyeti sözleşme süresinin bitimiyle kendiliğinden kiracıya intikal eder. Kiracının bu hakkı kullanabilmesi için sözleşmenin, FKFFŞK m. 30/1'de (FKK m. 21) öngörülen sona

⁴⁶⁴ İyilikli, s. 233.

⁴⁶⁵ İyilikli, s. 234.

⁴⁶⁶ Yargıtay 19. HD. 12.04.2007 T., 2007/1283 E., 2007/3713 K. (UYAP).

⁴⁶⁷ Erol/Yıldırım/Toroslu, s. 280.

⁴⁶⁸ Kuru, s. 513.

erme sebeplerinden sürenin dolması nedeniyle sona ermesi gerekir. Finansal kiralama sözleşmesi kiracısının sözleşmeye konu malı satın alma hakkını kazanabilmesi için, kiracı tarafından yapılması gerekli ek edim ve yan yükümlülükler kararlaştırılmış da olabilir. Bu son halde sözleşmedeki sürenin dolmasıyla birlikte kendiliğinden kiracı mülkiyeti kazanamayacaktır. Bu durumda yan edim ve yükümlülükler yerine getirildikten sonra ve kiralama süresinin sonunda malın haczi mümkün olabilecektir. Finansal kiralama sözleşmesinin tarafları yan edim ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, terahi gösterirler ya da şartın gerçekleşmesine kötü niyetli olarak engel olurlarsa, Borçlar Kanunu 175. maddesi uyarınca şart gerçekleşmiş sayılacaktır. Bununla birlikte, söz konusu malın kiracıya devri, kiracının sözleşmeye konu malın semen alacağını tamamen ödenmemesinden kaynaklanmakta ise, yapılan hacze karşı kiralayan, mülkiyet hakkına dayanarak istihkak talebinde bulunabilecektir. Burada alacaklılar kalan semen alacağını ödeyip hacze devam edebilirler⁴⁶⁹.

Finansal kiralama sözleşmesinde, bu sözleşmeye konu malın mülkiyetinin sözleşmenin sonunda bir bedel karşılığında kiracıya geçeceği kabul edilmiş ise sözleşmenin sonunda etkili olmak üzere bu satın alma hakkının haczi mümkündür. Ancak bu halde kiracı satın alma hakkını kullanmak istemez ise, kiracının alacaklıları finansal kiralama konusu malın bedelini peşin ödemek şartı ile malın mülkiyetinin kiracıya geçmesini sağlayıp malın üzerinde haciz tatbik edebilirler⁴⁷⁰.

B. BEKLENEN MAL VE HAKLAR AÇISINDAN HACİZDE TERTİP

I. Genel Olarak Hacizde Tertip

Hacizde, borçlunun borcunu karşılayacak miktar ve değerdeki mallarına icra dairesince el konulması gerekmektedir⁴⁷¹. Buna göre, borçlunun, alacaklının alacağına yetecek miktardan daha fazla mal ve haklarının haczedilmesi mümkün

⁴⁶⁹ İyilikli, s. 237-238.

⁴⁷⁰ Dönmez, s. 329.

⁴⁷¹ Postacioğlu/Altay, s. 380.

değildir⁴⁷². Borçlunun alacağa yetecek kadar malı haczedilirken, yokluğu borçluya en az yük teşkil edecek, haczi ve satılması en kolay olan mallar tercih edilerek bir sıra takip edilir ki, buna hacizde tertip (sıra) denir⁴⁷³.

Hacizde tertip, temel hak sınırlamalarında kullanılan aracın, amacı gerçekleştirmeye elverişli ve aynı zamanda gerekli olmasını, araçla amaç arasında aşırı bir dengesizliğin bulunmamasını ifade eden ölçülülük ilkesinin bir gereğidir⁴⁷⁴.

İcra ve İflâs Kanunu'nda ise "hacizde sıra" başlığını taşıyan açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nun taşınır ve taşınmaz malların haczine ilişkin 85'inci maddesi bir bütün olarak değerlendirildiğinde, icra müdürünün borçlunun mallarını haczederken belli bir sıraya uyması gerektiği sonucuna varılmaktadır⁴⁷⁵.

İİK'nın 85. maddesi, haczin hangi sıraya göre yapılacağı hakkında açık ve ayrıntılı bir düzenleme öngörmemektedir. Bununla birlikte, m. 85/2 hükmünün son cümlesi, üçüncü şahıs tarafından ihtiyaten haczedilen mallarla istihkak iddia edilmiş bulunan malların haczinin, en sonraya bırakılacağını öngörmektedir. Bunun dışında, bu konuda yetkinin, m. 85/6 hükmü ile haczi yapan icra müdürüne verildiği söylenebilir⁴⁷⁶.

İİK'nın 85. maddesine göre yapılan değerlendirmeye göre borçlunun ilk önce çekişmesiz malları daha sonra ise çekişmeli malları haczedilmelidir⁴⁷⁷.

Borçlunun başkasına ait olduğunu bildirdiği mallar ile üçüncü kişinin üzerinde istihkak iddiasında bulunduğu mallar çekişmeli mallar, bunun dışındaki mallar ise çekişmesiz mallardır⁴⁷⁸.

⁴⁷² Aslan, Kudret, Hacizde Sıra, AÜHFD, S. 2, C. 54, Y. 2005, (s. 269-318), <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2005-54-02/AUHF-2005-54-02-Aslan.pdf>, 01.11.2012, s. 280.

⁴⁷³ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 237.

⁴⁷⁴ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 64-66.

⁴⁷⁵ Ansay, s. 59; Aslan, s. 282-283.

⁴⁷⁶ Aslan, s. 285.

⁴⁷⁷ Aslan, s. 286; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 237-238.

⁴⁷⁸ Aslan, s. 287; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 238.

Bir görüşe göre, hacizde icra müdürü öncelikle çekişmesiz malları, çekişmesiz mallardan da taşınır malları -taşınır malların haczi ve satılması en kolay mallar olması, borçlu açısından ise taşınmazlara oranla daha kolay yerine konulabilir olması nedeniyle- haczetmelidir. Borçlunun üçüncü kişilerden olan çekişmesiz alacakları da taşınırlar gibi öncelikli olarak haczedilmelidir. Taşınır mallar alacağı karşılamaya yetmeyecek olursa borçlunun taşınmazlarından muhafazası ve satılması en kolay olan ve satılması borçluya en az yük teşkil edecek olan taşınmazlar haczedilecektir. Borçlunun çekişmesiz olan taşınır ve taşınmaz malları takip konusu alacağı karşılamaya yetmeyecek olursa çekişmeli mallar, bunlara ilişkin iddialarda tutanağa geçirilmek suretiyle (m. 102/1-3 ve 96/1) haczedilmelidir⁴⁷⁹.

Bir diğer görüşe göre ise, İİK'da taşınır ve taşınmaz mallar arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Bununla birlikte taşınmaz haczedildiği takdirde m. 85/3 gereği *“borçlu borcun itfasına yetecek taşınır mal ya da vadesi gelmiş sağlam alacak gösterirse, taşınmaz üzerinde haciz baki kalmak üzere gösterilen taşınır ya da alacak da haczolunur”*⁴⁸⁰. Doktrinde, taşınmazların, taşınırlardan daha önce haczedilip haczedilemeyeceği hususunun, kanunda bu yönde açıklık bulunmamakta ise de, m. 85/4'ün dikkate alınması suretiyle çözümlenmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir. Buna göre, mümkün olduğu kadar alacaklı ve borçlunun menfaatlerini telif etmekle mükellef olan icra müdürünün, alacağı karşılamaya yetecek taşınır mal varken, taşınmazın haczi yoluna gitmesi, bu maddeye uygun düşmeyebilecektir. Çünkü borçluya ait olan taşınır bir malın haczedilmesi suretiyle borçluya daha az zarar verilmesi ve alacaklının tatmin edilmesi mümkün iken; taşınmazın hacziyle, borçlunun daha fazla zarara uğramasına ve alacaklının alacağını daha geç elde etmesine neden olunabilir. Zira taşınır malların haczi ve satılması taşınmazlara nazaran daha kolay olduğu için, taşınırların haczi hem alacaklının hem de borçlunun menfaatine olacaktır. Bununla birlikte her zaman taşınırların taşınmazlardan evvel haczedilebileceği sonucuna varmak da doğru değildir. Alacak miktarının çok yüksek ve taşınır malların değerinin de düşük olduğu hallerde

⁴⁷⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 238.

⁴⁸⁰ Postacioğlu/Altay, s. 380.

taşınırlar yerine, taşınmazların haczedilebilmesi mümkündür. Buna mukabil borçlunun haczi kabil taşınır mal ya da hakkının bulunmaması halinde alacak tutarı çok küçük bile olsa borçlunun başka malvarlığı değeri olmadığı için taşınmazı haczedilebilmelidir⁴⁸¹. Bu açıklamalar doğrultusunda ilk görüşe katılmaktayız.

Beklenen mal ve haklar borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve hakları olduğundan konunun borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve hakları bakımından da ele alınması gerekmektedir.

Borçlunun kendi elinde bulunan taşınır mallarının yanı sıra üçüncü kişi ya da kişilerde haczedilebilecek taşınır malları varsa, bu mallardan borçlunun elinde bulunan taşınır mallar alacağı karşılamaya yetecek ve yokluğu borçluya en az zarar verecek ise, öncelikle bu malların haczedilmesi; aksi halde üçüncü bir kişinin elinde bulunan malların haczi, borçluya, daha az zarar verecek nitelikte ve alacağı karşılamaya yetecek miktarda ise, öncelikle üçüncü kişinin elinde bulunan bu malların haczi yoluna gidilebilir⁴⁸².

Borçlunun üçüncü kişilerde bulunan alacakları m.106/2 hükmüne göre, taşınır hükmündedir. Bu nedenle, borçlunun üçüncü kişilerdeki alacakları, taşınmaz mallardan önce haczedilmelidir. Bu alacağın diğer taşınır mallara göre sırasına ise m. 85/6 hükmünü dikkate almak suretiyle icra müdürü karar verecektir. İcra müdürünün bu sırayı belirlerken, üçüncü kişide bulunan alacakların haczi bakımından öngörülen prosedür ile diğer taşınır malların haczi için öngörülen prosedürü karşılaştırarak; hangi prosedür daha basit, çabuk, ucuz ve tarafların menfaatine uygunsa, buna göre hareket etmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca, söz konusu alacak ve diğer taşınır mallardan hangisinin yokluğu borçluya daha az zarar verecek nitelikte, satılması ve muhafazası daha kolay ise, onun daha önce haczedilmesi gerekecektir⁴⁸³.

II. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Hacizde Tertip

Beklenen mal ve hakların, kişinin malvarlığının aktifini artırmaya elverişli,

⁴⁸¹ Aslan, s. 289-291.

⁴⁸² Aslan, s. 295.

⁴⁸³ Aslan, s. 296.

mevcut bir hukuki olaya dayanan, henüz hak sahibinin malvarlığının aktifine dâhil olmamakla beraber, ilerde dâhil olması muhtemel bulunan malvarlığı hakları olduğu değerlendirildiğinde, bu mal ve hakların genellikle borçlunun malvarlığına girmesinin şüpheli olduğu nazara alınarak hacizde en son olarak nazara alınması gerektiği söylenebilir. Bununla birlikte her alacağın yukarıdaki kurallar dâhilinde somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda olmak üzere örneğin, ücret alacağının, yetişmemiş mahsullerin çekişmesiz alacaklar olduğu sürece öncelikli olarak haczedilebileceği söylenebilir. Çünkü ücret alacağı dönemsel olarak tekrarlanan alacaklardır. Maaş ve ücret alacakları muaccelse zaten beklenen bir alacaktan da söz edilemeyecektir. Bu anlamda hâlihazırda muaccel olan ve ilerde de tekrarlanacak bu alacakların mevcut hukuki ilişkinin yapısı gereği (örneğin memuriyet ilişkisi) devam etmesi de kuvvetle muhtemeldir. Bununla birlikte bazı beklenen alacaklar ise çekişmeli olup ve mevcut hukuki ilişkinin yapısı gereği bu alacakların hak sahibinin malvarlığına girme olasılığı daha zayıftır. Örneğin teminat mektubundan doğacak alacakların hak sahibinin malvarlığına girme ihtimali maaş ve ücret alacaklarına göre daha zayıftır ve bankanın şartın gerçekleşmediğini ileri sürme ihtimali de vardır⁴⁸⁴.

İcra müdürünün hacizde sırayı tayin ederken yukarıda öngörülen kuralların yanı sıra, beklenen mal ve haklar açısından bu mal ve hakların mevcut hukuki ilişkinin yapısı gereği hak sahibinin malvarlığına girme ihtimalinin kuvvetli olup olmadığını da değerlendirmesi gerektiği kanısındayız. Zira hacizde yokluğu borçluya en az yük teşkil edecek malların tercih edilmesinin yanı sıra haczi ve satılması en kolay olan malların da tercih edilmesi gerektiğine göre, borçlunun malvarlığına dâhil olan bir malın haczi yerine borçlunun malvarlığına girme olasılığı ona göre daha zayıf olan bir malın haczedilmesinin alacaklının yararına olmayacağı, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesini korumayacağı açıktır.

⁴⁸⁴ Bkz. s. 59.

C. HACZEDİLMEZLİK KURALININ BEKLENEN MAL VE HAKLARIN HACZİNE ETKİSİ

I. Genel Olarak Hacedilmezlik Kuralı

Borçlunun maddi olarak bir değer taşıyan mal, alacak ve hakları, onun borçlarına bir çeşit teminat teşkil eder ve bu sebeple alacaklılar tarafından borç için haczettirilebilir. Ancak, bir takım insani düşünceler ve kamu düzenini korumak düşüncesiyle, borçlunun malvarlığı açısından bir değer taşıyan bir kısım mal, alacak ve haklarının haczinin kabil olmadığı kabul edilmektedir⁴⁸⁵. İşte, İcra ve İflâs Kanunuyla ve diğer bazı kanunlarla borçlunun bazı mal, hak, alacak ya da imtiyazlarının kamu düzeninin bozulmasını önlemek ya da insani duygularla haczedilemeyeceği öngörülmüştür ki buna hacedilmezlik denmektedir⁴⁸⁶.

Bir malın haczedilip haczedilmeyeceğini icra müdürü takdir eder. İcra müdürünün bu işlemine karşı icra mahkemesine şikâyet yoluna başvurulabilir. Kural olarak şikâyet süresi haczin öğrenildiği günden itibaren yedi gündür⁴⁸⁷. Bununla birlikte haczedilemeyen mallar borçlunun menfaatleri yanında kamu düzeni ve genel ahlakı da ilgilendiriyorsa bu durumda süresiz şikâyet yoluna gidilebilir⁴⁸⁸.

Hacizden önceki dönemde haczedilemezlikten feragat mümkün değildir⁴⁸⁹.

Hacedilmezlik hacze konu olan değerın tamamının ya da bir kısmının haczedilebilmesine göre bir kısmı haczedilemeyen mal ve haklar ile tamamı haczedilemeyen mal ve haklar olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir⁴⁹⁰. Ancak bu başlık altında konumuzun bütünlüğü açısından yalnızca çalışmamız içerisinde ele alınan beklenen mal ve haklar açısından hacedilmezlik konusunu ele alacağız.

⁴⁸⁵ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 278.

⁴⁸⁶ Balkan, s. 25.

⁴⁸⁷ Korkusuz, s. 233- 234; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 278-279.

⁴⁸⁸ Korkusuz, s. 233-234.

⁴⁸⁹ Korkusuz, s. 234; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 277.

⁴⁹⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 267.

II. Beklenen Mal ve Haklar Açısından Haczedilmezlik

Haczedilmezlik müessesesi ile borçlunun ve ailesinin yaşaması ve iktisadi varlığını devam ettirebilmesi için ihtiyaç duydukları malvarlığı değerleri borçluda bırakılmak suretiyle, borçlunun ve ailesinin yoksulluğa düşmeleri engellenmekte ve borçlu devletin sosyal yardımına muhtaç bırakılmamaktadır⁴⁹¹. Bu kapsamda olmak üzere, yukarıda, beklenen mal ve haklar olarak nitelendirdiğimiz maaş ve ücret alacağının, intifa hakkı ve hasılatının m. 83 uyarınca kısmen haczedilebileceği öngörülmüştür. Özellikle bu tarz alacaklar ya da mallar dönemlik olarak tekrarlanan ve genelde borçlunun geçimini sağlayan mal ve alacaklar olup kısmen haczedilebilmesi de yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda normal ve gereklidir.

İİK'nın 83. maddesine göre; *“Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.*

Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez”.

İntifa hakkının kullanılmasının devredilebileceği sürece haczedilebileceği de kabul edilmektedir⁴⁹². İntifa hakkının haczedilebileceği hallerde ise ancak kısmen haczi kabildir⁴⁹³. Yani, intifa hakkı sahibinin ve ailesinin geçinmeleri için gerekli olan miktar tenzil edildikten sonra, arta kalan kısım haczedilebilir⁴⁹⁴.

Yukarıdaki maddeden anlaşılabacağı üzere maaş ve ücretlerin de kısmen haczi

⁴⁹¹ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 278.

⁴⁹² Balkan, s. 113; Korkusuz, s. 214; Kuru, s. 392; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 242; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 245-246; Postacıoğlu/Altay, s. 385; Üstündağ, s. 212.

⁴⁹³ Aydın, s. 61; Balkan, s.113; Kuru, s. 392.

⁴⁹⁴ Uyar, İİK m. 94, s. 913.

kabildir⁴⁹⁵. Buna göre, borçlunun periyodik gelirinin en az dörtte biri haczedilecektir^{496 497}. Borçlunun maaş ve ücretinden haczedilebilecek dörtte birlik kısım tavan miktar değil taban miktardır. Haczedilecek kısım borçlu ve ailesinin geçimini için gerekli miktara göre maaş ve ücretin dörtte birinden fazla olabilir⁴⁹⁸. Borçlu ve ailesinin geçinmesi için gerekli olan miktarın belirlenmesinde borçlunun ailesine olan mükellefiyetlerinin göz önünde tutulması gerektiği gibi, borçlunun aile hukuku kuralları gereği aile bireylerinden aldığı ya da almaya hakkının bulunduğu iradlar ve iştirakler de gözönünde tutulmalıdır^{499 500}.

İcra ve İflâs Kanununda borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra dörtte birden az olmayacak kısmının haczolunabileceği öngörülmüşken İş Kanunu'nun 35. maddesi işçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlası haczedilemeyeceği veya başkasına devir ve temlik olunamayacağı, ancak, işçinin bakmak zorunda olduğu aile üyeleri için hâkim tarafından takdir edilecek miktar bu paraya dâhil olmadığı, nafaka borcu alacaklılarının hakları saklı olduğu hükmünü getirmiştir. İş Kanunuyla İİK'nın 83. maddesi arasında işçi maaşlarının haczi noktasında bariz farklılıklar vardır. Bu farklılıklara değinmeden önce hemen belirtmekte fayda vardır ki, İş Kanunu İcra ve İflâs Kanunu'na göre özel nitelikte ve sonraki tarihli bir düzenleme olması nedeniyle İş Kanunu'na tabi olan işçiler bakımından İş Kanunu uygulanmalı, bu kanuna tabi

⁴⁹⁵ Akin, s. 335; Aydın, s. 58; Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi, s. 93; Muşul, s. 589.

⁴⁹⁶ Aydın, s. 58; Muşul, s. 590; Postacıoğlu/Altay, s. 456-457.

⁴⁹⁷ “...İİK'nun 83. maddesi hükmü gereği...borçlunun ve ailesinin geçimleri için icra müdürlüğünce zorunlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra kalan bölümü haczedilebilir. Bu miktar ¼ ten az olamaz.” Yargıtay, 12. HD., 07.03.2006T., 1608/4569 (Aydın, s. 58).

⁴⁹⁸ Aydın, s. 58; Muşul, s. 591.

⁴⁹⁹ Aydın, s. 58-59; Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan, s. 2485.

⁵⁰⁰ “İİK.nun 83. maddesi gereğince kısmen haczi mümkün olan maaş ve ücretten borçlu ve ailesinin geçinmesi için icra müdürünce lüzumlu olarak takdir edilen miktar indirildikten sonra kalan kısmın haczi mümkündür. Ancak, haczedilecek miktar maaş ve ücretin ¼'ünden az olamaz. Bir diğer anlatımla, haczedilecek miktar en az ¼ olup, borçlunun maaş ve ücretinin miktarı ile kendisinin ve ailesinin geçinmesi için gerekli kısım nazara alınarak haczedilebilecek miktarın belirlenmesi gerekir...

mahkemece, borçlunun kendisinin ve ailesinin geçimini temin bakımından, kişisel ve sosyal konumunda gözetilerek, gerektiğinde bilirkişiden raporda alınarak, almakta olduğu maaş ve ücretlerden ne kadarı ile kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayabileceği saptandıktan sonra oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, hiçbir araştırma yapılmaksızın eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir.” Yargıtay, 12. HD., 28.03.2011 T., 2010/21839 E., 2011/4786 K. (Aydın, s. 58).

olmayan işçiler bakımından ise m. 83 uygulanmalıdır^{501 502}.

İcra ve İflâs Kanunu borçlunun ve ailesinin geçinmeleri için lüzumlu olan miktarın takdirini icra müdürüne, İş Kanunu ise hâkime bırakmaktadır⁵⁰³. İİK'nın 83. maddesindeki aile kavramı Medeni Hukuk'taki aile kavramından daha geniş kullanılmış olup, borçlu ile aynı dairede birlikte oturmaları kaydıyla büyükanne, büyükbaba, amca, teyze, dayı gibi yakın ya da uzak akrabaları da kapsamaktadır⁵⁰⁴. İşçinin kanunen yardımla yükümlü olduğu kişiler birlikte oturmasalar dahi aileden sayılmalıdırlar⁵⁰⁵. İcra ve İflâs Kanunu belirli biyolojik bir anlayışa bağlı kalmayıp ailenin sınırlarını daha çok, yaşam deneylerine ve gereklerine göre belirlemiştir⁵⁰⁶.

İşçi ve ailesinin geçinmesi için gerekli olan miktar ailenin üye sayısı, bunların gerektirdiği giderler, aileye yaptıkları parasal katkılar göz önünde bulundurularak, sosyal, eğitim ve sağlık durumlarına göre takdir edilir⁵⁰⁷.

Hacizden ayrı tutulacak miktarın belirlenmesinde, borçlunun normal olarak yaşaması için gerekli olan en az geçim miktarı göz önüne alınmalıdır⁵⁰⁸.

İcra ve İflâs Kanunu'na göre, borçlunun ücretinin tamamı işçi ve ailesinin geçimi için yeterli olmasa bile, borçlunun ücretinin dörtte biri her durumda haczedilecektir. Bunun yanı sıra borçlu ve ailesinin geçineceği miktarla sınırlı olmak üzere ücretin dörtte birinden fazlası da haczedilebilir⁵⁰⁹. İş Kanunu ise haczedilecek azami miktarın dörtte bir olduğunu öngörmektedir. Buna göre, önce işçi ve ailesinin geçimi için öngörülen miktar çıkarılacak sonra kalan meblağın ancak dörtte biri haczedilebilecektir. Bunun yanı sıra işçinin ücreti ailesi ve kendisinin geçimi için

⁵⁰¹ Sümer, N. Binnur, İşçi Ücretinin Bu Ücrete Yönelik Haciz ve İşverenin İflası İle İşverene Yönelik Haciz Halinde Korunması, SÜHFD Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, S. 1-2, C. 5, Y. 1996, (s. 225-235), s. 227-228.

⁵⁰² "4857 Sayılı Kanun'un 35. maddesine göre işçinin almakta olduğu ücretlerin dörtte birinden fazlası haczedilemez..." Yargıtay, 12. HD., 07.06.2010 T., 2133/14038 (Aydın, s. 59).

⁵⁰³ Sümer, s. 228.

⁵⁰⁴ Muşul, s. 591.

⁵⁰⁵ Sümer, s. 228.

⁵⁰⁶ Akın, s. 337.

⁵⁰⁷ Sümer, s. 228-229.

⁵⁰⁸ Akın, s. 337.

⁵⁰⁹ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 320; Sümer, s. 229.

belirlenen miktardan az ise haciz yapılamayacaktır. Deniz İş Kanunu madde 32 ise gemi adamının ücretinin ayda 240 lirası haczedilemeyeceği hükmüyle gemi adamları için bir oran belirlemek yerine sabit bir miktar belirlenmiştir⁵¹⁰.

4857 Sayılı Kanun'un 35. maddesi uyarınca işçinin almakta olduğu ücretlerin en fazla ¼'ünün haczedilebileceği kuralı kamu düzeniyle ilgili olduğundan buna ilişkin şikâyet m. 16/2 gereği süresizdir⁵¹¹.

4857 Sayılı Kanun'un 32. maddesinde ikramiye, toplu sözleşme farkı ve nema da ücretten sayılacağından bunların da aynı kanunun 35. maddesi gereği haczinde engel yoktur. Bununla birlikte kıdem tazminatı, izin ücreti, ihbar tazminatı gibi ücretler ücretten sayılmadığından tüm bunların haczi mümkündür^{512 513}.

Gerek İş Kanunu gerekse Deniz İş Kanunu, nafaka alacakları söz konusu olduğunda ücretlerin tamamının haczedilebileceğini öngörmektedir^{514 515}.

İİK'nın 83. maddesinde ilâma dayanmayan nafakaların kısmen haczedilebileceği hükme bağlanmış olup, ilâma dayalı nafakalar ise, mahkeme nafaka alacaklısının zaruri ihtiyacını nazara alarak nafakayı takdir ettiğinden, tamamen haczedilemez⁵¹⁶. İlama dayalı olmayan nafakalar mukaveleye dayalı olan nafakalardır. Boşanma davası devam ederken hâkimin ara kararı ile hükmettiği tedbir nafakası niteliği gereği kişinin yaşamını sürdürmesi için öncelikli ve zaruri bir para

⁵¹⁰ Sümer, s. 229-230.

⁵¹¹ Aydın, s. 59.

⁵¹² Aydın, s. 59.

⁵¹³ "4857 Sayılı İş Kanununun 35. maddesinde; "işçilerin aylık ücretlerinden dörtte birinden fazlası haczedilemez." hükmü yer almaktadır. Ayrıca kanunun 32. maddesinde ücretin genel anlamda tanımlaması yapılmış olup, ikramiyeninde ücretten sayılacağı anlaşılmaktadır..." Yargıtay, 12. HD., 16.06.2006, 11847/13146; "4857 Sayılı Kanunun 35. maddesine göre, işçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlası haczedilemez. İkramiye, toplu sözleşme farkı ve nema da ücretten sayılacağından onların da aynı koşullarda haczini engelleyen bir yasa hükmü yoktur. 6772 Sayılı Kanunun 4. maddesinde ise "fazla mesai, evlilik, çocuk zamları veya primleri, aynı yardımlar, hafta ve genel tatil ücretleri gibi esas ücrete munzam tediyeleyerin" haczedilemeyeceği belirlenmiştir." Yargıtay, 12. HD., 24.03.2011 T., 2010/23840 E., 2011/4616 K. (Aydın, s. 59-60).

⁵¹⁴ Sümer, s. 230.

⁵¹⁵ "...İlamdan kaynaklanan nafaka alacağının tahsili amacıyla işçinin almakta olduğu maaş, ikramiye, prim, nema ve benzeri gelirlerinin, ilama bağlı nafaka alacağı tutarını karşılar şekilde haczi mümkündür..." Yargıtay, 12. HD., 05.10.2006 T., 14681/18273 (Aydın, s. 59).

⁵¹⁶ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 319.

olup, boşanma davası devam ederken hükmedilmesinin nedeni nafakanın bir an önce tahsilini sağlamaktır. Bu durumda nafakanın ilama bağlanmaması sonuca etkili değildir^{517 518}.

Öğrenci bursları, kredi ve nakdi yardım adı altında öğrencilere ödenen miktarlar haczedilemez (m. 82/1, b. 13)⁵¹⁹.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden önce m. 83’te göre TC Emekli Sandığı Kanunu’na göre bağlanan aylıkların kısmen haczi mümkün olmasına rağmen 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’na ve 1479 sayılı BAĞ-KUR Kanunu’na göre bağlanan emekli aylıkları ise haczedilememekteydi. 5510 sayılı kanun yürürlüğe girdikten sonra ise bu kanun çerçevesinde işçi ve memurlara bağlanacak olan emekli aylıkları ile diğer ödeneklerin haczedilebilmesi aynı kanunun 93. maddesi uyarınca söz konusu olamayacaktır. Bununla birlikte bu maddeye 18.2.2009 tarihinde *“Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir”* hükmü eklenmiştir. 5510 sayılı Kanun’un 93. maddesinin devamında haczedilmezlik kuralına, 5510 sayılı Kanun’un 88. maddesine göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları yönünden istisna getirilmiştir^{520 521}.

⁵¹⁷ Aydın, s. 63.

⁵¹⁸ *“...İlama müstenit olmayan nafakalar tabirinden anlaşılması gereken ise B.K. 507. maddelerinde olduğu gibi mukaveleye müstenit nafakalardır. Yani zaruri olduğundan mahkemece hüküm altına alınan nafakalar değil, tarafların serbest iradesiyle anılan madde koşullarındaki kararlaştırılan iratlardır. O halde şikayetin reddi yerine yazılı gerekçe ile kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.”* Yargıtay, 12. HD., 02.04.2007 T., 3823/6225 (Aydın, s. 63).

⁵¹⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 274.

⁵²⁰ Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi, s. 98-99.

⁵²¹ *“...5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun geçici 1, 2 ve 4. maddelerine göre, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununa tabi olanların bu kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının a, b, c bendi kapsamında sigortalı olarak kabul edileceğinin belirtildiği dikkate alındığında, emekli sandığından emekli maaşı alanlara da 5510 sayılı yasanın maaşın haczedilemeyeceğine ilişkin 93. madde hükmünün uygulanması gerekir...”* Yargıtay, 12. HD., 06.05.2010, 2009/29394 E, 2010/11571 K.; *“5510 sayılı yasanın 93/1 maddesinin son cümlesi aynen “bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler borçlunun muvafakati bulunmaması halinde icra müdürü tarafından reddedilir.” Bu durumda emekli maaşlarına ilişkin haczin uygulanabilmesi, borçlunun takibin kesinleşmesinden sonra muvafakatte bulunmasına bağlıdır.*

5510 Sayılı Kanun'un 93. maddesi hükmü kamu düzeniyle ilgili olup, bu maddeye göre İİK'nın 16/2. maddesi gereğince süresiz olarak haczedilmezlik şikâyetinde bulunulabilir⁵²².

Yurt dışından emekli maaşlarının da haczedilememesi gerektiği ileri sürülmektedir⁵²³.

Yargıtay önceden yurt dışından alınan emekli maaşlarının haczedilebileceği görüşünde iken⁵²⁴ sonrasında bu görüşünü değiştirerek bu maaşların kısmen haczedilebileceği sonucuna ulaşmıştır^{525 526}.

Borçlunun maaş veya ücretine nafaka alacağından dolayı haciz koydurulursa, nafaka miktarı mahkemece tarafların geçinmeleri göz önünde bulundurularak tespit

Somut olayda takiplerin kesinleşmesinden 10.03.2009 tarihinde borçlu alacaklı vekiline verdiği yazılı ve imzalı belgeye göre emekli maaşına haciz konulmasını kabul ettiğinden bu muvafakatler geçerlidir. Bu durumda mahkemece istemin reddi yerine şikâyetin kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.” Yargıtay, 12. HD., 15.12.2009 T., 16720/25105 (Aydın, s. 43-46).

⁵²² Aydın, s. 44.

⁵²³ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 256.

⁵²⁴ “...İcra dosyasının incelenmesinde, alacaklı vekilinin borçluya yurtdışından bağlanan emekli maaşının haczine yönelik talebinden vazgeçtiğine dair bir beyanının bulunmadığı görülmektedir. İcra dosyasındaki 29.08.2006 tarihli istek, borçlu vekiline ait ve mahkemece verilen tedbir kararı nedeniyle haczin kaldırılması hakkında olup alacaklı vekiline ait değildir. Bu durumda İcra Mahkemesi'nin (haciz kaldırıldığı için davanın konusunun kalmadığı) yönündeki gerekçesinin dosya kapsamı ile örtüşmediği tespit edilmiştir. İİK'in "Haczi caiz olmayan mallar ve haklar" başlığını taşıyan 82. maddesinin 1. bendinde "Devlet malları" ile "Özel Kanunlarında" haczinin mümkün olmadığı gösterilen malların haczedilemeyeceği açıklanmıştır. Özel Kanunlarında, haczine imkan tanınmayan mallar, örneğin; 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 121, 1479 Sayılı Bağ-Kur Kanunu'nun 67, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 203. maddelerinde açıkça belirlenmiştir. Somut olayda, borçlunun yabancı ülkeden aldığı emekli maaşının haczedilemeyeceğine ilişkin özel bir kanun hükmü bulunmadığına göre, şikâyetin reddi yerine yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir...” 12. Hukuk Dairesi, 23.03.2007 T., 2007/2752 E., 2007/5620 K. (Balkan, s. 188-189; Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası).

⁵²⁵ Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 256.

⁵²⁶ “...Her ne kadar Dairemizin yurtdışından alınan emekli maaşının tamamının haczini engelleyen özel bir yasa hükmü bulunmadığından bahisle, yurtdışı emekli maaşlarının tamamının haczedilebileceğine dair içtihatları bulunmakta ise de, Yargıtay HGK.nun önüne gelen benzer bir konuda verdiği 2009/12-166 esas sayılı, 10.6.2009 tarihli kararından sonra bu görüş değiştirilerek yurtdışından bağlanan emekli maaşları, İİK.nun 83.maddesi kapsamında değerlendirilmeye başlanılmış, "Kısmen haczi caiz olan şeyler" başlığını taşıyan söz konusu maddede "tekaüt maaşları....borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra müdürünce lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir. Ancak haczolunacak miktar bunların dörde birinden az olamaz. Birden fazla haciz varsa sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez." düzenlemesine yer verilmiştir. Bu bağlamda, Yargıtay HGK.nun 10.6.2009 tarihli kararı Dairemizce de benimsenerek, anılan karar doğrultusunda içtihat değişikliğine gidilmiştir...” 12. Hukuk Dairesi, 15.02.2011 T., 2010/20145 E., 2011/663 K. (Meşe Yazılım Mevzuat ve İçtihat Bankası)

edilmiş olacağından ve esasen nafaka alacaklısının borçlunun maaşından intifa hissesi bulunduğundan nafaka miktarının tamamı için borçlunun maaş ve ücreti haczedilebilir⁵²⁷. Hatta bu yolla eğer takdir edilen nafaka maaş ve ücretin tamamı kadarsa maaş ve ücretin tamamının haczi mümkündür. Ancak birikmiş nafakalar için bu istisnai durum geçerli değildir^{528 529}.

Öğretmenlerin ek ders ücretlerinin⁵³⁰ ve OYAK Genel Müdürlüğü'nce ödenen aylığın haczedilmesinde ise kanuni engel bulunmamaktadır^{531 532}.

Ücret haczinde ücretin ne kadarının haczedileceğinin belirlenebilmesi için ücretin ne kadar olduğunun da bilinmesi gerekir. Ne var ki uygulamada hemen her defasında borçlunun ücretinin dörtte biri haczedilmekte, işverene bu haciz m. 335 gereğince bildirilmektedir⁵³³.

Haczedilmezlik şikâyeti kabul edildiği takdirde borçlunun maaşından daha önce yapılan kesintilerin m. 361 uyarınca geri alınması mümkün olmayıp, bunun için genel mahkemede istirdat davası açılması gerekir⁵³⁴.

FKFŞK m. 29/2'ye (FKK m. 20/2) göre, kiralayan aleyhine icra yoluyla takip

⁵²⁷ Akın, s. 350; Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 321.

⁵²⁸ Aydın, s. 60.

⁵²⁹ "... Eğer borçlunun maaş ve ücreti üzerinde daha önce bir başka borcundan dolayı haciz varken, nafaka alacaklısı hem «işleyecek» ve hem de «işlemiş» nafaka alacağı için haciz isteminde bulunursa; önce borçlunun maaş ve ücreti «işleyecek nafaka alacağı» için kesilir; sonra; maaş ve ücretin kalan bölümünün 1/4'ü nafaka alacaklısından önce haciz koydurmuş olan alacaklı için kesilir..." Yargıtay, 12. HD, 30.04.2012 T., 2011/28350 E., 2012/14460 K. (UYAP).

⁵³⁰ "...Borçlunun icra mahkemesine başvurusu; ek ders ücretinin %25'lik kısmına haciz konulmasının yasal imkan dahilinde olduğu iddiasıyla, tamamı üzerine konulan kaldırılmasına yöneliktir. Ek ders ücretinin tamamının haczedilmesine yasal bir engel bulunmamaktadır. O halde mahkemece şikayetin reddi gerekirken haczedilen ek ders ücreti emekli maaşı gibi yorumlanarak yazılı gerekçe ile haczin kaldırılması yönünde hüküm tesisi isabetsizdir." Yargıtay, 12. HD., 03.06.2010 T., 1527/13797 (Aydın, s. 60).

⁵³¹ Aydın, s. 60-61.

⁵³² "...2004 Sayılı İİK.un 83. maddesinde borçlu ve ailesine geçimine yetecek miktarın ayrılmasından sonra kalan ücretlerin haczedilebileceğinin öngörülmüş olması ve davacı borçlunun tamamı haczedilen maaşı dışında bir geliri olduğu hususunun ispat edilememiş olması gerekir. Somut olayda, borçlunun emekli sandığından emekli maaşı aldığı, ikinci maaş olarak da Oyak Kurumundan maaş aldığı sabittir. Bu durumda, borçlunun Oyak Kurumundan almakta olduğu ikinci maaşın haczi mümkündür. Mahkemece şikayetin reddi yerine kısmen kabulüne karar verilmesi isabetsizdir." Yargıtay, 12. HD., 03.06.2010 T., 11373/13853 (Aydın, s. 61).

⁵³³ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 320; Kuru/Arsalan/Yılmaz, s. 258.

⁵³⁴ Aydın, s. 61.

yapılması halinde, finansal kiralama konusu mallar, sözleşme süresi içinde haczedilemez. Doktrinde bir görüş finansal kiralama konusu malın haczedilemeyeceğini kabul etmekte iken⁵³⁵, diğer görüş haklı olarak, finansal kiralama sözleşmesinde mülkiyet kiralayana ait olması nedeniyle kiralayanın alacaklılarının bu malı haczettirebileceği görüşünü savunmaktadır. Kanundaki haczedilememe tabiri, finansal kiraya konu mallar için muhafaza tedbiri alınmayacağı yönünde yorumlanmalıdır. İcra müdürü, malın haczedildiğini açıklamasıyla haciz gerçekleşecektir. Ancak finansal kiralama sözleşmesi gereği, sözleşme süresinde mallar kiracının kullanımına tahsis edileceğinden, bu mallara ilişkin muhafaza tedbiri alınamayacaktır⁵³⁶.

FKFŞK m. 28/2'ye (FKK m. 19/2) göre, kiracı aleyhine icra yoluyla takip yapılması halinde, icra memuru, finansal kiralama konusu malların takibin dışında tutulmasına karar verecektir. Yani bu mal haczedilmez⁵³⁷.

Maddi hukuka göre başkasına devri mümkün olmayan, yasak olan mal ve haklar da haczedilemeyecektir⁵³⁸. Ancak mal ve hakkın devri kanundan dolayı mümkün olmamalıdır. Tarafların aralarında yapacakları anlaşmayla bir mal veya alacağın devrini yasaklamaları, o mal ya da alacağın haczine engel olmaz⁵³⁹. Bu kapsamda olmak üzere kişilik haklarına tecavüzden doğan manevi tazminat taleplerinin, dava edilmiş ve borçlusu tarafından tanınmış olmadıkça⁵⁴⁰, haczi mümkün değildir⁵⁴¹.

İİK'nın 82. maddesinin 11. bendine göre; *“Vücut veya sıhhat üzerine ika edilen*

⁵³⁵ Dönmez, s. 331; Erol/Yıldırım/Toroslu, s. 279-280; Kuru, s. 513.

⁵³⁶ İyilikli, s. 233.

⁵³⁷ Dönmez, s. 317-318; Erol/Yıldırım/Toroslu, s. 278; İyilikli, s. 233; Kuru, s. 512.

⁵³⁸ Kuru, s. 438; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 268; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 247; Uyar, Talih, Haczi Caiz Olmayan Mal ve Haklar, Dr. A. Recai Seçkin'e Armağan, Ankara, 1974, (s.551-586), s. 555.

⁵³⁹ Oskay/Koçak/Deynekli/Doğan s. 2556; Uyar, Haczi Caiz Olmayan, s. 555.

⁵⁴⁰ Kişilik haklarına tecavüzden doğan davalarda TMK m. 25/4'e göre; *“Manevi tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez”*. Burada dava açmaya yetkili olanlar, şahsi hakkı tecavüze uğrayan kişilerdir. Dava açıldıktan sonra kişilik hakları tecavüze uğrayan kişi vefat etmiş ise bu kişinin mirasçıları davaya devam edebilir (Dalamanlı, Lütfi/İzgi, Ömer, Açıklamalı, İçtihatlı ve Örnekli Tazminat Davaları, Ankara, 1999, s. 82).

⁵⁴¹ Postacıoğlu/Altay, s. 411-412.

zararlar için tazminat olarak mutazarrırın kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar” haczedilemeyecektir. Burada tazminat kavramına maddi tazminatların yanı sıra manevi tazminatlar da dâhildir⁵⁴². Bir görüşe göre ise bu maddede kastedilen vücut veya sıhhate verilen zararlar için ödenen maddi tazminatlardır⁵⁴³. Manevi tazminat talepleri ise talepleri bu maddeye dâhil olmayıp, münhasıran şahsa bağlı haklardan olmaları nedeniyle bu taleplerin haczi kabil değildir. Tazminat talebi başkasına devredilmişse, bu talep devredildikten sonra haczedilebilir⁵⁴⁴. Bu tür tazminatların haczedilemeyeceği kabul edildikten sonra, bu tazminatlara yönelik taleplerin de haczedilemeyeceğini söylemek izahtan varestedir.

İcra müdürü haczi caiz olmayan bir mal ya da hakkı haczettiğinde borçlu, icra mahkemesine başvurup şikâyet yoluyla haciz işleminin iptalini sağlayabilir⁵⁴⁵.

⁵⁴² Üstündağ, s. 212-213

⁵⁴³ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 305; Uyar, Haczi Caiz Olmayan, s. 581.

⁵⁴⁴ Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, s. 305.

⁵⁴⁵ Kuru/Görgün, s. 138.

SONUÇ

Doktrinde beklenen alacakların tanımı yapılmış olmakla birlikte beklenen mal ve hakların tanımı yapılmış değildir.

Beklenen alacaklar, iki kişi arasında mevcut olan bir hukuki münasebete (temele) dayanan, henüz doğmamış olmakla beraber, ilerde doğması muhtemel bulunan alacaklardır şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımın bir hukuki temelin ve doğmamış ancak doğma ihtimali olan bir alacağın bulunması unsurlarını taşıdığı kabul edilerek beklenen mal ve hakların tanımı yapılabilir.

Beklenen mal ve haklar için; kişinin malvarlığının aktifini artırmaya elverişli, mevcut bir hukuki olaya dayanan, henüz hak sahibinin malvarlığının aktifine dâhil olmamakla beraber, ilerde dâhil olması muhtemel bulunan malvarlığı haklarıdır, şeklinde bir tanımlama yapabiliriz.

Beklenen mal ve hakların bir sıralamasını ya da sınırlamasını yapmak mümkün değildir. Bununla birlikte tanımdaki özellikleri taşıyan tüm mal ve hakların beklenen mal ve hak olduğunu söylemek mümkündür.

Beklenen mal ve haklar genelde borçlunun üçüncü kişilerdeki mal ve haklarıdır. Borçlunun üçüncü kişideki beklenen mal ve hakları haczedildiği takdirde, icra dairesince üçüncü kişiye m. 89'a göre haciz ihbarnamesi gönderilmesi gerekir.

Beklenen alacak niteliğinde olan bir alacağa alacağın doğumundan önce konulan haciz bu andan itibaren geçerli bir haciz olduğundan, böyle bir alacak için sıra cetveli hazırlanması gerekirse, icra dairesinin, sıra cetvelinin düzenlenmesindeki kuralar çerçevesinde, alacağın doğumundan önceki dönemde konulan haczi de nazara alarak bunu yapması gerekir. Yargıtay'ın da bu görüşte olduğunu söylemek mümkündür.

Genel haciz kararlarının tek bir işlemle infaz edilebilmesine karşın maaş ve ücret hacizlerinde icra işlemlerinin belirli süreler içinde tekrarlanması nedeniyle İcra ve İflâs Kanunu maaş ve ücret hacizleri için genel haciz işlemlerini düzenleyen

hükümlerden farklı bir hüküm sevk etmiş bulunmaktadır. Maaş ve ücretlerin nasıl tahsil edileceği m. 355 ve 357 maddeleri arasında düzenlenmiştir. İİK maaş ve ücretler için özel bir usul öngördüğünden artık m. 89'daki usulün uygulanması imkânsızdır.

Genel olarak beklenen alacaklar ile maaş ve ücret hacizlerinde durum böyle olmakla beraber bir kısım beklenen mal ve hakların haczi çalışmamızın içerisinde ele aldığımız üzere kendine has özellikler göstermektedir.

Yargıtay beklenen alacakların haczinin mümkün olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte somut olayın özellikleri kararlardan tam olarak anlaşılmamakla birlikte ilerde doğacak muhtemel bir hakkın haczinin mümkün olmadığı yönünde de kararlar verildiği görülmektedir.

Esasen beklenen mal ve alacakların haczi konusunda ayrıntılı bir kanuni düzenleme yapılması gerektiğini düşünmüyoruz. Zira doktrindeki kabulün içtihatlarla da istikrarlı bir şekilde yansımaları uygulamadaki yeknesaklığı sağlamaya yeterli olacaktır. Belki uygulayıcılara yol göstermek adına kanunda beklenen mal ve haklara yönelik bir tanım yapıp, bu tanım doğrultusunda beklenen mal ve hakların haczedilebileceği öngörülüp, üçüncü kişinin sorumluluk süresi belirlenecek olursa farklı uygulamaların önüne geçilebileceği söylenebilir.

Banka teminat mektupları, intifa hakları, yetişmemiş mahsuller, mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlar ve finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar beklenen mal ve hak doğurmaya elverişlidirler.

Banka teminat mektubu, lehdar için beklenen bir alacak doğurmazsa da muhatap için beklenen bir alacak doğurmaktadır. Zira banka tarafından muhataba verilen teminat mektubu ile banka doğabilecek bir rizikoyu garanti etmekte ve nihayetinde muhatap lehine rizikonun gerçekleşmesi şartıyla bir alacak hakkı doğurmaktadır. Burada muhatap bankadan ödeme talebinde bulunmuş ise doğmuş bir alacak, henüz ödeme talebinde bulunmamış ise beklenen bir alacak söz konusudur. Beklenen alacağa sebep olan hukuki temel teminat mektubu ilişkisidir.

İntifa hakkı sahibinin doğal ürünleri ve hukuki ürünleri elde etme yetkisi, çoğu zaman ileriye yönelik bir beklentidir. Bu nedenle doğal ve hukuki ürünleri intifa hakkı sahibinin intifa konusundan beklenen mal ve hakkı olarak nitelendirebiliriz.

Yetişmemiş mahsuller esasen sahibinin malvarlığına bu haliyle dâhildirler. Bununla birlikte bu mahsullerin haczedilebilir duruma gelmeden zarara uğraması, yok olması da mümkün olduğundan beklenen mal olarak da değerlendirilebilirler. Yetişmemiş mahsulün ileride olgunlaşarak sahibinin malvarlığını artırması kuvvetle muhtemeldir. Burada yetişmemiş mahsullerin yetişmelerinden evvel iki ay önceden haczedilebilmeleri nedeniyle özellikle alacaklılar bakımından borçlunun beklenen bir malından bahsetmek mümkündür.

Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışların geciktirici şarta bağlı olduğu kabul edilecek olursa, bu sözleşmede alıcının beklenen aynı bir hakkı vardır. Mülkiyeti muhafaza kaydıyla yapılan satışlarda satıcının da taksit alacağı söz konusudur. Bu alacağın henüz vadesi gelmemişse taksit alacağı da beklenen bir alacaktır.

Finansal kiralama sözleşmesinde kiracı, kira bedeli ödeme borcu altındadır. Bu nedenle, kiralayanın alacaklılarının bu kira alacağını haczettirmesi mümkündür. Burada muacceliyet kazanmamış kira alacakları için beklenen bir alacak olduğu söylenebilir. Finansal kiralama sözleşmesiyle, sözleşmenin süresi sonunda kiralananın mülkiyetinin kiracıya geçeceği kararlaştırılmış ise, mülkiyet sözleşme süresinin bitimiyle kendiliğinden; bir takım ek edim ve yan yükümlerin belirlenmiş olması halinde ise bunların da yerine getirilmiş olması şartıyla süre sonunda kiracıya intikal eder. Bu durumda kiracının sözleşme konusu mal üzerinde beklenen bir hakkı söz konusudur.

Beklenen mal ve hakların hacizde sırasını tayin ederken genel kuralların yanısıra, beklenen mal ve alacaklar açısından bu mal ve alacakların mevcut hukuki ilişkinin yapısı gereği hak sahibinin mal varlığına girme ihtimalinin kuvvetli olup olmadığını da değerlendirmesi gerektiği kanısındayız. Zira hacizde yokluğu borçluya en az yük teşkil edecek malların tercih edilmesinin yanı sıra haczi ve satılması en

kolay olan malların da tercih edilmesi gerektiğine göre, borçlunun malvarlığına dâhil olan bir malın haczi yerine borçlunun malvarlığına girme olasılığı zayıf bir malın haczedilmesinin alacaklının yararına olmayacağı, alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesini korumayacağı açıktır.

İcra ve İflâs Kanununda beklenen mal ve haklar olarak nitelendirdiğimiz maaş ve ücret alacağının, intifa hakkı ve hasılatının m. 83 uyarınca kısmen haczedilebileceği öngörülmüştür. Özellikle bu tarz alacaklar ya da mallar dönemlik olarak tekrarlanan ve genelde borçlunun geçimini sağlayan mal ve alacaklar olup kısmen haczedilebilmesi haczedilmezlik kuralının mahiyeti gereği normal ve gereklidir.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü, Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekçeleri, Ankara, 2002.

Akın, Levent, Maaş ve Ücret Haczi, AÜHFD, S. 01-04, C. 44, Y. 1995 (s. 335-363).

Ansay, Sabri Şakir, İcra ve İflâs Usulleri, Ankara, 1948.

Aral, Fahrettin, Mülkiyeti Muhafaza Kaydıyla Satılan Bir Malın Alıcısının Alacaklıları Tarafından Haczi, AÜHFD, S. 01-04, C. 30, Y. 1973, (s. 197-229).

Aslan, Kudret, Hacizde Sıra, AÜHFD, S. 2, C. 54, Y. 2005, (s. 269-318), <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2005-54-02/AUHF-2005-54-02-Aslan.pdf>, 01.11.2012.

Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Konya, 2012.

Aydın, Muzaffer, Haczedilemeyen Mal ve Haklar, Ankara, 2012.

Balkan, Yavuz, Haczedilmezlik ve Benzer Müesseseler, Ankara, 2009.

Dalamanlı, Lütfi/İzgi, Ömer, Açıklamalı, İctihatlı ve Örnekli Tazminat Davaları, Ankara, 1999.

Dayınlı, Kemal, Borçlar Kanununa Göre Alacağın Temliki, Ankara, 2010.

Deynekli, Adnan/Kısa, Sedat, Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli, Ankara, 2005.

Doğan, Vahit, Banka Teminat Mektupları, Ankara, 2011.

Dönmez, Murat, Finansal Kiralama Konusu Malların Haczi, TBBD, S. 79, Y. 2008, (s. 309-333), http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2008-79-472.pdf, 01.02.2012.

Engin, Baki İlkay, Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Ankara, 2002.

Er, Gökçe, Borçlunun Üçüncü Kişideki Mal ve Alacaklarının Haczi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2009, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5446/6100.pdf>, 15.10.2012.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2008.

Eren, Hasan/Gözaydın, Nevzat/Parlatır, İsmail/Tekin, Talat/Zülfikar, Hamza: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türkçe Sözlük, Ankara, 1988.

Eriş, Gönen, En Son Değişikliklerle Gerekçeli Açıklamalı İcra ve İflas Kanunu, Ankara, 2005.

Erol, Ahmet/Yıldırım, A. Ercan/Toroslu, M. Vefa, Tüm Yönleriyle Finansal Kiralama (Leasing) İcra ve İflas Kanunu, Ankara, 2011.

Ertaş, Şeref, Eşya Hukuku, Ankara, 1995.

G. Akipek, Jale/Akıntürk, Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009.

Günay, İlhan Cevdet, İş Davaları, Ankara, 2008.

İpekçi, Nizam, İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı (Şerh) 1-370, Ankara, 2007.

İyilikli, Ahmet Cahit, Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2011 <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/6230/tez.pdf>, 15.10.2012.

Kiraz, Taylan Özgür, Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtirazın Kesin Kaldırılması (İİK. md. 68), Ankara, 1997.

Korkusuz, M. Refik, İcra Hukuku Uygulaması, Ankara, 2004.

Kulbay Kıvanç, Duygu, Muhafaza Tedbiri Olarak Haciz İhbarnameleri, AÜHFD, S. 4, C. 54, Y. 2005, (s. 489-519).

Kuru, Baki, Haczi Caiz Olmayan Şeyler, AÜHFD, S. 1-4, C.19, Y. 1962, (s. 277-326). (Kuru, Haczi Caiz Olmayan Şeyler)

Kuru, Baki, Bankalardaki Mevduatın ve Diğer Alacakların Haczi, Ankara, 2002. (Kuru, Alacakların Haczi)

Kuru, Baki: İcra ve İflas Kanunu'nun 89. Maddesinde Yapılan Değişiklikler. Bankacılar Dergisi, S. 47, Y. 2003, (s.59-82). <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/47.pdf>, 19.11.2012. (Kuru, İİK m. 89)

Kuru, Baki: İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, İstanbul, 2006. (Kuru)

Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2012. (Kuru/Arslan/Yılmaz)

Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2008. (Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni Usul)

Kuru, Baki/Görgün, Şanal, İcra ve İflâs Hukuku Bilgisi, Ankara, 2009.

Meşe Yazılım Mevzuat ve İctihat Bankası.

Muşul, Timuçin, İcra ve İflâs Hukuku, Ankara, 2010.

Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe, Eşya Hukuku, İstanbul, 2009.

Oskay, Mustafa/Koçak, Coşkun/Deynekli, Adnan/Doğan, Ayhan, İİK Şerhi, C. 2, Ankara, 2007.

Özen, Burak, İntifa Hakkının Kullanılmasının Devri Kavramı ve Bu Kavramın İntifa Hakkının Hacziyle İlişkisi, Prof Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, C. 2, İstanbul, 2009 (s. 1269-1290).

Öztan, Bilge, Medeni Hukuk'un Temel Kavramları, Ankara, 2011.

Pekcanıtez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes Muhammet, İcra ve İflâs Hukuku, Ankara, 2010.

Postacıoğlu, İlhan E./Altay, Sümer, İcra Hukuku Esasları, İstanbul, 2010.

Reisoğlu, Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2006. (Reisoğlu)

Reisoğlu, Seza, Banka Teminat Mektupları ve Kontrgarantiler, Ankara, 1990. (S.Reisoğlu)

Reisoğlu, Seza, Banka Teminat Mektupları Uygulamalarında Ortaya Çıkan Başlıca Sorunlar, Bankacılar Dergisi, S. 77, Y. 2011, (s. 84-107), <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/Dergi77.pdf>, 19.11.2012. (S.Reisoğlu, Bankacılar)

Serozan, Rona, Mülkiyeti Saklı Tutma Anlaşması ve Teminaten Temlik (Pratik Gereksinimlere Uygun Biçimde Uygulanamayan İki İlginç Aynı Teminat), Prof Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, 2001 (s.987-1014).

Sümer, N. Binnur, İşçi Ücretinin Bu Ücrete Yönelik Haciz ve İşverenin İflası İle İşverene Yönelik Haciz Halinde Korunması, SÜHFD Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, S. 1-2, C. 5, Y. 1996, (s. 225-235).

Süphandağ, Yavuz, İcra El Kitabı, Ankara, 2012.

Ulukapı, Ömer, İcra ve İflâs Hukuku, Konya, 2012.

UYAP.

Uyar, Talih, Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Kıymetli Evraka Bağlanmamış Olan Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi, DEÜHFD, S. 2, Y. 1981, (s. 205-227), <http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/ilk/yil2sayi2/yil2sayi2/uyar9.pdf>, 02.11.2012. (Uyar)

Uyar, Talih, Haczi Caiz Olmıyan Mal ve Haklar, Dr. A. Recai Seçkin'e Armağan, Ankara, 1974 (s.551-586). (Uyar, Haczi Caiz Olmıyan)

Uyar, Talih, İcra ve İflâs Kanunun 94 üncü Maddesi Üzerine Bir İnceleme, Prof. Dr. Osman F. Berkiye Armağan, Ankara, 1977 (s. 913-919). (Uyar, İİK m. 94)

Üstündağ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul, 1995.

Yavaş, Murat, Borçlunun Üçüncü Şahıslardaki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi (İİK m. 89), İstanbul, 2005. (Yavaş)

Yavaş, Murat, Maaş ve Ücret Haczi, TBBD, S. 84, Y. 2009, (s. 93-120), http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2009-84-544.pdf, 01.02.2012. (Yavaş, Maaş ve Ücret Haczi)

Yıldırım, Mustafa Fadıl, Beklenen Miras Hakkının Devri Sözleşmesi Konusunda İki Gelişme, AÜHFD, S. 1, C. 53, Y. 2004, (s.117-130).

Yıldırım, Zeren, Banka Teminat Mektuplarının Hukuki Mahiyeti ve Hacizlerin Caiz Olup Olmadığı Meselesi, ABD, S. 5, Y. 1966, (s.869- 871), <http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/19442010/Dergiler/AnkaraBarosuDergisi/1966-5.pdf>, 15.10.2012.

Zevklier, Aydın, Medeni Hukuk, Ankara, 1992.